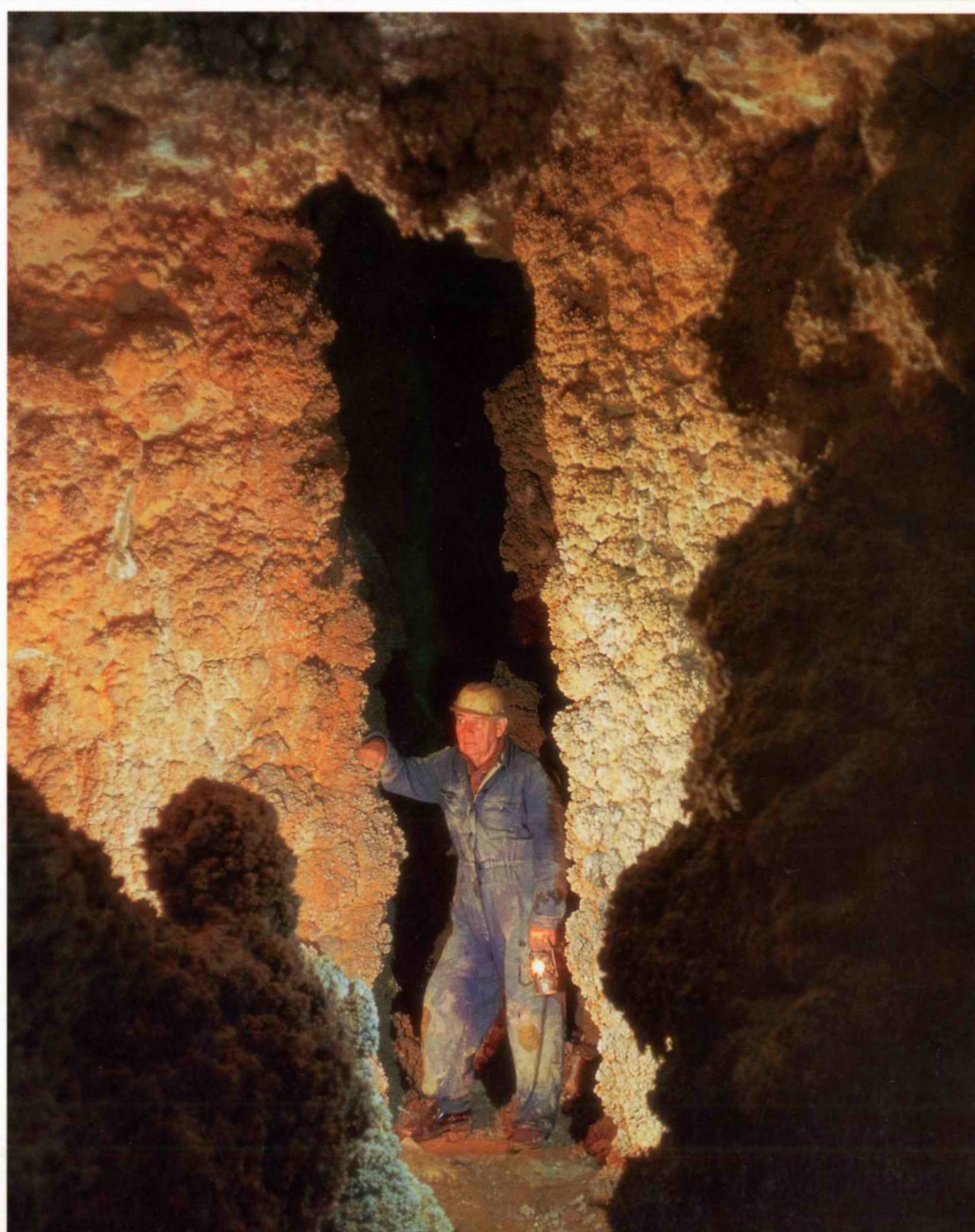

KARSZT *és* BARLANG

KIADJA A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

1994.
I-II.

KARSZT ÉS BARLANG

KIADJA:

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

BUDAPEST

1994. I-II.

Megjelent 1999-ben

TARTALOM

<i>In memoriam</i> Hégráth Gyula 1909–1994 (Dr. Dénes György) 2 Borbély Sándor 1915–1994 (Fleck Nóra) 2	A magyar vonatkozású Király-barlang Badenben (Hazslinszky Tamás) 65
ÉRTEKEZÉSEK	
<i>Lauritzen, Stei-Erik–Leél-Őssy Szabolcs</i> : Előzetes koradatok egyes baradlái cseppkövekről 3 <i>Dr. Kessler Hubert</i> : Amit könyveimben nem írhattam meg 9	HÍREK, BESZÁMOLÓK
MEGEMLÉKEZÉSEK	
<i>Székely Kinga–Hazslinszky Tamás</i> : Dr. Kessler Hubert, 1907–1994 17 Dr. Kessler Hubert publikációinak jegyzéke 21 <i>Dr. Tardy János</i> : Búcsú Kessler Huberttől 29 <i>Dr. Rádai Odón</i> : Tisztelegés Dr. Kessler Hubert emléke előtt 30 <i>Dr. Lorberer Árpád</i> : Mérföldkő a magyar hidrogeológiai kutatás fejlődésében: Kessler Hubert 1956. évi vitacikke a karsztos hévforrások utánpótlásáról 33 <i>Kovács István</i> : Dr. Kessler Hubert, a magyar sziklamászók egyik példaképe 35 <i>B. Sprinz Vilma</i> : Emlékezés Balázs Dénesre, 1924–1994. 37 Dr. Balázs Dénes irodalmi munkássága 47 <i>Dr. Jakucs László</i> : Búcsúbeszéd Dr. Balázs Dénes ravatalánál 59 <i>Dr. Kubassek János</i> : Gyászbeszéd Dr. Balázs Dénes temetésén 61 <i>Dr. Somogyi Sándor</i> : Búcsúbeszéd Dr. Balázs Dénes sírjánál 63	Külföldi hírek, lapszemle ALCADI '94 konferencia Semriachban (Dr. Dénes György) 67 Caves and Man – nemzetközi konferencia a Deményfalvi-völgyben (Dr. Gaál Lajos) 68 Barlangbűvölet (Hazslinszky Tamás) 69 Innen-onnan (Székely Kinga–Hazslinszky Tamás) . . . 69
SZEMLE	
A barlangterápia kezdetei hazánkban (Hazslinszky Tamás) 65	<i>Hazai események</i> Tatabányai jubileum (Juhász Márton) 71 Kossuth-évforduló Aggteleken (Fleck Nóra) 71 A Karsztfolyamatok kölcsönhatásainak eredményei c. konferencia (Fleck Nóra) 72 A barlangi mentők bemutató gyakorlata (Dr. Dénes György) 74 Idegenforgalmi barlangjaink látogatottsága (Hazslinszky Tamás) 75 Évfordulók (Székely Kinga–Hazslinszky Tamás) . . . 75
	<i>Társulati élet</i> Beszámoló közgyűlés (Fleck Nóra) 77 Kitüntetések (Fleck Nóra) 77 Cholnoky Jenő karszt- és barlangkutatói pályázat (Fleck Nóra) 78 Barlangnap (Fleck Nóra) 79 A Solymári Bizottság megalakulása és első évi tevékenysége (Hazslinszky Tamás) 79 Barlangi idegenvezetők képzése (Hazslinszky Tamás) 80 Köszöntések (Fleck Nóra–Gáboros Miklós) 81 A speleológus könyvespolca 83

Címoldal: Dr. Kessler Hubert a Szemlő-hegyi-barlangban (Borzák P. felv)

Belső borítón: Kessler Hubertre emlékezve: 1. 80. születésnapjára (Székely K. felv.); 2. A Kossuth-emléknapok előadó-ülésén a Tengerszem-szállóban (Szablyár P. felv.); 3. Bak Alberttel a Tengerszem-szállóban (Szablyár P. felv.); 4. Kutas István felfedezése (Szablyár P. felv.); 5. Az aggteleki Kossuth-napokon a Jászai-fői Népdalkör előadását hallgatja (Fleck N. felv.)

HÉGRÁTH GYULA
1909–1994

A fiatal irodagép-műszerész az 1930-as években már gyakran túrázott a Solymári-ördöglyukban, 1948-tól főleg a Mátyás-hegyi- és Ferenc-hegyi-barlangokat járta. 1952-től pedig a Szemlő-hegyi-barlang lelkes kutatója volt, ahová rendszeresen szervezett barlanglátogatásokat iskolák és érdeklődők számára, kik közül társadalmi munkásokat is toborzott a barlang kitakarítására. Megszervezte a Kinizsi Liga barlangkutató csoportját és azzal új járatrészek feltárásához fogott. Más csoportok tagjai is gyakran csatlakoztak Hégráth Gyula lelkes kis csapatához, és vezetése alatt több ponton is sikerült a Szemlő-hegyi-barlangban újabb részeket feltárni, többek között a *Kúszoda* járatait, a *Pöttyes-folyosót*, a *Meteor-folyosót*, az Óriás-folyosó folytatásában a *Halál* omladékát és kutatásaink koronájaként a *Föld szíve* szakaszt.

1956–57–58-ban nyaranta az égerszögi Szabadság-barlang bejáratánál álló kis kutatóház mellett szervezett nyári táboraiban főleg a Teresztenyei-barlang feltárása volt a cél, évről-évre lelkes munka folyt a víznyelőknél és a forrásnál egyaránt. A nyári táborok állandó résztvevője volt felesége, a már évekkel ezelőtt elhunyt Böbe mama is, aki a táborok egész népe számára főzte nap mint nap a töménytelen mennyiségű ízes ételeket.

Csoportjának heti összejövetelein, az Égerszögre vezető hosszú utazásokon, vonaton és autóbusszon, meg a kutatótáborok esti táborüzei mellett gitárjával, szájharmonikáival és tréfás jeleneteivel felejthetetlen hangulatot teremtett maga körül.

1958-ban Hégráth Gyula megvált a Kinizsi Ligától, de a barlangkutatótól sohasem. Dolgozott a Pénzügyőr barlangkutatókkal Csillaghegyen, a Róka-hegyi-barlang feltárásán, és több nyáron is a Déli-Bükkben, a Latorúti-vízfő forrásbarlangjának kutatásán, de találkozhattunk vele az 1960-as években az Esztramos barlangjaiban is.

De nemcsak a kutatómunkák szervezésében jeleskedett, hanem a barlangfotózásban is. Remek fényképek, diaképek és színes mozgófilmek sora került ki a keze alól. Lakásán olyan, a maga korában legkorszerűbb fotólaboratóriumot rendezett be, amelyben már az akkoriban in-

dult színes technikával dolgozott. A kor jóformán minden számottevő barlangkutatója hozzá vitte színes filmjeit, mert tudtuk, hogy ő gondosabban, megbízhatóbban és szebben dolgozik, mint a hivatásos műhelyek.

Az utóbbi években ugyan visszahúzódott, de kapcsolata sosem szakadt meg a barlangkutatókkal és barlangkutató barátaival. 1994. szeptember 10-én hagyott itt bennünket. Nehéz szívvel búcsúztunk tőle a rákoskeresztúri Új Köztemetőben, és szeretettel őrizzük emlékét.

Dr. Dénes György

BORBÉLY SÁNDOR
1915–1994

Borbély Sándor 1915. március 15-én született Szászvárosban. A barlangkutatóval 1947 körül kezdett foglalkozni. Munkája kiterjedt a szervezői tevékenységre, a feltárásokra, a feltáró tevékenység feldolgozására, ismeretetésére, a barlangok tudományos kutatására, különösen a karszthidrologia területén. Hivatali munkája is ez utóbbihoz kapcsolódott, a Borsodi Szénbányászati Tröszt hidrogeológusaként tevékenykedett. A Miskolci Zsombolykutató Csoport vezetőjeként szorgalmazta a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat létrehozását, amelynek alapító tagja, de volt társelnöke (1959–1966) és választmányi tagja (1966–68, 1974–78) is.

Részt vett számos bükki barlang bejárásában és feltárásában, valamint aktív részese volt több bükki barlang nyomjelzéses vizsgálatának, melynek eredményeként javaslatokat készített karsztvíz hasznosítására és Miskolc vízellátásának javítására. Munkájának elismeréseként számos oklevéllel és emléklappal, 1974-ben Vass Imre-éremmel tüntették ki. 1984-ben a Társulat tiszteletbeli tagjává választotta. A barlangkutatóhoz idős korában sem lett hűtlen, a miskolci üléseken mindig aktívan résztvett, és tanácsaival segítette a fiatal kutatókat.

1994. október 15-én hunyt el, temetésére 1994. október 28-án, szűk családi körben került sor.

Emlékét megőrizzük!

Fleck Nóra

ELŐZETES KORADATOK EGYES BARADLAI CSEPPKÖVEKRŐL

Stein-Erik Lauritzen*–Leél-Óssy Szabolcs**

ÖSSZEFOGLALÁS

1993 tavaszán mintát vettünk a Baradla-barlang néhány cseppkőéből, ill. törött példányok korát vizsgáltuk uránsorozatos módszerrel Norvégiában, a Bergeni Egyetemen. Az aggteleki szakaszon, egy vastag, régen kidőlt, nagyméretű oszlop oldalából vett fúrómag minta kora 60 000 és 120 000 év közöttinek bizonyult. A jósvafői részen gyűjtött kisebb sztalagmitok kora néhány száz év és 67 000 év között változott. Ezekben a példányokon jól kirajzolódott a cseppkőképződésben bekövetkezett két hosszabb szünet: 7000 és 30 000, valamint 37 000 és 54 000 év között.

Ezek az üledékhányok a Rákosi-ágban gyűjtött kalcitkérgéken (flowstoneokon) is azonosíthatóak voltak. Nagyobb horderejű, a klímaváltozásokkal kapcsolatos következtetések levonásához azonban még további vizsgálatok szükségesek.

Bevezetés

Az uránsorozatos módszert a század elején a mélytengeri karbonátos képződmények vizsgálatára dolgozták ki. A szárazföldi kalcit anyagú képződmények uránsorozatos vizsgálatát ROSHOLT és ANTAL (1962) vezették be. A hazai szakirodalomban KORDOS (1967) említi először a Karszt és Barlang hasábjain. Fölhívja a figyelmet a módszer barlangi alkalmazási lehetőségére is. FORD és TAKÁCSNÉ BOLNER (1991) szintén a Karszt és Barlangban ismertetik az első, ilyen módszerrel született hazai vizsgálati eredményeket. A Pál-völgyi-barlang 11 megvizsgált képződménye minden esetben idősebbnek bizonyult a módszer 350 000 éves alkalmazhatósági határánál. LEÉL-ÓSSY Sz. folyamatban lévő vizsgálata a József-hegyi-barlang kalcit anyagú kiválásain már jóval fiatalabb koradatokat is eredményeztek.

A hidrotermális eredetű barlangokban – mint erre a lehetőségre már KORDOS (1967) is figyelmeztet – adatokat lehet nyerni közel szingenetikus ásványok segítségével a barlang kialakulásának korára is. A hidegvizes eredetű karszt-bar-

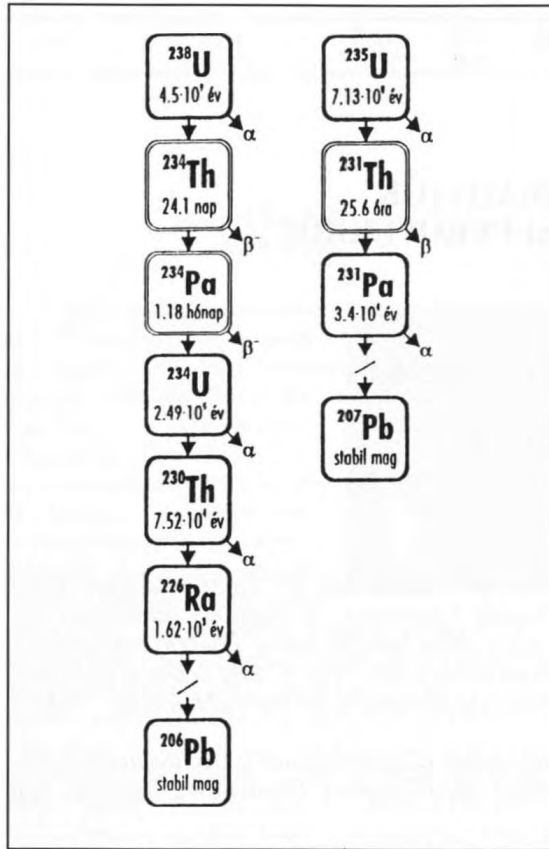
langokban a vizsgált cseppkövek kora és a járatrendszer kialakulása között ennél lényegesen nagyobb időkülönbség is lehet. Mégis, egyfajta alsó határ megállapításához, valamint a klímában beállt változások rögzítéséhez a cseppkövek radiometrikus korának meghatározása hasznos adatokat szolgáltathat.

Az uránsorozatos korhatározás

FORD és TAKÁCSNÉ BOLNER (1991) ismerteti a módszer elvi alapjait. Ezért itt kiegészítőképpen csak arra hívjuk fel a figyelmet, hogy az izotópok átalakulása több alfa- és béta-bomlási lépésben történik. A létrejövő izotópok közül azoknak az aránya vizsgálható, amelyek viszonylag stabilak, és felezési idejük több tízezer, ill. több száz-ezer év (1. ábra).

A módszer határa alfa-spektroszkópiás számlálásnál (energia szelektív szcintillométer alkalmazásával) azért 350 000 év, mert a $^{230}\text{Th}/^{234}\text{U}$ képződéséből és bomlásából beálló egyensúlyi mestergörbe (mely tangenciálisan tart az 1,0 arányhoz) ekkor már olyan lassan változik, hogy az

* University of Bergen, Department of Geology ** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Általános és Történelmi Földtani Tanszék

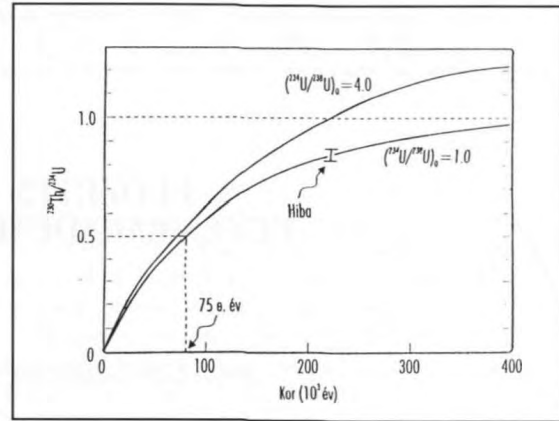
1. ábra. A ^{238}U bomlásakor keletkező izotópok és felezési idejük

alfa-spektroszkópiás módszerből eredő, kiküszöbölhetetlen standard deviációs hiba következtében 350 000 éven túl adatunk már értelmezhetlenné válik. Az ellaposodó mestergörbe az idő előrehaladtával egyébként is egyre nagyobb hibahatárt eredményez. A 2. ábrán érzékeltettük az azonosnak feltételezett elemzési hiba esetén a képződmény életkorával egyre növekvő bizonytalansági intervallumot.

Cseppkő koradatok az aggteleki szakaszból

Mintáinkat az Oszlopok-csarnoka alsó szintjén gyűjtöttük. Összesen 6 sikeres elemzést végeztünk a Petőfi Koporsója nevű, régen kidőlt cseppkőoszlopon. A kb. 20 cm hosszú, mintegy 3 cm átmérőjű fűrómag nem hatolt be a vastag oszlop közepéig. A kapott koradatok 61 000 évtől 120 000 évig növekednek. Az oszlop középső részéből is vettünk mintát, de ennek elemzése még nem készült el.

Ezek szerint a vastag cseppkőoszlop növekedése

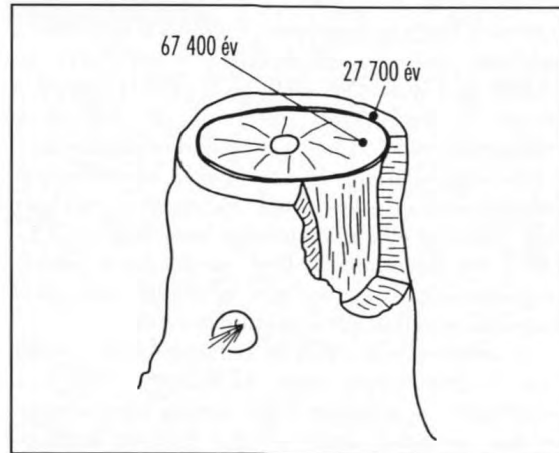
2. ábra. A $^{234}\text{U}/^{238}\text{U}$ mestergörbéje

már 60 000 éve megszűnt (lehet, hogy ekkortájt tört ki). Legbelsejének kora – a vizsgált szakasz növekedési rátája alapján – 200 000 év alatti.

Cseppkő koradatok a jósvafői szakaszból

Az ún. Rákosi-ágból gyűjtött minták közül egy törött cseppkőcsontot és egy kalcit kérget (flowstone-t) vizsgáltunk. A cseppkődarab egy jól látható agyagos réteget is tartalmaz. (3. ábra). Kort határoztunk közvetlenül az üledékhézagot jelző agyagréteg alatt és felett is. Az agyagréteg két oldalán a cseppkőben egy cm-en belül igen jelentős korkülönbséget regisztráltunk. A cseppkődarab külső szélé 28 000 évnél fiatalabbnak, míg belső része 67 000 évnél idősebbnek bizonyult.

Ugyanitt hasonlóan jelentős, és abszolút értékben is ehhez közelítő korkülönbséget regisztráltunk az oldalfalat borító cseppkőkéreg (flowstone)

3. ábra. A Rákosi-ágból származó cseppkőcsont rajza

rétegeiben is. Az itt is megfigyelhető agyagos üledékhézag fölött közel 27 000 éves kort, alatta több, mint 58 000 éves kort kaptunk.

Megvizsgáltuk a Csillagvizsgáló közelében, az ötvenes évek vége felé kidőlt, több méter magas cseppkőoszlopot is, amely a betonútra dőlt. A helyreállítás során a kidőlt, Berecz Lajos elmondása szerint eredetileg vörös színű oszlop rendkívül fiatal. Külső rétegeire 270 évet kaptunk, ez bizonyítja, hogy az oszlop kidőléséig élő, aktívan növekvő képződmény volt (a minta vastagsága miatt minden cseppkő minta kissé átlag koradatot ad). 20 cm mélyen az oszlop kora éppen 20 000 év volt.

A jósvafői barlangszakasz legérdekesebb koradatai kétségtelenül egy 28 cm magas és 8 cm széles, az említett kidőlt oszlop közeléből származó kis sztalagmit elemzéséből származnak (4. ábra, scanning foto). Ennek a kis oszlopnak összesen 7 rétegből rendelkezünk koradattal. Ezek szerint az oszlop egyik külső rétege több, mint 5000, a következő rétege több, mint 7000 éves. Ezután egy agyagos réteg jelzi a cseppkő képződésében beállt szünetet. Az agyagrétegen belüli cseppkőrétegek kora 30 000, ill. 37 000 év körüli. Ezután egy újabb, nagyon erős és vastag agyagréteg jelez egy még korábbi növekedési szünetet. Az oszlop legbelső részén a rétegek 54 000, ill. közel 60 000 évesek (5. ábra).

A jósvafői szakaszból eddig összesen 16 koradattal rendelkezünk (1. táblázat).

Az eredmények értékelése

Eddigi, előzetes adataink mutatják, hogy a Baradla-barlang cseppköveinek kora nem évmilliókban, hanem csupán évtízezredekben, maximum évszázazredekben mérhető. Valószínű, hogy a módszer időbeli korlátját (350 000 év) egyetlen cseppkő sem fogja túllépni, bár nyilván fogunk az eddig vizsgáltaknál idősebbeket is találni.

A jósvafői szakaszból származó kis cseppkőoszlopon látszik legjobban az a több, innen gyűjtött képződményen is felismerhető jelenség, hogy a cseppkövek növekedésében jelentős, évtízezredekkel felülről képződési szünetek is bekövetkeztek (6. ábra). A regisztrált üledékhézagok (amit a cseppkőképződményeken belül agyagréteg jelez) 7000–30 000 és 37 000–54 000 év közöttiek.

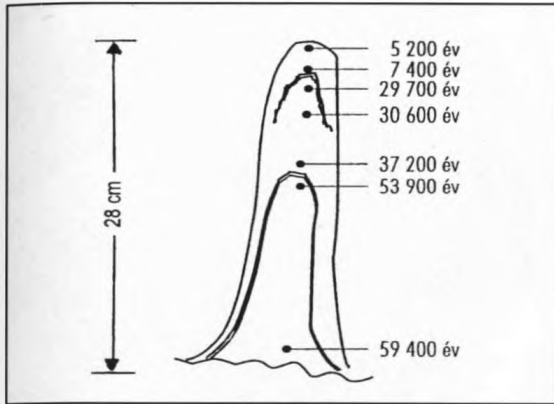
További vizsgálatokra, újabb elemzésekre van ahhoz szükség, hogy az eddigi adatokból sejthető, a csapadékvizonyokban beálló változást bizonyítani tudjuk. Vizsgálatainkat a közeljövőben folytatni szándékozunk.

4. ábra. A kis sztalagmit scanning metszete

Minta megnevezése	Urán tartalom (ppm-ben)	Kapott kor (évben)
1. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) külső rétege	0,078	60,960
2. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) 2. réteg	79,940	0,048
3. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) 3. réteg	0,095	90,890
4. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) 4. réteg	0,055	81,630
5. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) 5. réteg	0,051	82,260
6. Petőfi koporsója (Oszlopok csarnoka) 6. réteg	0,067	119,620
7. Kidólt vörösnarancs cseppkő a Csillagvizsgáló közelében a gyalogút alatt. Külső réteg	0,053	0,270
8. Kidólt vörösnarancs cseppkő a Csillagvizsgáló közelében a gyalogút alatt. 2. réteg	0,047	7,110
9. Kidólt vörösnarancs cseppkő a Csillagvizsgáló közelében a gyalogút alatt. 3. réteg	0,054	13,410
10. Kidólt vörösnarancs cseppkő a Csillagvizsgáló közelében a gyalogút alatt. 4. réteg	0,044	19,990
11. Rákosi-ág. cseppkőréteg az agyagos közbetelepülés alatt	0,141	27,720
12. Rákosi-ág. cseppkőréteg az agyagos közbetelepülés alatt	0,221	67,410
13. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. Réteg a felszíntől 1 cm-re	0,362	5,180
14. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 2. réteg	0,172	6,750
15. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 3. réteg	0,138	29,660
16. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 4. réteg	0,122	30,640
17. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 5. réteg	0,131	37,240
18. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 6. réteg	0,299	53,900
19. Kis cseppkőoszlop a Csillagvizsgáló közelében. 7. réteg	0,367	59,490

1. táblázat. Részlet a kormeghatározási jegyzőkönyvből

5. ábra. A kis sztalagmit rajza a kapott koradatok feltüntetésével

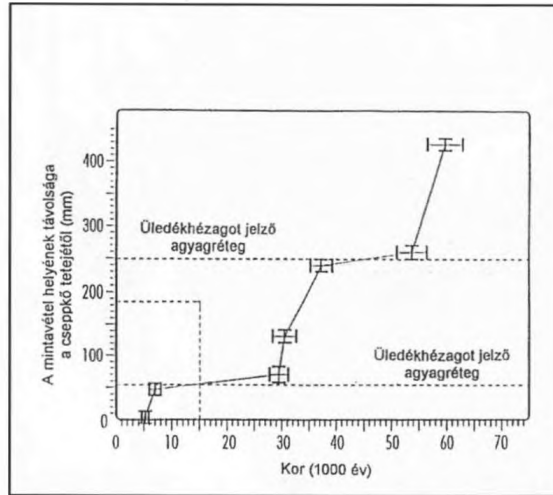
Köszönettel tartozunk az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának, személy szerint Baross Gábor Úrnak, aki a mintagyűjtést engedélyezte, és technikai segédzsemet, valamint áramvételi lehetőség biztosításával elősegítette az egyébként körülményes mintavételt.

IRODALOM

- FORD, D.C. – TAKÁCSNÉ BOLNER K. (1993): Abszolút kor-meghatározás és stabil izotóp vizsgálatok budai barlangi kalciummintákon. - *Karszt és Barlang* 1991, 11–18.
- KARDOS L. (1976): A speleokronológia elméleti és gyakorlati kérdései. - *Karszt és Barlang*, 1976/1-II. 15–21.
- LEÉL-ŐSSY Sz. (1977): A József-hegyi-barlang geológiai viszonyai és a Rózsadomb környéki termálkarsztos barlangok genetikája. - Kandidátusi értekezés, Kézirat, Budapest, p. 114.
- ROSHOLT, J.N – ANTAL, P.S. (1962): Evaluation of the Pa²³⁴U-230/Th method for dating pleistocene carbonate rocks - US Geological Survey Professional Paper 450
- SCHWARZ, H.P. (1989): Uranium series dating of Quaternary deposits. - *Quaternary International*, Vol. 1.

VORLÄUFIGE ALTERSDATEN EINIGER TROPFSTEINE DER BARADLA-HÖHLE

Im Frühling 1993 haben wir Proben von einigen Tropfsteinen und abgebrochenen Handstücken der Baradla-Höhle (Nordwest-Ungarn) genommen, um das Alter dieser Proben mit Hilfe der U-Serie Datierungsmethode an der Universität Bergen (Norwegen) zu bestimmen. Aus einem Bohrkern, genommenen von einer dicken, großen Tropfsteinsäule im Aggteleker Teil der Höhle ñ die vor langer Zeit sich umstürzte ñ haben wir Alter zwischen 60.000 und 120.000 Jahren gemessen. Die kleineren Stagnite aus dem Jósvalföer Teil der

6. ábra. A kis sztalagmit koradataiból szerkesztett grafikon

Höhle haben Alter zwischen einige Hundert und 67.000 Jahren. Zwei längere Pausen konnte man in der Tropfsteinbildung an dieser Proben eindeutig bewiesen: eine zwischen 7.000 und 30.000 Jahren bzw. eine zwischen 37.000 und 54.000 Jahren.

Diese Pausen konnten auch an den dünnen Kalzitkrusten (flowstones) der Rákosi-Arm (Rákosi-ág) identifiziert werden. Es ist durchaus nötig noch weitere Untersuchungen durchzuführen, um den Zusammenhang mit eventuellen Klimaänderungen nachweisen zu können.

PRELIMINARY AGE DATA FROM CERTAIN BARADLA DRIPSTONES

In the spring of 1993, we collected samples from some dripstones of the Baradla Cave, then examined the age of broken specimens by uranium series dating in the Bergen University, Norway. In the Aggtelek part, a core sample, taken from the wall of a thick, large-sized column, fallen down long ago, proved to be between 60,000 and 120,000 years. Age of smaller stalagmites, collected in the Jósvalfö part, varies between some 100 and 67,000 years. These samples demonstrated well the two longer breaks in dripstone formation: one between 7000 and 30,000 years and an other between 37,000 and 54,000 years.

These hiatuses could be identified on the calcite crusts (flowstones), collected in the Rákosi Branch (Rákosi-ág), as well. Further investigations are needed, however, in order to draw conclusions of higher importance in connection with the changes in climate.

Indián-sátor a Baradla-bartlangban (Hazslinszky Tamás felvétele)

AMIT KÖNYVEIMBEN NEM ÍRHATTAM MEG (Mert nem mindenkit érdekel, de a mindenkori cenzúra is megakadályozta volna)

Dr. Kessler Hubert

Kedves barátaim! A következőkben szeretném mindazt röviden elmondani, ami talán érdekelhet benneteket és amit eddig nyomtatásban nem jelentethettem meg.

Először magamról csak annyit, hogy gyermekkoromban engem is elsősorban a kalandvágy hajtott a barlangok felé, de később, egyetemista koromban a tudományos szempontok egyre jobban foglalkoztattak és mind több alkalmam nyílt, hogy akkor még szerény alapokon nyugvó ismeretemet, megállapításaimat tudományos körök előtt ismertessem. Így kerültem kapcsolatba, majd később jó barátságba az általam rendkívül nagyra becsült Cholnoky Jenő professzorral, aki jó szemmel felismerte tudományos ambíciómat, a bennem rejlő lehetőségeket. Én akkor mindenáron „tudós” akartam lenni és ezért szót fogadtam Cholnoky Jenőnek. Ő ugyanis azt tanácsolta, hogy, ha végzek a Műegyetemen, melynek általános mérnöki karára akkor jártam, szerezzek a Tudományegyetemen doktori oklevelet, mert ha „csak” mérnök vagyok, sohasem fognak elismerni. Hiszen ő is először mérnök volt és csak a tudományegyetemi végzettség után fogadták be az akkor illetékes szakmai körök. Így azután a tudományegyetemen földrajz, földtan és őslénytan tárgyakból doktori oklevelet szereztem, de igazi alaposságra, oknyomozó kutatásra a Műegyetemen tanítottak.

Ami politikai állásfoglalásomat illeti, amit az ötvenes években sokan firtattak, csak annyit mondhatok, hogy soha politikai pártnak tagja nem voltam, politikával nem foglalkoztam. Ha csak azt nem nevezik politikának, hogy nacionalista és internacionalista vagyok. Bocsánatot kérek, ha ezzel ellentmondok az aktuális ideológiai fogalmazásnak, de soha szemináriumba nem jártam, ideológiai oktatásban – nevelésben nem részesültem. Nacionalistának azért nevezem magam, mert

nagyon szeretem a Hazámat és népét, (természetesen a történelmi Magyarországot értem Hazám alatt) és különösen szeretem szűkebb Hazámat: Erdélyt, szülőföldemet. Nem tehetek róla, hogy nem rajongok azokért, akik területeinket egy igazságtalan békediktátum alapján birtokba vették.

De internacionalista is vagyok, mert négy földrész országaiban élnek barátaim, szakmai ismerőseim, akiknek munkáját figyelemmel kísérem, becsülöm és akik nyilván engem is becsülnek, mert lehetővé tették, hogy tanulmányaim külföldön, Európában, Ázsiában, Amerikában és Afrikában is megjelenhettek.

Nem politikai állásfoglalással kapcsolatos semmiesetre sem dicsekvésnek mondom el, hogy kezet fogtam Horthy Miklóssal, Szálasi Ferencel és Rákosi Mátyással, aminek azonban soha semmiféle hasznát nem láttam, sőt...! Csak azért említem, hogy lássátok, mivel járhat egy változatos életpálya.

De térjünk most át a barlangokra, melyekről könyveimben már sokat írtam, de sok minden mégis kimaradt. Mint tudjátok, az 1932. évi emlékezetes szifonátúzás után ismerték fel az akkori illetékes kormánykörök az Aggteleki-barlang nagy értékét és határozták el idegenforgalmi kiépítését. Nos, ez távolról sem volt ilyen egyszerű. A két megyéhez, Gömör megyéhez és Abauj-Torna-megyéhez tartozó barlangot akkor még két, az illetékes megyéhez tartozó szerv kezelte és e két szerv: a Magyarországi Kárpát Egyesület Gömöri Osztálya és Jósvalfő község elöljárósága igen rossz viszonyban állt egymással. Az idegenforgalomban illetékes minisztérium akkori minisztere, Fabinyi Tihamér a sajtóban megnyilvánuló közvélemény követelése elől azzal tért ki, hogy addig nem támogathatja a barlang korszerű idegenforgalmi kiépítését, amíg az nincsen egységes, szakszerű

kezelésben. Ebben némi igaza is volt. Legtöbben a Magyar Turista Szövetségben látták a megfelelő kezelést biztosítva, melynek elnöke Zsitvay Tibor nyug. igazságügyi miniszter volt. Abaúj-Torna megye le is mondott volna saját részéről a Szövetség javára, de a gömöriek hajthatatlanok voltak, aminek bizonyos személyi „összefonódás” is oka volt. Végül a Magyarországi Kárpát Egyesület központja – amely maga sem bírt gömöri osztályával – vizsgálatot indított a barlang aggteleki szakaszát kezelő gondnokság ellen és súlyos pénzügyi szabálytalanságokat tárt fel. Ezeknek elhallgatása volt az ára annak, hogy végül a Gömöri Osztály lemondott a barlangról a Magyar Turista Szövetség javára. Így elhárultak az állami támogatás addig hivatkozott akadályai, de a közben eltelt évek alatt miniszterváltozások voltak és szépen megfeledeztek a régebbi ígéretek. Azonban akkor még volt ellenzéki sajtó, amely az ügyet felpiszkálhatta és végül 1935 elején összegyűlt annyi pénz, hogy hozzá lehetett fogni a villanyvilágítás bevezetéséhez. Szocialista összeköttetés ugyan még nem volt, de volt „kapitalista” kapcsolat és ennek köszönhető pl., hogy az akkori Felten és Guillaume Kábelgyár igazgatója, Reichart Géza, aki (nagy természetbarát volt) a szükséges különleges ólomkábeleket önköltségi áron bocsátotta rendelkezésre. A munkák vezetésével, a barlang kezelésével engem bízott meg a Zsitvay Tibor vezetése alatt álló Baradla-bizottság. Fizetésemre nem volt fedezet, de valahogyan kijárták, hogy a szikszói Államépítészeti Hivatalnál műszaki rajzoló státuszba havi 150.- pengővel felvegyenek, ami akkor sem volt nagy pénz, de ez engem nem érdekelt. A barlangnál „igazgató”-i címet kaptam, de tennivalóm jóformán minden volt, beleértve az áramfejlesztőgépek javítását is.

A Baradla-barlang idegenforgalmi fejlesztése előtt tanulmányoztam a Postumicai-barlangot. A képen Franco Anelli-vel a barlang aktív, vizes szakaszában csónakáztunk (1936)

Már számítottam erre és ezért 1934-ben, első könyvem honoráriumából (Barlangok mélyén), 1000.- pengőből és saját munkámmal megépítettem a jósvafői barlangbejárat melletti kis házamat, amelyhez a telket Abaúj-Torna megye adta.

Meg kell jegyeznem, hogy főnököm nem egy személy volt, hanem a tárcaközi Baradla-bizottság, amelyben az érdekelt minisztériumokon kívül a Természetvédelmi Tanács, a két megye, a Nemzeti Múzeum és a Földtani Intézet képviselői is résztvettek. Elnöke a M. Turista Szövetség elnöke, Zsitvay Tibor volt. A bizottság általában évente egyszer ült össze, akkor terjesztetem elő az elmúlt évi jelentést, a jövő évi terveket és a költségvetést. Évközben munkámba senki sem szólt bele. A szokásos pénzügyi ellenőrzést a Turista Szövetség pénztárosa végezte. Állandó alkalmazásban három barlangvezető volt, de ezek nem csak a látogatókat vezették, hanem rendben tartották a barlangi utakat, télen irányításom mellett az utak korszerűsítését végezték. Ugyanis régebben rengeteg fölős lépcsőt és hidat építettek a barlangban, mert egy vállalkozónak adták ki a munkát, akit a beépített lépcsőfokok és hidak száma szerint fizettek. Ezek nagy részét meg kellett szüntetnem, amit átvágásokkal, lejtőkkel és a Styx-patak szabályozásával értünk el és ezzel lényegesen csökkentettük a látogatás fárasztó hatását. A fejlesztésekhez szükséges pénzt részben Gömör-megyétől, részben Abaúj-Torna-megyétől szereztem – rendszerint arra való hivatkozással, hogy a másik megye már ennyit, vagy annyit adott. Nehéz dolgom volt Abaúj-Torna megyével akkor, amikor először az aggteleki turistaszállót építettem, mert elfogultsággal vádoltak a gömöriek javára. Csak úgy tudtam őket kiengesztelni, hogy arra hivatkoztam, az aggteleki egy egyszerű épület lesz, a komolyabb, nagyobb igényeket is kielégítő szálloda Jósvalfőn fog épülni.

Nagy segítséget jelentett a barlang ügyének, hogy 1936-ban sikerült Horthy Miklóst megnyerni, hogy a barlang villanyvilágítását avassa fel. Ennek előzménye az volt, hogy Horthy Cholnoky Jenő javaslatára engem kért meg, hogy visegrádi vadászterületén egy állítólagos barlangot kutassak fel. Amikor ez megtörtént, kiderült, hogy nem barlangról, hanem, egy addig ismeretlen felhagyott bányatáróról van szó. Erről részletesen beszámoltam Horthynak és akkor felkértem, hogy ő avassa fel az Aggteleki-barlang újonnan készült villanyvilágítását, mert az illetékes körök nem nyújtanak elég támogatást a további idegenforgalmi kiépítéshez. Horthy belátta, hogy az ő jelenléte segíthet ezen és elvállalta az ünnepélyes megnyitást, amire 1936. május 21-én sor került. Természetesen ott volt a fél

kormány is. Amikor a jósvalói bejáratnál induló társaság az Óriások-termébe ért, akkor ott kigyulladt a villanyvilágítás és az elrejtett cigányzenekar rázendített a himnusra. A megható percek után Darányi Kálmán miniszterelnök-helyettes engedélyt kért, hogy a termet a kormányzóról nevezzék el. Horthy hangsúlyozta ugyan, hogy ilyeneknek „személyi kultusz”-jellege van, de hozzájárult. Nyomban megkérdezte, hogy ilyen nagy nemzeti kincsünknek miért nem csinálunk nagyobb propagandát, miért nem látogatja a külföldiek tömege? Én azt válaszoltam, hogy addig nem fejthetünk ki nagyobb hírverést, amíg nem tudjuk a látogatók korszerű elhelyezését biztosítani. Fabinyi Tihamér–akkori pénzügyminiszter–közbevágot, hogy az ország nincs olyan pénzügyi helyzetben, hogy milliókat költhessen erre. Rögtön válaszoltam, hogy szó sincs milliókról, társadalmi munkával és 600 000.- pengővel meg tudjuk a kérdést oldani. Horthy kérdő tekintetére Zsitvay kijelentette, hogy ha Kessler ezt mondja, akkor el lehet hinni! Én már előre felkészültem erre és a zsebemből kihúztam a költségvetést, amit Fabinyi orra alá tartottam, aki nem mondhatott mást a kormányzónak, mint azt, hogy majd megbeszéljük a dolgot. Tudtam, hogy a vasat addig kell ütni, amíg meleg és ezért már másnap a minisztériumban voltam a Tengerszem-szálló kész tervével. Kénytelenek voltak az építkezés szükségességét elismerni és kilátásba helyezték egyelőre 20 000.- Pengő kiutalását. Ezt – nem tudom mennyi idő múlva – meg is kaptam és hozzáfogtunk az építkezéshez. Először a nem csekély terep-előkészítést, föld- és sziklamunkát kellett elvégezni, majd felhúztuk a falakat. Mindezt természetesen saját kezelésben, hihetetlen lelkesedéssel dolgoztak a faluból felfogadott napszámosok és kőművesek. De végül is elfogyott a húszezer pengő és kértem a minisztériumtól a többit, de mélyen hallgattak. Évek múltak, az ellenzéki sajtó foglalkozott ugyan enyhén a kérdéssel, de nem sok eredménnyel. Ére 1940-ben saját költségemen kiadtam egy elég keményhangú röpiratot („Néhány szó az Aggteleki-cseppkőbarlang érdekében”) és ebben világosan kifejtettem, hogy a pénz-, kereskedelem- és iparügyi miniszterek nem tartották be a kormányzó jelenlétében adott szavukat és az 19.241/1938 sz. miniszteri rendeletben írásban is rögzített támogatásukat! Nosza, lett erre nagy felhárdulás. Tőlem megvonta a Kereskedelemügyi Minisztérium az addig adott elsőosztályú vasúti szabadjegyet, amit budapesti intéznievalóimnál felhasználtam. Sőt, vizsgálatot indítottak és megállapították, hogy szerintük szabálytalanul végeztem az építkezéssel

kapcsolatos pénzkezelést. Amikor ezt megtudtam, azonnal magam kértem felettes hatóságomtól, a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium kebelében létesített Országos Testnevelési Tanácstól fegyelmi vizsgálatot. A vizsgálat mindent rendben talált és erről értesítette a M. Turista Szövetséget. Végül is sikerült az építkezés befejezéséhez szükséges összegeket előteremteni és a szállót 1941-ben megnyitni.

Közben, 1938-ban a bécsi döntés alapján visszakerült hozzánk a trianoni békediktátum során elszakított Felvidék egy része és ezzel a Domicá-barlang is. Ezt a barlangot, illetve villanyvilágítását a visszacsatolás előtt teljesen kifosztották a régi birtokosok, ezért ezt is újra kellett rendbetenni, a barlang előtti turistaházat berendezni. A látogatottság igen nagymértékben megnőtt, mert a barlangot Pelsőc vasútállomásról is jól meg lehetett közelíteni.

Nemsokára ezután megjelent a Barlangok mélyén c. könyvem kibővített második kiadása és ebben annak az örömmömmek adtam kifejezést, hogy a Felvidék részbeni visszacsatolásával a Domicá is hozzánk került és leírtam, fényképpel illusztráltam a régi földalatti országhatár lebontását. Emiatt könyvemet 1945-ben letiltották, a könyvtárakból bevonták, árusítását megtiltották.

A negyvenes évek elején, az erős jobbrtolódás idején egyszer csak megjelent nálam Dancza János, a jónevű barlangkutató, akit lelkesedése, kitartó kutatásai miatt sokra becsültem. Azt is tudtam róla, hogy ún. tizenkilences kommunista, erősen baloldali beállítottságú, de ez engem nem érdekelt. Elmondta, hogy halálra keresik a nyilasok, adjak neki menedéket, bujtassam. Természetesen eleget tettem kérésének, bár tudtam, hogy saját fejemet kockáztatom. Nem jelentettem be, szállást és ellátást adtam és jól érezte magát nálam, biztonságban volt. Néhány hónap múlva, 1943 végén többek között én is SAS-behívót kaptam. Kassán láttam néhány akasztott embert, akik nem tettek eleget a behívónak és ezért szökevénynek minősültek. Nem akartam hasonló sorsra kerülni, bevonultam és sikerült magamat egy hadiüzemmé nyilvánított, kitelepítés előtt álló autójavító üzemhez beosztatni. A tulajdonost régebből ismertem és ő felfogadta gépirónőnek feleségemet, akit természetesen nem hagyhattam egyedül Jósvalón. Danczára bíztam a barlang és a szálló őrzését, átadtam neki az összes iratot, a betétkönyvben lévő pénzt abban a biztos tudatban, hogy mindez az ő kezében jó helyen lesz, őt mint régi kommunistát nem fogják bántani, ha esetleg Jósvalón is sor kerülné aktív hadicselekményekre. Ugyancsak

rábízta az újabban épített négyszobás jósvafői házat minden berendezésével. Abban is lakott. Én csak a legszükségesebb holmimat vittem magammal a bevonuláskor.

Arról most nem szeretnék részletesen beszámolni, hogy mi minden történt velünk a „rugalmas visszavonuláskor”, mennyi veszélyen, kalandon mentünk keresztül. Csak annyit, hogy tudtam, hogy a hadsereggel Németországba akarnak vinni, amit mindenáron el akartam kerülni, mert tudtam, Németországra és különösen az odacipelt magyar hadseregre nem sok jó vár! Elhatároztam, hogy mindenáron meglepek és Ausztria felé igyekszem, mert a „felix Austria” eddig minden háborút jól megúszott, ott nagyobb bajunk nem lehet. Hosszú lenne itt a részletezés, de végül is sikerült igen kockázatos úton Felső-Ausztriába jutnunk és a katonai mundértól megszabadulni. Pettenbachban állást vállaltam egy igen kedves gazdánál, akinek vendéglője és az Alm-folyó mentén egy kis vízierőműve volt. Ezt az erőművet rendbetettem, kezeltem, traktort vezettem, szóval mindenem voltam, de 1945 őszén elfogott a honvágy, különösen az Aggteleki-barlang utáni vágy. Úgy éreztem, hogy nem tudok a barlang nélkül élni. No meg szüleim sorsa is aggasztott, apám közös hadseregbeli ezredes volt, akire az éhhalál vár, ha egyáltalán még életben van. Ezért szeptemberben házigazdám minden rábeszélése ellenére – ugyanis még ingyen telket is felajánlottak, ha ott maradunk – mégis jelentkeztem egy Linzből induló hazatelepítő vonatra és negyvened magammal egy marhavagonba zsúfolva végül is megérkeztünk Budapestre, szüleimhez. Szerencsésen megúszták a felszabadítást, de közölték, hogy házat, mindenemet elvették, úgy hogy olyan háborús bűnös félelem tartanak, állásomat más foglalta el és barátaim azt tanácsolják, hogy lehetőleg ne mutakozzak; a jogrend felborult és akinek van valamije, az jobban teszi, ha csöndben marad. Egész vagyonom egy hátizsák volt némi holmival; szüleim lakásán is elfogyott minden élelmiszer, nyugdíjukat beszüntették. Így kénytelen voltam gyorsan állást vállalni egy villanyszerelőnél, hogy éhen ne haljunk, majd „cserélni” mentem falura. Közben azok, akik állásomra, ingóságaimra pályáztak, különböző cikkeket írtak ellenem, többek között: „Hazaszivárgott a hírhedt fasiszta barlangkutató” címmel. Mielőtt hazatértem, nagyon bíztam abban, hogy Zsitvay Tibor, aki a Gömbös-kormány ellenzékét vezette és gyűlölte a németeket, komoly pozícióba került és nyilván segíteni fog rajtam. Valójában azonban éppen ellenkezően, távollétemben halálra ítélték, mert Sallay és Fürst kivégzése idején ő volt az igazságügyminiszter.

Megtudtam, hogy Dancza János Egerben él, ahol rendőrkapitány lett. Odautaztam azzal a céllal, hogy adjon igazolást arról, hogy a nyilasoktól megmentettem, talán ez segít rajtam. Készséggel igazolta ezt írásban, majd azt is, hogy nem voltam a Volksbund tagja. Ugyanis ezen a címen kobozták el jósvafői ingatlanomat. Elmondta, hogy nem várta be Jósvafőn a szovjet sereget, hanem idejében még Egerbe ment, így a barlang, szálló stb. őrizet nélkül maradt, a falu népe széthurcolhatott mindent. Nem sokra mentem az ő igazolásával.

Novemberben (1945. november 30.) megjelent egy újságcikk, mely szerint a kultuszminiszter keresi az ismeretlen helyen tartózkodó barlangigazgatót. Azonnal siettem a minisztériumba, ahol egy régebbi ismerősömmel találkoztam. Amikor meglátott, ijedten rám szólt: meg vagy te örülve, hogy idejössz? Ezeknek számos hamis tanújuk van ellened, és ha nem akarsz életedet az Andrássy út 60-ban (akkor már Sztálin út) befejezni, sürgősen tűnjél el.

Mit tehettem? Folytattam a villanyszerelési fuzizást; sőt nagyobb munkákat is kaptam, mert voltak hivatásos villanyszerelő ismerőseim, akik némi részesedés ellenében számlát is adtak. Különösen villámhárító javításokra és szerelésekre specializáltam magam, mert – mint volt hegymászó – nem szédültem a magas gyárkéményeken vagy tornyokon. Miután nem törtem magam a barlangigazgatói állás és elkobzott házam visszaszerzéséért, az ez ügyben közvetlenül érintettek lassan békén hagytak és megszűntek az ellenem irányuló újságcikkek is. A helyemre telepedettek inkább egymást kezdték fúrni és velem igyekeztek jobb viszonyba kerülni. Így pl. a barlangigazgatója lett Révész Lajos már néhány bútordarabot is visszaadott nekem, de 1945. december 27-én kelt levelében azt is javasolta nekem, hogy „megfelelő ajándékozási okmánnyal mondjak le ottani javaimról”, mert ezeket a község, illetve egyes lakosok akarják tőle elvenni! Persze eszem ágában sem volt ilyesmi, mert bíztam abban, hogy előbb-utóbb lesz még jogrend az országban.

A villanyszerelésről lassan áttértem műszaki modellek készítésére, amivel nem kerestem rosszul, de az 1948. évi államosítás után már nem sok jövőt láttam ebben a munkában sem, mert mint magánembert nem bízhattak meg ilyen munkával a nemzetközi vásáron résztvevő vállalatok, intézmények. Utolsó modelletem a Földművelésügyi Minisztérium megbízásából készítettem és ott ráismert egy régebbi, de még jó beosztásban lévő ismerősöm. Hát mivel foglalkozol te itt? Ilyesmit csinálsz, amikor nekünk most szakemberekre van

szükségünk! Most alakítjuk meg a Vízrajzi Intézetet, ott lenne a te helyed! Elmondtam neki, hogy milyen bélyeget sütötték rám azzal, hogy elkobozták a házamat, újságcikkek is jelentek meg ellenem, apám katonatiszt volt, tehát teljesen rossz „káder” vagyok, akit nem vennének fel állami állásba. Megnyugtató, hogy nem fogják ezeket a dolgokat firtatni, az ország most induló újjáépítésénél, iparosodásánál szükség van szakemberekre; különösen olyanokra, akik a karszthidrologia területén hasznosak. Így kerültem azután 1949-ben az akkori Vízrajzi Intézetbe, amelyen belül egy kis forráskutató csoportot vezettem, amit később, a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézet kialakításakor Karszthidrologiai Osztállyá fejleszthettem. Ehhez természetesen eredményeket kellett felmutatni; ezekről már másutt írtam, de itt is megemlítem, hogy az első nagy eredmény, amit akkori ellenfeleimnek is el kellett ismerni és ami engem „szalonképesé” tett az volt, hogy sikerült Hévíz részére a szükséges ivóvizet „sziklából fakasztani”, ami akkor nagy dolog volt, jóformán ez volt

az első mesterséges karsztvíz-feltárás nálunk. A következő nagy ügy az volt, hogy ellentmondtam azoknak a terveknek, amelyek szerint az akkor épülő Tatabánya-Újváros vízellátását a távoli tatai forrásokból kívánták biztosítani, ami akkor legalább 20 millió Ft-ba került volna. Én a tatabányai Kő-hegyen, a Turul-szobor alatt létesítendő mesterséges feltárást javasoltam, ami az akkori vízügyi illetékeseknek – ismerve a hévízi sikeres munkámat – tetszett, de nem mertek önállóan dönteni és elvittek a Tervhivatal akkori vezetőjéhez, Vas Zoltánhoz, kinek tervemet előadták. Jól emlékszem Vas Zoltán szavaira: nu, ha a Kessler elvtárs azt állítja, hogy kb. 1 millió Ft kockázatásával megspórolhatunk 20 milliót, hát akkor kísérleljék meg! A munka nagyon izgalmas hónapok múlva sikerrel járt, a közben épülő új város vízellátását biztosítottam és még jelentős újítási díjat is kaptam. Az ügyet az Újítók lapja 1952. február 20-i számában részletesen ismertette és ezzel politikai ellenfeleimnek végleg betömhettem a száját, a vízügyben pedig megindult a mesterséges karsztvíz-feltárás.

ÚJÍTÓI TANUSÍTVÁNY

A Belügyminisztérium Tervfőosztálya (411.144)

Dr. KESSLER HUBERT
budapesti lakosnak Hévízi Vízműnél

4.500 fm. csőmegtakarítás a

tárgyú újításért, amelyet a vállalat gyakorlatba vett, újítói tanusítványt ad. Egyidejűleg 680.000.- forint árszabó évi Szegesszerzőn ki nem fejezhető

gazdasági eredmény után 5.175.- forint újítói díjat díjelölget

szet ki az újítónak.

Budapest, 1951. május 25.

H. Kessler
osztályvezető

„Üsenem minden magyar szocialistának, munkásnak, észeresítőnek: kesdeményezzen bátran, legyen nagyvonalú, ne féljen az új utaktól, az új kísérletektől, mert mögötte áll teljes erejével az egész magyar kommunista mozgalom, a Magyar Dolgozók Pártja és mögötte áll kimeríthetetlen gazdasági és tapasztalati fegyvertárával a hatalmas Szovjetunió.”

(Kákosz Máriaéknak, a Magyar Szocialisták Első Országos Tanácskozásán elmondott beszédéből.)

A Hévízi Vízművel kapcsolatos munkám elismerése

amit külföldön is elismertek, de a részletek már nem tartoznak ide, szakközlemények bőven beszámoltak ezekről. Persze mindig hangsúlyoztam, hogy ezekhez az eredményekhez barlangtani ismeretek is szükségesek és így sikerült a barlangkutatást szalonképesé tenni, elismertetni. De a karsztvízzel való kapcsolat és ezzel a népgazdasági jelentőség kihangsúlyozása végett kellett a hamvaiból lassan feltámadó régi Barlangkutató Társulatnak a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat nevet adni, így sikerült az egyesületet az akkori Nehézipari Minisztérium védnöksége alatt újjáalakítani.

Az ezután következő munkámmal kapcsolatosan számos közlemény jelent meg, ezért erről itt nem kell beszélnem, csak azt kívánom említeni, hogy bár elismertek, mint jó szakembert, a felsőbb szerveknél, ahol a politikai beállítottságot is figyelembe veszik, mégis beleívódott az a tudat, hogy jó ember nem lehetek, hiszen „elkobozták” házamat és ezért sem kitüntetést, sem osztályvezetőnél magasabb beosztást nem kaphattam, nyugati szakmai kiküldetéseknél mindig mellőztek.

Megpróbáltam utánajárni, hogy milyen címen kobozták el házamat, de csak annyit tudtam meg, hogy két jósvafői lakos, akiket annak idején hanyag munkáért elbocsátottam, egy bizottság előtt azt vallotta, hogy a „Volksbund” tagja voltam, és az akkori rendelkezések szerint a volksbundisták minden ingóságát és ingatlanait el kell kobozni. Az akkor illetékesek ezt az állítást azzal látták alátámaszthatónak, hogy német nevem van és németül is tudok beszélni. Amikor ezt végre 1948-ban megtudtam, panasszal fordultam a Földművelésügyi Minisztériumhoz, ahol ezt a valótlanítást elfogadhatónak találták az 155.355/1948 sz. határozattal, de mivel ellenkezőjét nem tudtam bizonyítani, így továbbra is csendben kellett maradni, egészen az 1956-os „sajnálatos eseményekig”. Ezek lezajlása után személyesen felkerestem Kossa István akkori Közlekedés és Postaügyi minisztert. Azért őt, mert hozzá tartozott az ÍBUSZ, mely akkor az Aggteleki-barlangot kezelte és házamat birtokolta. Előadtam neki sérelmemet és kértem vizsgálja felül az elkobzási határozatot, mert a házat jogtalanul kobozták el. Csodálkozó kérdésre, hogy miért most jövök ezzel elő, azt feleltem, hogy azért, mert elmúltak a Rákosi-idők és – az újságokban olvastam – most már törvényesség uralkodik az országban. Láttam rajta, hogy zavarában nem talált mindjárt szavakat, de végül is arra hivatkozott, hogy a házat nem az ő minisztériuma, hanem a kormány kobozta el, ezen csak a Minisztertanács, illetve Apró Antal tud segíteni.

Azonnal elmentem Apró Antalhoz, a kormány elnökének első helyetteséhez és szóban és írásban neki elmondtam panaszomat. Akkor már nem tudtak egyszerűen kidobni, mert ismert nevem volt és az albán kormány is köszönőlevelet írt a magyar kormányynak (akkor még jóban voltunk Albániával) a Tirana vízellátása érdekében végzett munkámért. Láttam, hogy Apró is zavarban van, de megígérte, hogy foglalkoznak az ügyvel. Nemsokára behívtak a Parlamentbe, ahol egy illetékes jogász (nevére már nem emlékszem) fogadott és közölte, hogy Apró elvtárs ugyan nem tudja az ügyet visszacsinálni (hiszen ezzel elismerték volna a tévedést), de érdemeim elismerésül ajándékba kapom az elkobzott házamat, de azzal a feltétellel, hogy méltányos áron eladom a Közlekedési és Postaügyi Minisztériumnak. No ez is valami mondtam, de ezzel nem vagyok rehabilitálva, továbbra is „rossz” embernek fogok számítani. „Ne törődjek ezzel, ma ez már nem érdekes” mondta és ezzel elbúcsúztam. Nemsokára megkaptam Apró Antal által aláírt értesítést, hogy az elkobzást elrendelő határozat felülvizsgálata nem lehetséges, azonban a magyar és albán

Új házam falát barlangrajzok másolatával díszítettem (Székely Kinga felvétele)

Kitüntetés-gyűjteményem az új házban
(Székely Kinga felvétele)

vizgazdálkodás érdekében kifejtett eredményes tevékenységem elismeréseként ajándékba adja nekem a házat! (948-3/1960.II.) Így kaptam vissza sajátomat nemzeti ajándékként!! A méltányos vételárat a KPM 130 000.- Ft-ban állapította meg, amit nemsokára elküldtek és részben ebből is tudtam jelenlegi házamat felépíteni. Nos, anyagilag némileg kárpótoltak, de nem erkölcsileg, gondolhatjátok. No nem egészen úgy van. Nemigen tudják, de nektek megsúgom, hogy kezemben van egy hiteles másolata annak a levélnek, amit Apró Antal 1960. november 4-én Kossa Istvánnak küldött és amelyben arról értesíti, hogy „az elkobzás alapját képező tények valószínű vitathatóságára” való tekintettel is ajándékba adta nekem a házamat.

Nos, mit szóltok hozzá? Sajnos nem tűzhetem ezt a levelet a kalapom mellé, hogy mindenki láthassa, de most már úgyis mindegy, megkaptam a „Kiváló dolgozó” jelvényt nyugdíjazásomkor! Mit akarok még?

Na, még valami. Bevezetőben azt mondtam ugyan, hogy csak olyan dolgokról akarok beszélni, amiket nem írhattam meg. De szükségesnek tartok

még röviden néhány olyat is megemlíteni, amiről még régebben írtam, de vannak, akik ezt nem olvasták, vagy talán megfedkeztek róla. Nem a legújabb idők vívmánya, hogy a felszíni formák alapján következtettünk még ismeretlen barlangok létezésére, amint azt pl. a Béke-barlang felfedezéséről írottakban olvashatjuk. Ezért hadd idézzek pár mondatot a Turistaság és Alpinizmus 1933. évi 9. számának 239. oldalán írott soraimból: „... a Szárhegytől DNy-ra van a Sziklás-töbör, mely ugyancsak nagy víztömeget nyel el. Itt a sziklákat részben eltávolítva, egy ideig követni is tudtuk a víz útját... a Szárhegytől D-re még több kis töbör van, melyek fenekén szűk nyílás szolgál a víz levezetésére. A Baradlában nincsenek ennek megfelelő vízbefolyások ... tehát a víz egy teljesen különálló barlanghálózaton keresztül jut napfényre a jósvafői forrásokban. E kérdésre a tavaszi hóolvadáskor alkalmazott festési kísérlet vetne világosságot.” Ezt a festési kísérletet végezték azután az ötvenes években a Béke-barlang kutatói és bontották ki a Béke-barlangba vezető víznyelőt, mely munka már meghaladta az annak idején rendelkezésünkre állott társadalmi munka kereteit és aminek megvalósításához, mint a VITUKI illetékes osztályának vezetője, az ügy vizgazdálkodási jelentőségére való hivatkozással, anyagilag is hozzájárulhattam. Ugyancsak ebben a közleményben írtam arról, hogy a jósvafői Tohonya-forrás mögött is kell egy nagyobb barlangrendszernek lenni, amely a Kuriszlánfői-zsombolyal kapcsolatos. Tehát már akkor valószínűsítettem azt a barlangot, – amit 1956-ban, amikor a szükséges anyagiakat előteremthettem, – munkatársaimmal felfedeztük és sürgősen Kossuthról nevezttük el, nehogy valamely akkori politikai nagyságról, vagy ideológiai fogalomról kapjon nevet azok részéről, akik magukat ilyen elnevezésekre illetékesnek tartották.

*Kessler Hubert Tatabánya
vízellátásának
munkálatai közben*

*A függőleges szivárgási sebesség
meghatározása
a Baradla-barlangot
fedő mészkőben.
Kessler Hubert
(baloldalon) a 100 mm-es esőztetéssel
folytatott kísérlet vízmintáinak
ellenállásmérését végzi munkatársával
(1955)*

Dr. KESSLER HUBERT 1907 – 1994

Székelly Kinga – Hazslinszky Tamás

1994. február 1.-én –életének 87. évében– Budapesten elhunyt dr. Kessler Hubert a magyar karszt és barlangkutatás kiemelkedő alakja, a barlangkutatók doyenje. Az Alpokban és a Magas Tátrában tett eredményes túrái alapján személyét a hegymászók körében is nagy tisztelet övezi.

Dr. Kessler Hubert 1907. november 3.-án Nagyszébenben született. Egyetemi tanulmányait a Budapesti Műszaki Egyetemen kezdte, ahol mint általános mérnök 1932-ben végzett, majd a Tudományegyetemen földrajz, földtan, őslénytan tárgyakból 1936-ban szerzett oklevelet. Doktori disszertációját „Az Aggteleki barlangrendszer hidrográfija” címmel 1938-ban védte meg, melynek alapján az Eötvös Loránd Tudományegyetem 1988-ban aranyokleveles doktori címmel tüntette ki.

1935-től 1945-ig a Baradla-barlang igazgatójaként tevékenykedett. A II. Világháború után vagonából kiforgatva sok megaláztatást kellett elviselnie. Néhány éven át segédmunkásként, villanyszerelőként dolgozott, s szívesen vállalt olyan munkát, ahol hegymászó technikai ismereteit hasznosíthatta: így villámhárítókat szerelt, tetőfedéssel foglalkozott. 1949-től 1965-ig a VITUKI Karszt- és Forráskutató Osztályának vezetője, majd 1966-tól 1972-ig – nyugdíjba vonulásáig – az ALUTRÖSZT főhidrológusa volt. A Természetvédelmi

Hivatal keretén belül 1975-ben létrehozott Barlangtani Intézet első megbízott igazgatója, majd 1989-ig szaktanácsadóként segítette a barlangvédelem munkáját.

A hegymázással egész fiatalon, 17 éves korában ismerkedett meg. Kezdetben a Magyar Turista Egyesületben tevékenykedett, s része volt az egyesület keretein belül 1925-ben létrehozott Zsigmondy Társaság megalakításában. Később a Budapesti Egyetemi Turista Egyesület tagjaként rendszeresen mászott az Oszoly és a Kétágú-hegy szikláin, számos túrát tett a Magas Tátrában és az Alpokban is. Hegymá-

szó eredményei közül kiemelkedik többek között, hogy különböző útvonalon többször feljutott a Grossglockner csúcsára, valamint, hogy megmászta az Enns-völgyi Alpokban található Planspitz É-i falát és bivakolás segítségével a Lienzi Dolomitokban emelkedő Hochstader 800 m magas É-i falát. A kezdetleges, kényelmetlen úgynevezett „Dülfersitz” ereszkedés használhatóbbá tétele érdekében kifejlesztette azt a módszert, ami a ruhán súrlódó kötél használatát kiiktatta. A róla elnevezett Kessler-féle karabinerféket az osztrák Allgemeine Bergsteiger-zeitung 1933-ban részletesen ismertette.

A barlangok iránti érdeklődését a kalandvágy keltette fel, de a barlangjárási és feltárási sikerei

eredményeként figyelme mindinkább a barlangok hasznosítása és a tudományos kutatás felé fordult. Nevéhez fűződik – többek között – az Alsó-hegy legmélyebb zombolyainak a Vecsem-bükki- és az Almási-zombolyinak első bejárása (1927), a főváros alatt húzódó Szemlő-hegyi- (1930), és Ferenc-hegyi-barlang (1933) felfedezése, a Baradla-Domica-barlangrendszer összefüggésének bebizonyítása (1932), a Bihar-hegységben nyíló révi Zichy- valamint a Csarnóházi-barlang jelentős szakaszainak felderítése (1942), és a Kossuth-barlang feltárása (1956).

Mint a Baradla igazgatója jelentős sikereket ért el a terület idegenforgalmának fejlesztésében. Megalapozott terveinek, kitartásának és jó szervezőképességének köszönhetően igazgatósága alatt bevezették a villanyvilágítást a Baradlába, tervei alapján felépül az aggteleki Barlangszálló és a jósvaői Tengerszem-szálló, valamint az az épület, ahol ma a nemzeti park igazgatóság székhelye található. Barlanghasznosítási törekvésének eredményeként 1959-ben a nagyközönség számára megnyílt a Miskolctapolcai - barlangfürdő, karsztvíz megfigyelő állomás alakult 1962-ben a Cellért-hegyi barlangban, s természetesen szorgalmazója volt a Szemlő-hegyi-barlang kiépítésének is.

Tudományos munkássága szerteágazó s minden területen sikereiben gazdag. Napilapokban, szakfolyóiratokban, kiadványokban megjelent írásainak, tanulmányainak, közleményeinek, könyveinek száma megközelíti a 300-at. Ebből önálló kiadvány, könyv 21, szakcikk pedig 105, kisebb

szakmai beszámoló 70, ismeretterjesztő újságcikk 99. Gyakorlati tevékenysége közül kiemelkedik az országos forrásvizsgáló szolgálat és a forrásnyilvántartás megszervezése, városok (Hévíz, Tatabánya, Miskolc, valamint Tirana) vízellátásának megoldása. Egyenletet állított fel a karsztvízbeszivárgás számítására és meghatározta a mértékadó csapadékszázalék-számításon alapuló dinamikus karsztvízkészlet-meghatározás ellenőrzési módját is. Kezdeményezője és megalapítója volt a ma már széles körben elismert barlangterápia alkalmazásának. A Nemzetközi Barlangtani Unió az Ő javaslatára hozta létre 1969-ben a Barlangterápiai Szakbizottságát.

Aktívan részt vett a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat és a Magyar Hidrológiai Társaság tevékenységében is. Alapító tagja volt az 1926-ban megalakult Magyar Barlangkutató Társulathoz, s tevőlegesen járult hozzá a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1958. évi újjáalakulásához is. A társulat irányításában mindvégig vezető szerepet vállalt, annak tiszteletbeli tagja, majd tiszteletbeli elnöke volt. A Hidrológiai Társaságban a barlangkutatók támogatása érdekében az 50-es években Karszthidrológiai Bizottságot alakított és vezetett. A Társaság 1983-ban ugyancsak tiszteletbeli tagjává választotta. Munkásságának elismeréseként számos állami és társadalmi kitüntetésben részesült.

Kessler Hubert nevét kiemelkedő eredményeivel örökre beírta a barlangkutató és a hegymászás történetébe, alakját, munkásságát megőrizniük az utókor számára is.

Dr. HUBERT KESSLER 1907 – 1994

Am 1. Februar 1994, in seinem 87. Lebensjahr ist Dr. Hubert Kessler, eine hervorragende Persönlichkeit der ungarischen Karst- und Höhlenforschung, gestorben.

Dr. Hubert Kessler wurde am 3. November 1907 in Hermannstadt geboren. Er besuchte die Budapester Technische Universität und wurde 1932 Diplom-Ingenieur. Nachher studierte er an der Universität Geographie, Geologie und Paläontologie, wo er 1936 sein Diplom bekam, und promovierte 1938 mit der Doktorarbeit "Hydrographie des Aggteleker Höhlensystems".

Vor dem zweiten Weltkrieg war er Direktor der Baradla-Höhle. Nachher mußte er verschiedene

Gelegenheitsarbeiten leisten bis er einen adäquaten Posten als Leiter der Karstwasserabteilung in der Forschungsanstalt für Wasserwirtschaft (VITUKI) bekommen hat. Später arbeitete er als Haupthydrologe im Konzern der ungarischen Aluminiumindustrie. Nach seiner Pensionierung war er als Fachberater bei dem Landesamt für Naturschutz tätig.

Von seinem Höhlenforschungsarbeiten sind die Erstbefahrung der tiefsten Schächte des Alsó-hegy (1927), die Entdeckung der Budapester Szemlő-hegyi- (1930) und der Ferenc-hegyi-Höhle (1933), der Beweis des Zusammenhanges der Baradla-Domica-Höhlensystems (1932), die

Entdeckung bedeutender Strecken in der Zichy-Höhle und der Csarnóházi-Höhle im Bihar-Gebirge (1942) und die Entdeckung der Kossuth-Höhle (1956) zu erwähnen.

Seine Rolle in der Fremdenverkehrsentwicklung der Baradla-Höhle und ihrer Umgebung war ausschlaggebend. Unter seiner Direktion wurde die elektrische Beleuchtung in die Höhle mit Hilfe eines Kleinkraftwerkes eingeleitet, nach seiner Plänen wurde das Hotel Barlang zu Aggtelek und das Hotel Tengersizem zu Jósvalő errichtet. Dank seiner Bestrebungen auf dem Gebiet der Höhlennutzung wurde das Höhlenbad in Miskolc-tapolca erschlossen (1957), die Karstwasserbeobachtungsstation in der Gellért-hegyi-Höhle eingerichtet (1962) und die Szemlő-hegyi-Höhle als Schauhöhle geöffnet (1986).

Seine wissenschaftliche Tätigkeit war sehr vielseitig und war in allen Bereichen erfolgreich. Der Zahl seiner Veröffentlichungen ist annähernd 300, davon 21 Bücher und 105 Fachartikel. Aus seiner Fachtätigkeit ist der Aufbau eines Karstwasserbeobachtungsnetzes und des Quellkatasters,

weitere die Lösung der Trinkwasserversorgung einiger Städte (Hévíz, Tatabánya, Miskolc und Tirana) zu erwähnen. Bedeutend sind seine Arbeiten im Bereich des Karstwasserhaushalts, besonders die Ausarbeitung eines Verfahrens für die Berechnung des Versickerungsbeiwertes und für die Bestimmung des dynamischen Karstwasserdargebotes. Er war Initiator und Gründer der Höhlentherapie. Aufgrund seines Vorschlags hat U.I.S. 1969 die Höhlen-therapeutische Fachkommission ins Leben gerufen, deren Sekretärfunktion er beinahe zwei Jahrzehntlang ausübte.

Er war Gründungsmitglied der Ungarischen Gesellschaft für Höhlenforschung (1926), und hat auch für die Neugründung der Ungarischen Gesellschaft für Karst- und Höhlenforschung 1958 vieles mitgetan. Er hat führende Rolle in der Leitung der Gesellschaft gespielt, wurde zu deren Ehrenmitglied, später zum Ehrenpräsident gewählt.

Dr. Hubert Kessler hat seinen Namen mit seiner hervorragenden Tätigkeit auf die Seiten der internationalen Höhlenforschungsgeschichte für die Ewigkeit eingetragen.

Dr. HUBERT KESSLER 1907 – 1994

On February 1st, 1994, Dr. Hubert Kessler, one of the outstanding personalities of Hungarian karst and cave research, has died at the age of 87 years.

Kessler was born on November 3rd, 1907, in the town Sibiu in Transylvania. After his studies at the Technical University of Budapest, he graduated as a civil engineer in 1932. Afterwards, he studied geography, geology and paleontology at the University of Sciences, where he obtained his diploma in 1936 and obtained his doctor's degree with his thesis „Hydrography of the Cave System of Aggtelek“ in 1938.

Before the Second World War, he was acting as director of Aggtelek Cave (Northern Hungary). After 1945, he was compelled to occupy himself with various chance labours until he obtained an adequate status as the head of department for karstic waters in the Water Resources Research Centre VITUKI, founded in 1952. Later he worked as chief hydrologist for the Hungarian National Trust for Aluminium Industry. After his retirement he worked as a consultant for the National Authority for Nature Conversation.

In the field of cave research, his following discoveries should be listed: the deepest sinkholes of the Alsó-hegy (1927), the Szemlőhegyi (1930) and Ferenc-hegyi Caves (1933) at Budapest, proof of the connection between the cave systems Baradla and Domica (1932), important stretches of the Zichy and Csarnóházi Cave in the Bihar Mountains (Transylvania, 1942) as well as the discovery of the Kossuth Cave (1956).

He played an important role in tourism development of the Baradla Cave and its surrounding. Under his directorship, electric lighting (fed by a small hydropower plant) was installed in the cave: the Hotel Barlang at Aggtelek and Hotel Tengersizem at Jósvalő were built after his plans. Due to his efforts for cave utilisation, the cave bath at Miskolc-tapolca was opened (1957), the karsthydrological station in a cave of the Gellért Mountain at Budapest was installed (1962) and the Szemlőhegyi Cave, also within the capital, was opened for the public (1986).

His scientific activity was really extensive and in each field successful. The number of his pub-

lications is around 300, among them there 21 books and 105 scientific papers. As the most outstanding results of his professional activity, the establishment of the national karstwater observation system and of the spring inventory as well as the solution of drinking water supply problems of several towns (Hévíz, Tatabánya, Miskolc and Tirana (Albania) have to be mentioned. He obtained important results in the field of karstwater household, particularly by developing methods for determining the infiltration coefficient and the dynamic karstwater resource. Dr. Kessler was one of the initiators and founders of

cave therapy. Due to his suggestion, U.I.S. has founded in 1969 the Specialised Commission for Cave Therapy, whose secretary was during nearly two decades Dr. Kessler himself.

He was one of the founders the Hungarian Society for Cave Research (1926), as he had also strongly contributed to the re-foundation of the Hungarian Society for Karst and Cave Research (1958). He has played a leading role in the management of the latter as its Honorary President.

Dr. Hubert Kessler's name is written into the book of international cave research by his outstanding results and activities.

*Kessler Hubert szoborportréja
(Szekula Mária alkotása)*

Dr. KESSLER HUBERT PUBLIKÁCIÓINAK JEGYZÉKE

I. MEGJELENT KÖNYVEK, KIADVÁNYOK

1. – (1934): A Nagy–Baradla, hazánk legnagyobb természeti ritkasága. – *BETE Barlangkutató Szakosztály kiadványa. Budapest. 47 p.*
2. – (1934): A Nagy–Baradla, hazánk legnagyobb természeti ritkasága – *BETE Barlangkutató Szakosztály kiadványa. Budapest. 46 p.*
3. – (1936): Barlangok mélyén. – *Franklin Társulat kiadása. Budapest. 134 p.*
4. – (1939): Az Aggteleki-barlang. – *Saját kiadás. Budapest. 56 p.*
5. – (1941): Az Aggteleki barlang leírása és feltárásának története. – *Saját kiadás. Budapest. 56 p.*
6. – (1942): Barlangok mélyén. (II. kiadás). – *Franklin T. kiadv. Budapest. 151 p.*
7. – (1952): A karsztvíz kutatása és kitermelése. – *Mérnök Továbbképző Intézet jegyzete. Budapest. 44 p.*
8. – (1955): Lillafüred barlangjai. (Megay Géza társszerzővel). – *BAZ megyei Idegenforg. Hiv. kiadv. Miskolc. 76 p.*
9. – (1955): A karsztvíz kutatása és kitermelése a legújabb eredmények figyelembevételével. – *Mérnök Továbbképző Intézet kiadványa. Budapest. 62 p.*
10. – (1957): Az örök éjszaka világában. – *Kossuth Kiadó. Budapest. 177 p.*
11. – (1957): Das Aggteleker Höhlengebiet. – *BAZ-megyei Idegenforg. Hiv. kiadv. Miskolc. 72 p.*
12. – (1958): A Tapolcai Tavasbarlang. – *Veszprémi Idegenforg. Hiv. kiadv. Veszprém. 30 p.*
13. – (1959): Az Országos Forrásnyilvántartás. – *VITUKI-kiadvány. Budapest. 122 p.*
14. – (1961): Föld alatti ösvényeken. – *Móra Ferenc Kiadó. Budapest. 276 p.*
15. – (1961). Lillafüred barlangjai. II. kiad. – *BAZ-megyei Idegenforg. Hiv. Miskolc 66 p.*
16. – (1962): Barlangok világa. (Jakucs László és más társszerzőkkel). – *Medicina Kiadó. Budapest. 280 p.*
17. – (1965): A balatonvidéki karszthidrológiai kísérleti terület. – *VITUKI-kiadvány. Budapest 11 p.*
18. – (1965): A gellérthegyi karszthidrológiai észlelése (2 fotó, 4 ábra) – *VITUKI Munkássága 4. (Kísérleti Területek 8). Budapest. 15 p.*

19. – (1966): A bauxitbányászat aktív vízvédelme során fakasztott karsztvizek gazdasági hasznosítása. (Társ-szerzőkkel) – *Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság kiadványa. Budapest.*
20. – (1971): Aggtelek. (magyar, német, angol, orosz, francia nyelvű kiadás). – *BAZ megyei Idegenforgalmi Hivatal kiadv. Panoráma. Miskolc 29 p.*
21. – (1985): Hazánk földalatti útjain és vizein. (Mozsáry Gábor társszerzővel) – *Mezőgazdasági Kiadó. Budapest. 102 p.*

II. SZAKCIKKEK ÉS BESZÁMOLÓK

1. – (1932): A zombolyok keletkezéséről. – *Barlangvilág II. Budapest. p. 20-23.*
2. – (1932): Az Aggteleki- és Hosszúszói-barlang összefüggésének felfedezése. – *Barlangvilág. II. Budapest. p. 21-25.*
3. – (1932): Die Aggteleker Höhle, ein 20 km langes unterirdisches Entwässerungssystem. – *Hidrológiai Közlöny. Budapest. p. 76-81.*
4. – (1933): A Remetehegyi-zomboly foszfátanyagáról. – *Barlangvilág. III. Budapest. p. 22-23.*
5. – (1933): Der Karabinersitz. – *Allg. Bergsteigerzeitung. Juli. Wien – München. p. 14.*
6. – (1934): The stalactite-cave Baradla at Aggtelek–Jósvafő in Hungary (1 Fig.). – *Hidrológiai Közlöny. (1933) Budapest. p. 125-127.*
7. – (1934): A ferenchegyi új aragonitbarlang. – *Barlangvilág. IV. Budapest. p. 5.*
8. – (1934): A Ferenchegyi aragonit barlang Budapest székesfőváros határában. – *Barlangvilág. 4. köt. 2. füz. Budapest. p. 20-21.*
9. – (1935): Az aggteleki óriásbarlang-rendszer. – *Földgömb. 6. évf. Budapest. p. 131-140.*
10. – (1934-36): Das Riesenhöhlensystem bei Aggtelek in Ungarn. – *Speleologisches Jahrbuch. 15/17. Jg. Wien. p. 73-75.*
11. – (1936): Nové objavy v Baradle. (1 Fig.) – *Krásky Slovenska, Roč. 14. Liptovský Mikuláš. p. 131-132.*
12. – (1936): Árvíz az Aggteleki-cseppkőbarlangban. (3 kép) – *Földgömb. 7. évf. Budapest. p. 174-177.*
13. – (1936): Egy új barlang a Gömör-tornai karszt-

- hegységben. – *Búvár. 2. évf. Budapest.*
14. – (1936): A Postumiai-cseppkőbarlang. – *Búvár. 2. évf. Budapest.*
15. – (1936): Beszámoló a Baradla barlang 1935. évi eseményeiről. – *Barlangvilág. 6. köt. Budapest. p. 33–36.*
16. – (1937): A Kopolya-zsomboly, egy új barlang a Gömör–Tornai karsztban. (2 kép, 1. hosszmetset). – *Földrajzi Közlemények. 65. Budapest. p. 35–39.*
17. – (1938): Tavasz-barlang Tapolcán. – *Búvár. 3. évf. Budapest. p. 225–228.*
18. – (1938): Az Aggteleki-barlangrendszer hidrográfiaja. (5 kép, 2 táblázat, 8 ábra, 1 térkép-melléklet, 1 hosszmetset, 2 egyéb mell.). – *Földrajzi Közlem. 66. köt. Budapest. p. 1–30.*
19. – (1938): Hydrographie des Aggteleker Höhlensystems. (5 Bilden an 2 Tafeln, 8 Fig. Karte, 1 Längsschnitt, 2 Beilagen). – *Bull. Int. de la Soc. Hongr. de Geographie, (A Földr. Közlem. id. ny. kiad.) Vol. 66. p. 90–123. Budapest.*
20. – (1938): Aggtelek, a világ legnagyobb cseppkőbarlangja (5 kép). – *Búvár. 4. évf. Budapest. p. 821–824.*
21. – (1939): Die Riesenhöhle bei Aggtelek in Nordungarn. – *Mitteilungen über Höhlen- und Karstforschung. Heft. 2-4. p. 80–82.*
22. – (1939): A Felvidék gyöngye: az Aggteleki-cseppkőbarlang. – *Földtani Értesítő. Budapest. p. 17–26.*
23. – (1940): Az őselet újabb nyomai az Aggteleki-barlangban. – *Természettudományi Közöny. Budapest. p. 175–178.*
24. – (1942): Az északbihari forrásbarlangok. – *A Földtani Intézet 1942. évi jelentésének függeléke. 7. Budapest. p. 39–53.*
25. – (1942): Az Aggteleki barlang színes képekben (1942. jan. 28–i szakülés jkvi. kiv.) – *Barlangvilág. 12. Budapest. p. 33.*
26. – (1945): 1942. évi Bihari barlangfeltárásaim. (Az 1942. dec. 16–i vitailésen elhangzott előadás címe). – *Földt. Int. Évi Jel. az 1941–1942. évekről. 1. Budapest. p. 56.*
27. – (1950): Jádvolgyi barlangok. – *A Földtani Intézet 1944. évi jelentésének függ. Budapest. p. 50–62.*
28. – (1950): Barlangtani Kutatások Homoródalmás és a révi Sebeskőrös áttörés környékén. – *A Földtani Intézet 1943. évi jelentése. II. Budapest. p. 491–506.*
29. – (1951): A karsztvíz kutatása és kitermelése. – *Mélyépítés-tudományi Szemle. V. Budapest. p. 262–269.*
30. – (1952): A karsztvíz feltárása. – *Vízügyi Közlemények. II. Budapest. p. 217–255.*
31. – (1953): A lillafüredi Anna-barlang karsztforrásai. – *Hidrológiai Közöny. Budapest. p. 60–66.*
32. – (1953): Hozzászólás az akadémiai karsztvíz-konferencia vitájához. – *Az MTA Műszaki Tudományos Osztály Közleményei. VIII. Budapest. p. 95–97.*
33. – (1954): A karsztból tartósan kitermelhető vízmennyiség és a beszivárgási százalék. – *Hidrológiai Közöny. 5-6. Budapest. p. 213–222.*
34. – (1954): A beszivárgási százalék és a karsztból tartósan kitermelhető vízmennyiség megállapítása. – *Vízügyi Közöny. II. Budapest. p. 179–180.*
35. – (1954): Magyarország karsztvíz-készlete. – *Magyarország vízkészlete c. ITUKI-kiadvány. Budapest. p. 89–100.*
36. – (1955): Der Versickerungsbeiwert in Karstgebieten. – *Wasserwirtschaft, Wassertechnik. XII. Berlin. p. 392–394.*
37. – (1955): Forrástani részletvizsgálatok az Aggteleki-karsztvidéken. – *ITUKI-beszámoló. Budapest. p. 134–152.*
38. – (1955): Új adat a beszivárgási görbéhez. – *Hidrológiai Közöny. V-VI. Budapest. p. 158.*
39. – (1956): A karsztos hévforrások utánpótlásának kérdése. – *Hidrológiai Közöny. 2. Budapest. p. 127–128.*
40. – (1956): Splorazioni speleologica in Ungheria. Rassegna – *Speleologica Italiana. VIII. Como.*
41. – (1956): A hasznosítható csapadék erdős területen. – *Az Erdő. I. Budapest.*
42. – (1957): Karsztvidékek lefolyására és beszivárgására vonatkozó újabb vizsgálatok. – *Beszámoló a ITUKI 1956. évi munkájáról. Budapest. p. 139–146.*
43. – (1957): Az Országos Forrásnyilvántartás. – *Vízgazdálkodási és Műszaki Szemle. II. Budapest. p. 41–45.*
44. – (1957): A Tapolcai-tavasbarlang. – *Természettudományi Közöny. XI. Budapest.*
45. – (1958): Estimation of subsurface waterresources in karstic regions. – *Gentbrugge. I.A.S.H. p. 199–206.*
46. – (1959): Lineare Messwehren für Quellenschüttungen. – *Steierische Beiträge zur Hydrogeologie. Graz. p. 81–85.*
47. – (1960): Quellenevidenzführung in Ungarn. – *ITUKI-kiadvány. Budapest. p. 1–26.*
48. – (1960): A barlangkutatás módszerei és az eredmények tudományos felhasználása. – *Karszt- és Barlangkut. Tájé. Budapest. p. 637–654.*
49. – (1961): Megkezdték Tirana vízellátásának fejlesztését a magyar kutatások alapján. – *Hidrológiai Tájékoztató. VIII. Budapest. p. 42–43.*
50. – (1961): Barlangkutatás és vízgazdálkodás. (2 fotó). – *Karszt- és Barlangkutató. II. Budapest. p. 57–60.*
51. – (1962): A III. Nemzetközi Barlangtani Kongresszus hidrológiai vonatkozásai. – *Hidrológiai Tájékoztató.*

- VI. Budapest. p. 49-50.
52. – (1962): A budai hévízforrások vízháztartásának kérdése. – *Hidrológiai Tájékoztató. XII. Budapest. p. 22.*
53. – (1962): Javaslat Tirana vízellátásának fejlesztéséhez. – *Beszámoló a VITUKI 1958. évi munkájáról. Budapest. p. 82-96.*
54. – (1962): Az NDK Földtani Társulatának IX. Tudományos ülészaka (Erfurt). – *Hidrológiai Tájékoztató. VIII. Budapest. p. 59.*
55. – (1962): Lineare Messwehren für die Messung von Quellschüttungen. – *Höhlen- und Karstforscher 2. p. 47-51.*
56. – (1963): A sztalagmitgyűrűk értelmezése a perióduskutatás szolgálatában. – *Karszt- és Barlangkut. Tájé. 4-5. Budapest. p. 63-66.*
57. – (1963): Recherches d'eau et approvisionnement en eau. (Társszerzőkkel) – *United Nations Conference. Genf.*
58. – (1963): Wasserversorgung in Karstgebieten. – *Berichte der Geologischen Gesellschaft. Band. 8/3. Berlin. p. 331-337.*
59. – (1963): Karszthidrológiai észlelőállomás a gellért-hegyi Iván-barlangban. (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 91-92.*
60. – (1964): Podzemnje vodotoki karstovovo rajona Aggtelek. – *Hidrogeologija i karstovogegenye. Perm. p. 188-197.*
61. – (1964): Észrevételek a hévízfeltárások hűtőpótlásának kérdéséhez. – *Hidrológiai Közöny. XII. Budapest.*
62. – (1964): A bányavíz távlati hasznosítása az ivó- és ipari vízellátásban. – *Műszaki Szemle. 3. Tatabánya. p.*
63. – (1965): Magyarország 1964. évi karsztvíz-készlete. – *Vízkezelésgazdálkodási Évkönyv. (VITUKI) Budapest. p. 43.*
64. – (1965): Karsthydrologische Forschungen in Ungarn. – *International Journal of Speleology. Vol. 1. New York. p. 357-372.*
65. – (1965): Wasserhaushalts- und Wasserwirtschaftsfragen in Karstgebieten – *Ausgabe des III. Int. Kong. für Speleologie. Wien. p. 31-34.*
66. – (1967): Waterbalance investigations in the karstic regions of Hungary. – *Extract of Hydrology of fractured rocks symp. in Dubrovnik. 1965. Louvain., p. 91-105.*
67. – (1968): Ein Beitrag zur karsthydrologischen Nomenklatur. – *Actes du IV. Congr. Int. de Speleologie. Ljubljana. p. 311-314.*
68. – (1968): A budapesti karsztvíz megfigyelő hálózat kialakítása és célja. – *Budapest Hévízei c. VITUKI-kiadvány. Budapest. p. 87-96.*
69. – (1968): Barlangklimatológiai és barlangterápiai vizsgálatok lehetősége a magyarországi barlangokban. – *Gyógyfürdőügy. XII. Budapest.*
70. – (1968): A bányavíz fakasztás hatása a Dunántúli Magyar Középhegység vízháztartására és a karsztvízszint alakulására. – *Karsztvíz Ankét kiadványa. Budapest. p. 81-93.*
71. – (1968): Magyarország 1967. évi karsztvíz készlete. – *1967. évi Vízkészlet-gazdálkodási Évkönyv. Budapest. p. 31.*
72. – (1969): Höhlentherapeutische Möglichkeiten und Forschungen in Ungarn. – *Abhandlungen des V. Int. Kongr. für Speleologie. Band 6. Stuttgart.*
73. – (1969): Ásványvízkutató fúrás Fertőrákoson. (Társszerzőkkel) – *Hidrológiai Közöny. I. Budapest. p. 36-39.*
74. – (1969): Probleme der Forschungen des Speleö-Mikroklimas in Ungarischen Höhlen. – *1968 évi Symp. (Horný Smokovec) kiadv. p. 93-95.*
75. – (1969-1970): Air Hygienic Investigations in the Lake Cave of Tapolca. (Társszerzőkkel) – *Geographia Medica. Budapest. p. 171-190.*
76. – (1970): Die Aufgabe der Höhlenforscher im Themen kreis Speleotherapie. – *I. Nemzetközi Barlangterápiai Symp. (Ennepetal) kiadv.*
77. – (1970): Megjegyzések Vass Imre könyvének német nyelvű kiadásához (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 75-76.*
78. – (1971): A tapolcai források hozamcsökkenésének vizsgálata. – *MAT-kiadvány. Budapest. p. 1-30.*
79. – (1971): Commission de Spéléotherapie. TC Commission of speleotherapy. Kommission für Speleotherapie. (Symposium) – *UIS Bulletin. 1. Wien. p. 6.*
80. – (1972): Nemzetközi barlangterápiai Szimpózium Budapesten. (2 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 48-49.*
81. – (1972): Die Höhlen, ihre Entstehung und Bedeutung in Vergangenheit und Gegenwart. – *Eroberung der Tiefe. Leipzig. p. 73-86.*
82. – (1972): Lufthygienische Untersuchungen in der Tavasbarlang von Tapolca. (Társszerzőkkel) – *Karszt- és Barlangkutatás. Budapest. p. 151-166.*
83. – (1927): Zur Frage des Versickerungsprozents in Karstgebieten. – *Wasserwirtschaft. 62. 5. – Stuttgart. p. 147-149.*
84. – (1973): Commission de Spéléotherapie. – *UIS Bulletin. II. p.*
85. – (1973): Die Spéléotherapie betreffende internationale Bewegung. – *Zeitschrift für angewandte Bäder und Klimaheilkunde. VII. Int. Kongr. für Spele. Stuttgart.*
86. – (1974): A Balaton vízföldrajza. – *Balaton monográfia. Budapest. p. 35-44.*
87. – (1974): Naturschutz und Spéléotherapie in Ungarn. – *Die Höhle. IV. Wien. p. 104-107.*

88. – (1975): A barlangterápiával foglalkozó kutatók munkája és nemzetközi együttműködése. – *Gyógyfürdőügy. I. Budapest.*
89. – (1975): Die hydrologische Kommunikation der budapester Heilquellen. – *Steirische Beiträge zur Hydrogeologie. Graz. p. 55-63.*
90. – (1975): Barlangterápiai lehetőségek Budapesten. – *Gyógyfürdőügy. I. Budapest. p.*
91. – (1975): Mértékadó csapadékszázalék-számításon alapuló dinamikus karsztvízkészlet meghatározásának ellenőrzése. – *Magyar Állami Földtani Intézet évi jelentése az 1975. évről. Budapest. p. 341-348.*
92. – (1976): Über die Heilwirkung der Höhlen. – *UIS Int. Symp. Cave Biology and Cave Paleontology. South Afr. Cape Town. p. 13-18.*
93. – (1976): Bericht über die Tätigkeit der Speleotherapeutischen Kommission und Vorschläge zur weiteren Arbeit. – *Symp. für Höhlentherapie und Höhlenmedizin. Horny Hradok.*
94. – (1976): Nemzetközi barlangterápiai Szimpózium Szlovákiában – K. és Bg. I-II. Budapest. p. 52.
95. – (1978): Zielsetzung und Tätigkeit der Kommission für Höhlentherapie mit besonderem Hinweis auf die Invisationsprobleme. – *Int. Symp. für Höhlentherapie. Oberzeiring, p.*
96. – (1978): Barlangterápiai Szimpózium Ausztriában. – *Karszt és Barlang. I-II. Budapest. p. 58.*
97. – (1978): A budai meleg és hideg karsztvizek keveredésének közegészségügyi vonatkozásai. – *(Társzerzőkkel). Budapesti Közegészségügy. 3. Budapest.*
98. – (1978): Markó István (1909–1978) – *Karszt és Barlang. I-II. Budapest. p. 75.*
99. – (1979): Staatliche Anerkennung und Unterstützung der Höhlentherapie in Ungarn. – *Int. Sondersymp. für Speläotherapie in Ennepetal. p. 35-40.*
100. – (1979): Barlangterápiai Szimpózium Ennepetalban. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 30.*
101. – (1980): Az Aggteleki-barlang eddigi kezelői. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 41-42.*
102. – (1980): Nemzetközi barlangterápiai szimpózium Olaszországban. – K. és B. II. Budapest. p. 110.
103. – (1980): (Jakucs L., Kordos L. társszerzőkkel). Hetvenév magyar karszt- és barlangkutatás. MKBT kiadv. Budapest. p. 60–82.
104. – (1982): A speleoterápia. – *Balneológia. Budapest. p. 105-111.*
105. – (1984): Über den Versickerungsbeiwert in Karstgebieten. (Höhlenforschung im Dienste der Wasserversorgung). – *Die Höhle. Wien. p. 191-198.*

III. KISEBB SZAKMAI BESZÁMOLÓK

1. – (1931): A Barlangkutató Osztály működése 1914–1931. (6 ábra). – *BETE 3. Évkönyve. Budapest. p. 76-81.*
2. – (1932): A Budapesti Egyetemi Turista Egyesület Barlangkutató Szakosztálya... – *Barlangvilág. 2. köt. 3-4. füzet. Budapest. p. 28.*
3. – (1932): Újabb felfedezések az Aggteleki-barlangban. (1932. máj. 2-i előadás jkvi. kiv.) – *Barlangvilág. 2. köt. 3-4. füzet. Budapest. p. 24.*
4. – (1935): Az aggteleki óriásbarlangrendszer. (2 ábra, 4 kép). – *Földgömb. 6. évf. Budapest. p. 131-140.*
5. – (1935): Barlangok mélyén. (5 kép). – *Búvár. 1. Budapest. p. 92-97.*
6. – (1935): A modern barlangkutatás technikája. (5 kép). – *Búvár. 1. Budapest. p. 758-761.*
7. – (1936): Árvíz az Aggteleki cseppkőbarlangban. (3 kép). – *Földgömb. 7. évf. Budapest. p. 174-177.*
8. – (1936): Egy új barlang a Gömör-Tornai karszthegységben (Kopolya-barlang, 1 ábra, 2 kép). – *Búvár. 2. Budapest. p. 199-200.*
9. – (1936): A postumiai cseppkőbarlang. (5 kép + 1 kép a címlapon). – *Búvár. 2. Budapest. p. 607-611.*
10. – (1937): Tavas barlang Tapolcán. (Zala megye, 1 ábra, 4 kép) – *Búvár. 3. Budapest. p. 225-228.*
11. – (1939): Die Riesenhöhle bei Aggtelek in Nordungarn. – *Mitt. ü. Höhlen- u. Karstf. Jg. 1939. p. 80-82. 's-Gravenhage.*
12. – (1940): Az Aggteleki-cseppkőbarlang 1939. évi beszámoló jelentése. – *MATOUSZ Hiv. Ért. 5. (15.) évf. Budapest. p. 43-47.*
13. – (1940): Az Aggteleki-cseppkőbarlangban 1940-ben végzett munkák. – *MATOUSZ Hiv. Ért. 5. (15.) évf. Budapest. p. 165-167.*
14. – (1940): Az őselet újabb nyomai az Aggteleki cseppkőbarlangban. (2 ábra. 2 t.) – *Termtud. Közl. 72. köt. Budapest. p. 176-178.*
15. – (1942): Helyszíni rádióközvetítés a Zichy-barlangból és a Csarnóházi-barlangból. – *MATOUSZ Hiv. Ért. 7. (17.) évf. Budapest. p. 153.*
16. – (1942): A Magyar Turista Szövetség „Baradla” Bizottságának 1941. évi zárszámadása. – *MATOUSZ Hiv. Ért. 7. (17.) évf. 3. sz. Budapest. p. 30.*
17. – (1942): Die Tropfsteinhöhle in Aggtelek. (1 t.) – *Ungarn. 3. Jf. Leipzig. p. 422-427.*
18. – (1942): Új óriásbarlang a Biharban? – *MATOUSZ Hiv. Ért. 7. (17.) évf. Budapest. p. 104.*
19. – (1942): A vársonkolyosi barlang. – *Erdély. 39. évf. Kolozsvár. p. 143-144. – Országjárás. 3. (8.) évf. 32. Budapest. p. 5.*
20. – (1942): A Zichy-barlang újonnan feltárt részében. (6 kép). – *Magyar Futár. 2. évf. 42. Budapest. p. 22.*
21. – (1954): Versenyfutás a vízért. – *Béke és Szabad-*

- ság. Jún. 2. Budapest.
22. – (1942): Az Aggteleki bizottság... (növelte a kedvezményeket). – *MATUOSZ Hiv. Ért.* 7. (17.) évf. Budapest. p. 72.
23. – (1942): Az Aggteleki Cseppkőbarlang idegenforgalmi értéke. (3 kép). – *Országjárás.* 3. (8.) évf. 33. Budapest. p. 5.
24. – (1942): Az Aggteleki cseppkőbarlang 1941. évi jelentése. – *MATUOSZ Hiv. Ért.* 7. (17.) évf. Budapest. p. 27.
25. – (1942): Az Aggteleki cseppkőbarlang hírei. – *MATUOSZ Hiv. Ért.* 7. (17.) évf. Budapest. p. 54.
26. – (1943): Bihari búvópatakok nyomában. (4 kép). – *Búvár.* 9. évf. Budapest. p. 89–102.
27. – (1943): Az erdélyi barlangok idegenforgalmi jelentőségéről. – *Országjárás.* 4. évf. (9.) 3. évf. (4.) Budapest. p. 3.
28. – (1943): „Igen életre való gondolat az aggteleki film” – *Országjárás.* 4. évf. 15. sz. Budapest. p. 5.
29. – (1943): Újabb feltáró kutatások az északbihari forrásbarlangokban. (3 kép). – *Erdély.* 40. évf. Kolozsvár. p. 53–58.
30. – (1943): Wunder der Tropfsteinhöhlen. Der neu erschlossene Abschnitt der Zichy Grotte. (2 Abb) – *Das Schaffende Ungarn.* 4. Jg. 9. H. Budapest. p. 4–5.
31. – (1943): (Markó István társszerzővel). Új kutató expedíció Tornagörgőn. 104 méter mélységben elérték a tornagörgői barlang fenekét. Az ország második legmélyebb barlangja lett a tornagörgői (2 kép). – *Országjárás.* 4. évf. 24. Budapest. p. 2.
32. – (1944): Jádvolgyi barlangok. (Hozzászólásokkal, 9 kép, 1 helyszínrajz, 6 bg. térk.). – *Beszámoló a Vitaülésekről.* 6. évf. 1. füz. Budapest. p. 3, 50–61.
33. – (1944): Két új idegenforgalmi látványossággal gazdagították hazánkat a legújabb barlangfeltárások. (*Csarnóházai patakosbarlang, pelsőci Csengőlyuk*). (2 kép). – *Országjárás.* 5. évf. 5. Budapest. p. 4.
34. – (1956): Mélységmérés ultrahanggal. – Budapest.
35. – (1956): Beköszöntő. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-febr.* Budapest. p. 1.
36. – (1956): Karsztkutató a Szovjetunióban. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-febr.* Budapest. 7.
37. – (1956): Oxigénés légzőkészülékek alkalmazása a barlangkutatásban. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-febr.* Budapest. p. 21–22.
38. – (1956): Az első nemzetközi barlangkutató kongresszus. (Párizs, 1953). – *K. és Bgkut. Tájé. márc.-ápr.* Budapest. p. 14–16.
39. – (1956): Kisajátították a Szemlőhegyi-barlangot. – *K. és Bgkut. Tájé. nov.-dec.* Budapest. 25.
40. – (1956): A lillafüredi barlangok bevételeinek 10%-át biztosítják kutatások céljaira. – *K. és Bgkut. Tájé. nov.-dec.* Budapest. p. 25.
41. – (1957): Dr. Kadić Ottokár 1876–1957. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-jún.* Budapest. p. 1–3.
42. – (1957): Jelentés az osztrák barlangkutatókkal folytatott tapasztalatszeréről. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-jún.* Budapest. p. 30–31.
43. – (1957): Két osztrák barlangkutató. – *K. és Bgkut. Tájé. júl.-dec.* Budapest. p. 46–47.
44. – (1958): Új szakaszt tártak fel a Szemlőhegyi-barlangban. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-jún.* Budapest. p. 33.
45. – (1958): Tirana korszerű vízellátása (*Szakmai beszámoló*). Budapest.
46. – (1959): Beszámoló a Magyar Hidrológiai Társaság Központi Karszthidrológiai és Barlangkutató Bizottságának működéséről. – *K. és Bgkut. Tájé. szept.* Budapest. 8–10.
47. – (1959): Megnyitották a Miskolc–Tapolcai Barlangfürdőt. – *K. és Bgkut. Tájé. szept.* Budapest. p. 26–28.
48. – (1960): A világ tíz legmélyebb barlangja. – *K. és Bgkut. Tájé. jan.-febr.* Budapest. p. 34.
49. – (1960): Osztrák barlangkutatók Magyarországon. – *K. és Bgkut. Tájé. máj.* Budapest. p. 231–232.
50. – (1960): A barlangkutatás módszerei és az eredmények tudományos felhasználása. – *K. és Bgkut. Tájé. dec.* Budapest. p. 537–547.
51. – (1961): A Mátyáshegyi-barlang felfedezésének kérdéséhez. – *K. és Bgkut. Tájé. dec.* Budapest. p. 4.
52. – (1962): A MTESZ keretében működő Karszt és Barlangkutató Bizottság. – *K. és Bgkut. Tájé. márc.* Budapest. p. 36.
53. – (1962): A Cellért-hegyi-barlang fővárosunk névadója? – *Karszt és Barlang. I.* Budapest. p. 18.
54. – (1962): A Cellérhegyi-barlang fővárosunk névadója? – *K. és Bgkut. Tájé. márc.* Budapest. p. 39–40.
55. – (1963): Újabb óriásbarlang nyomában... – *K. és Bgkut. Tájé. III.* Budapest. p. 57.
56. – (1964): Kutatási engedélyek kérelmezésének szabályai. – *K. és Bgkut. Tájé. I.* Budapest. p. 17.
57. – (1964): Kutatóigazolvány rendszerítése. (Dr. Dénes Györggyel együtt). – *K. és Bgkut. Tájé. 4.* Budapest. p. 62.
58. – (1964): Elapadtak, majd újra visszatértek a Miskolc–Tapolcai barlangfürdő forrásai. – *K. és Bgkut. Tájé. 4.* Budapest. p. 79.
59. – (1964): Herman Ottó. (1835–1914). – *K. és Bgkut. Tájé. VII–VIII.* Budapest. p. 122–123.
60. – (1964): Fűtsünk vagy gyógyítsunk a budapesti hévizekkel. – *Tudomány és Technika. aug. 11.* Budapest.
61. – (1965): Hatvan éves a budapesti barlangkutatás. (1965. VI. 12.-én tartott előadás a jubileum alkalmából). – *K. és Bgkut. Tájé. 5–6.* Budapest. p. 108–110.
62. – (1966): Hydrologische Beobachtungsstationen in

Herzen der Bergen. – Ungarische Rundschau. Nr. 8. Budapest.

63. – (1969): A Gellért-hegyben feltárt aragonit üreg... (Hírek). – *K. és Bgkut. Tájé. 3. Budapest. p. 2.*
64. – (1971): Barlangterápiái konferencia Ennepetalban. (NSZK). – *K. és Bgkut. Tájé. 5. Budapest. p. 9-10.*
65. – (1971): Speläotherapeutische Konferenz 1971 in Ennepetal. – *Die Höhle, 22. Jg. No 4. Wien. p. 140-141.*
66. – (1972): Nemzetközi Barlangterápiái Szimpózium Budapesten. (1972. szept. 27. - okt. 1.) – *K. és Bgkut. Tájé. 6. Budapest. p. 3-6.*
67. – (1980): Az Aggteleki-barlang eddigi kezelői. – *Karszt és Barlang. II. Budapest. p. 41-42.*
68. – (1981): Bekannte der Höhlenforscher Ungarns. – *Neue Zeitung. 23.*
69. – (1982): Áthatoltak az aggteleki szifonon. (Újság-cikk a felfedezés 50. éves évfordulóján). – *Budapest.*
70. – (1986): Természetes gyógy mód: a barlangterápia. – *Népszabadság. X. 2. Budapest. (Filmnegatív a Gellért-hegyi-karszt hidrológiai észlelő állomásról).*

IV. ISMERETTERJESZTŐ ÚJSÁGCIKKEK

1. – 1927): A Vecsembütki és Almási zombolyok első sikeres bemászása. – *Turist. és Alp. 123. 1.*
2. – (1931): A modern barlangkutatás technikája (1 kép). – *Turist. L. 43. évf. Budapest. p. 247-249.*
3. – (1931): A Szemlőhegyi cseppkőbarlang. (1 ábra, 1 kép). – *Turist. L. 43. évf. Budapest. p. 250-252.*
4. – (1931): A Vecsembütki zombolyai. (2 ábra, 2 kép). – *Turist. L. 43. évf. Budapest. p. 259.*
5. – (1932): Aggteleki felfedezések. (1 ábra, 7 kép). – *Turist. és Alp. 22. évf. Budapest. p. 236-243.*
6. – (1932): A Hosszúszói cseppkőbarlang... (Domicia) – *Turist. és Alp. 22. évf. Budapest. p. 264.*
7. – (1932): A legújabb aggteleki kutatások eredménye. (1 ábra, 5 térk.) – *Turist. L. 44. évf. Budapest. p. 111-116.*
8. – (1932): Új cseppkőbarlang a szurdok völgyben. (Piliszentkereszt). – *Turist. és Alp. 22. évf. Budapest. p. 263.*
9. – (1933): A bánhidai Szelimlyuk barlangban... (próbaásatás volt.) – *Turist. és Alp. 23. évf. Budapest. p. 151.*
10. – (1933): Újabb kutatások a Nagy-Baradlában. (4 kép, 1 térk.) – *Turist. és Alp. 23. évf. Budapest. p. 238-243.*
11. – (1933): A Velebit-hegységben hatalmas barlangot találtak. – *Turist. és Alp. 23. évf. Budapest. p. 177.*
12. – (1933): Barlangkutatásaim legérdekesebb

fejezetei. Hazánk kiaknázatlan földalatti kincseiről. (2 kép). – *Vadászat. 1. évf. 2. Budapest. p. 11-14.*

13. – (1934): Az aggteleki „Baradla” cseppkőbarlangról. (1 kép). – *Magy. Tur. Élet. 2. évf. 4. Budapest. p. 13.*
14. – (1934): Az aggteleki cseppkőbarlang csodáiból. – *Új Magyarország Karácsonya (képes melléklet) Budapest. p. 10.*
15. – (1934): A Domicza barlang... (idegenforgalmi jelentősége). – *Turist. és Alp. 24. évf. Budapest. p. 63.*
16. – (1934): Feltáró kutatások a gömör-tornai barlangvidéken. (1 ábra, 5 kép). – *Turist. és Alp. 24. évf. Budapest. p. 249-256.*
17. – (1934): A Ferenc-hegyi új aragonit barlang. – *Budai Napló. Budapest.*
18. – (1934): Látogatás a Baradla (Aggteleki cseppkőbarlang) megszállt terület alá nyúló és a csehek által kezelt szakaszában. (3 kép, 1 térkép). – *BETE kiad. Budapest. p. 12.*
19. – (1934): Az új Ferenc-hegyi aragonit-barlang. (2 kép, 1 térkép). – *Turist. L. 46. évf. Budapest. p. 9-12.*
20. – (1934): Újszerű világítás a Baradla jósvafői szakaszában. – *Turist. és Alp. 24. évf. Budapest. p. 26.*
21. – (1935): Az Aggteleki cseppkőbarlangban... (Korszerűsítő munkák folynak. Látogatási rend). – *Turist. L. 47. évf. Budapest. p. 188. – Turist. és Alp. 25. évf. Budapest. p. 126.*
22. – (1935): A barlang keletkezése. – *Magy. Tur. Élet. 3. évf. 2. Budapest. p. 12-14.*
23. – (1935): A barlangkutatás jelentősége. – *Magy. Tur. Élet. 3. évf. 1. Budapest. p. 9-10.*
24. – (1935): A barlangkutató felszerelése. (2 ábra). – *Magy. Tur. Élet. 3. évf. 4/5. Budapest. p. 9-10.*
25. – (1935): A barlangkutató felszerelése. – *Turist. L. 47. évf. Budapest. p. 282-283.*
26. – (1935): A barlangok kutatása. (5 kép). – *Pesti Hírlap Vasárnapja. Budapest. jún. 2.*
27. – (1936): Beszámoló az Aggtelek-Jósvafői Baradla cseppkőbarlangban 1935. évben történekről. – *Turist. L. 48. évf. Budapest. p. 68-70.*
28. – (1936): Eddig ismeretlen terem- és folyosórendszert találtak az aggteleki cseppkőbarlangban. (A Labirintusból kiindulva.) (1 kép). – *Pesti Hírl. Budapest. aug. 25.*
29. – (1936): A feltámadt Aggteleki csodabarlang. (3 kép). – *Új Idők. 42. évf. 1. Budapest. p. 878-878.*
30. – (1936): Hírek a Baradláról. – *Turist. L. 48. Budapest. p. 159.*
31. – (1936): Jéghegyek a föld alatt (a Dachstein-jégbarlangban.) (4 kép). – *Pesti Hírl. Vasárnapja 58. évf. 7. Budapest. p. 18-19.*
32. – (1936): Újabb munkálatok az aggteleki cseppkőbarlangban. – *Turist. L. 48. évf. Budapest. p. 449-450.*

33. – (1937): Az aggteleki óriásbarlang. (1 kép). – *Term. barát.* 25. évf. 5. Budapest. p. 1–3.
34. – (1937): Az aggteleki turistaszálló. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 299.
35. – (1937): Az árvíz a Baradla-barlangban... – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 454.
36. – (1937): A Baradla-barlang 1936. évi pénztári kimutatása. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 126.
37. – (1937): A Baradla elektromos világítási berendezése. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 309–310.
38. – (1937): A „Baradla” 1937. évi költségvetése. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 167.
39. – (1937): A Baradla fejlődésének két esztendeje. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 254–255.
40. – (1937): A Baradlaban végezhető különtúrák. (1. Róka-barlang, 2. Labirintus). – *Turist. L.* 49. Budapest. p. 453–454.
41. – (1937): Barlangok mélyén. (Vecsmbükki-zsombolyok, Szemlőhegyi-bg., Baradla). (6 kép). – *Új Univesum.* 1. köt. Budapest. p. 88–97.
42. – (1937): Budapest földalatti szépségei. (Részletek szerző Barlangok mélyén c. munkájából). – *Dunántúli Tanítók Lapja.* 13. évf. Szombathely. p. 25–28.
43. – (1937): Elkészült az aggteleki turistaszálló! – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 353.
44. – (1937): 1936. évi „Baradla” – beszámoló. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 165–167.
45. – (1937): Jól sikerült a Baradlaban készült filmfelvétel. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 414.
46. – (1937): A jövő év tervei a Baradlaban. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 413.
47. – (1937): Megindult az árvíz Aggteleken. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 112.
48. – (1937): Néhány szó az aggteleki óriásbarlangrendszeréről. – *Magy. Tur. Élet.* 5. évf. 1. Budapest. p. 6.
49. – (1937): Néhány szó a Baradláról. (4 kép). – *Kárpáti Hangok.* 2. évf. Rákospalota. p. 57–62.
50. – (1937): A Nemzeti Múzeum ásatásai... (a Baradla Denevérágában). – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 299–300.
51. – (1937): Die Riesengrotte bei Aggtelek. (1 kép). – *Hungária.* 2. évf. 10. Budapest. p. 12–13.
52. – (1937): Szigorú ítéletek a cseppkőtörők ellen. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 354.
53. – (1937): Az új Denevérág-i bejárat megnyitása. – *Turist. L.* 49. évf. Budapest. p. 300.
54. – (1938): A Baradla-bizottság 1937. évi jelentése. – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 182–184.
55. – (1938): A Baradlaban végezhető különtúrák – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 39–113.
56. – (1938): Földalatti határrevízió az Aggteleki-barlangban. – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 445–446.
57. – (1938): Jégképződmények a Baradlaban az új denevérági bejárat megnyitása óta. – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 40.
58. – (1938). Nem történt határsértés az Aggteleki cseppkőbarlangban. – *Magy. Tur. Élet.* 6. évf. 20. Budapest. p. 15.
59. – (1938): Részleges határkiigazítás az Aggteleki barlangban. (1 kép). – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 409–411.
60. – (1938): A Tapolcai tavasbarlang. – *Turist. L.* 50. évf. Budapest. p. 24.
61. – (1938): Tavasbarlang Tapolcán. (2 kép, 1 térkv.) – *Új Univesum.* 2. köt. Budapest. p. 61–66.
62. – (1938): Vidám történetek a Baradlánál. – *Magy. Tur. Élet.* 5. évf. 1. Budapest. p. 6.
63. – (1939): Az Aggteleki cseppkőbarlang domicahegyi szakasza. (3 kép). – *Turist. L.* 51. évf. Budapest. p. 128–134.
64. – (1939): Az Aggteleki cseppkőbarlang 1938. évi beszámolójelentése. – *Turist. L.* 51. évf. Budapest. p. 113–114.
65. – (1939): Az aggteleki mesebirodalom. A világ legnagyobb cseppkőbarlangja. – *Die Riesengrotte bei Aggtelek. Die grösste Tropfsteinhöhle der Welt.* (23 kép). – *Hungaria (Magazin).* 4. évf. 19. (magy.). 4. felvidéki különsz. Budapest. p. 18.
66. – (1939): Jelentés az Aggteleki cseppkőbarlangnak eddig a csehek által kezelt „Domica” nevű barlangszakaszának és annak bejárata előtt levő épület elfoglalásáról. – *Turist. L.* 51. évf. Budapest. p. 112–113.
67. – (1939): Újra a miénk az egész Aggteleki barlangrendszer. (1 kép). – *Turist. L.* 51. évf. Budapest. p. 53–55.
68. – (1939): Útmutató az Aggteleki barlangrendszer megtekintéséhez. – *Turist. L.* 51. évf. Budapest. p. 55–56.
69. – (1940): Egy munkanap az Aggteleki-cseppkőbarlang életéből. (2 kép). – *Turist. L.* 52. évf. Budapest. p. 26.
70. – (1940): Erdély barlangkutató turistáihoz! – *Turist. L.* 52. Budapest. p. 215–216.
71. – (1940): Mire jogosít az aggteleki jegyfűzet? – *Magy. Tur. Élet.* 5. évf. 15. Budapest. p. 4.
72. – (1940): Mit kell tudnunk a barlangokról? Írta: Kadić Ottokár dr. (Ism). – *Turist. L.* 52. évf. Budapest. p. 39.
73. – (1940): Néhány szó az Aggteleki cseppkőbarlang érdekében. – *Szerző kiad.* (3 kép). – Budapest. 7. p. 1.
74. – (1940): Vass Imre, az Aggteleki-barlang első kutatója. (2 kép). – *Turist. L.* 52. évf. Budapest. p. 266–268.
75. – (1940): Hettesheimer Ernő: A Baradla-barlang díjairól. – *Turist. L.* 52. évf. Budapest. p. 25.
76. – (1941): Egy földalatti csónaktúra a világ legnagyobb cseppkőbarlangjában. – *Művelődés.* 2. (új) évf.

1. Budapest. p. 4–5.
77. – (1941): Új felfedezések az Aggteleki cseppköves barlangban és környékén. (Vetített képes előadás címe). – *Turist. L.* 53. évf. Budapest. p. 185.
78. – (1942): Az Egyetemiek a magyar barlangfeltárások szolgálatában (Előadás bő kivonata) – *Magy. Tur. Élet.* 10. évf. 8. Budapest. p. 5.
79. – (1942): Az Egyetemiek és a magyar barlangfeltárás. (3 kép). – *Turist. L.* 54. évf. Budapest. p. 104–106, 110.
80. – (1942): Erdélyi barlangfeltárások. I. A Vársonkolyos-i és az Esküllői forrásbarlang. (1 ábra, bg. térk. 3 kép). – *Turist. L.* 54. évf. Budapest. p. 6–8, 10.
81. – (1942): Rádióközvetítés a Zichy-barlangból és a Csarnóháza-i vizes barlangból. – *Erdély.* 39. évf. Kolozsvár. p. 176.
82. – (1942): Színpompás aggteleki cseppkőbarlang. (Előadás címe) – *Magy. Tur. Élet.* 10. évf. 20. Budapest. p. 6.
83. – (1942): Az aggteleki barlang államosításának ügye. – *Magy. Tur. Élet.* 10. évf. 4. Budapest. p. 3–4.
84. – (1942): A barlangkutató munkája. (5 kép) – *Képes Vasárnap.* dec. 8. Budapest. p. 794.
85. – (1943): Az Aggteleki–cseppkőbarlang 1942. évi összefoglaló jelentése – *Turista Ért.* 8. (18.) évf. Budapest. p. 49–50.
86. – (1943): Barlangkutató a honvédelem szolgálatában. – *Pesti Hírlap jan.* 3. Budapest. p. 6.
87. – (1943): Barlangkutató Szilice környékén... *BETE kiad. (ism.)* – *Turista Ért.* 8. (18.) évf. Budapest. p. 96.
88. – (1943): A csengőlyuk legújabb feltárása (5 kép, 1 térk.) – *Turist. L.* 55. évf. Budapest. p. 157–160, 165–166.
89. – (1943): A Jósvalői turistaszálló elkészült – *Turista Ért.* 8. (18.) évf. Budapest. p. 26.
90. – (1943): A Kőrösvölgyi forrásbarlangok helyes elnevezése. – *Turist. L.* 55. évf. Budapest. p. 58.
91. – (1943): Szállást kapni az aggteleki menedékházban. (Levél a szerkesztőhöz). – *Magy. Tur. Élet.* 11. évf. 8. Budapest. p. 4.
92. – (1943): Új barlangfeltárások Erdélyben. (Előadás címe). – *Magy. Tur. Élet.* 11. évf. 3. Budapest. p. 2.
93. – (1943): A Zichy-barlang új szakaszának feltárása. (3 kép) – *Turist. L.* 55. évf. Budapest. p. 1–4, 10.
94. – (1943): (Markó István társszerzővel). 104 m mélységben elérték a tornagörgői Ördöglyuk fenekét. – *Turista Ért.* 8. (18.) évf. Budapest. p. 108.
95. – (1944): Az Aggteleki cseppköves barlang... (1943. évi zárszámadása és 1944. évi költségelőirányzata) – *Turista Ért.* 9. (19.) évf. Budapest. p. 60.
96. – (1944): A Csarnóháza-i forrásbarlang feltárása. (5 kép). – *Turist. L.* 56. évf. Budapest. p. 85–87, 89–90.
97. – (1944): Harminc emeletnyi mélységben a pelsőci „Csengőlyuk”-ban (5 kép). – *Képes Vasárnap.* Budapest. ápr. 4. p. 4.
98. – (1955): Földalatti barlangfürdőt terveznek Miskolcon. – *Képes Magyarország.* nov. Budapest. p. 17.
99. – (1955): A Tantal-barlang. (Óriás barlangot tártak fel a K-i Alpokban. – *Term. és Társ.* 10. Budapest. p. 539.

BÚCSÚ KESSLER HUBERTTÓL *

dr. Tardy János

Drága Hubert Bátyánk! Ismét összehoztál minket: megszállott, olykor látványosan és fölöslegesen marakodó, de végül is egyet akaró kis csapatodat: barlangkutatókat, barlangászokat, természetvédőket, tudós karsztkutatókat. Rohanó, feszültségektől terhes napjainkban minden eddiginél nagyobb szükségünk volt, van és lenne derűs, kiegyenlítő, atyai szerepvállalásodra. De nem erről volt szó, drága Hubert bácsi!

Alig néhány hete, Margit Asszony féltő, szeretetteljes gondoskodásával övezve, a Magad építette „Kessler-palotában” új kutatási programokról, hajdani jósvafői birodalmad leendő sorsáról, a Dunamenti termálforrások veszélyeztetettségéről, megmentésének esélyeiről szóltuk terveinket. Szarkasztikus humoroddal fűszerezetten, mély, filozofikus bölcsességgel, a sokat megélt és megpróbáltatásait rendkívüli fegyelmezettséggel viselő ember toleráns bölcsességével tártad elém a tízéves aggteleki igazgatói működésedet követő, ma nevetséges és elképesztő állpolitikai indokokkal kreált üldöztetésed epizódjait.

Megtudhattam, miként vált a sikeres barlangigazgatóból villámhárítók szerelésével is foglalkozó tudós tetőfedő, majd a VITUKI Karszt- és Forráskutató Osztályának vezetője, később az ALU-TRÖSZT főhidrológusa.

Páratlanul gazdag életműved – s ezt, úgy gondolom kevesekről jelenthetjük ki – páratlanul teljes, kerek egész. Értékelése a mi feladatunk és a jövő nemzedékének kötelessége.

Sokat, talán még fel sem fogottan sokat köszönhet Neked a magyar természetvédelem, a hidrológia, a hidrogeológia, a speleológia tudománya és az egyetemes karsztkutatás.

Az Aggteleki Karszton, Alsó-hegyen végzett nagyszabású barlangfeltáró tevékenységed, a Baradla-Domica rendszer kutatásában elért soha el nem évülő eredményed, a Jósvafőn és Aggteleken Általad létrehozott és zseniálisan szellemesen működtetett létesítmények, a Barlangszálló, a Tengerszem-szálló, az Igazgatóság mai épülete és az egykori turbinaház teremtették meg a lehetőségét,

úgy is mondhatnám, történelmi előfeltételeit a későbbi Nemzeti Park kialakításának.

Élénken emlékszünk, miként emeled fel szavad az eocén-program erőltetett vízszint süllyesztése által súlyosan veszélyeztetett budai termálvizek védelme érdekében. 1930-ban fölfedezted, ötven esztendővel később, 1980-ban, a Barlangtani Intézet szaktanácsadójaként képletesen felavattad a nyilvánosság számára kiépített Szemlő-hegyi-barlangot.

Fölfedezted a Ferenc-hegyi-barlangot, segítéssel orvosolni Hévíz, Miskolc, Tirana és Tatabánya vízellátási gondjait. Megalkottad a Gellért-hegyi-barlangban a Karsztmegfigyelő Állomást, kiépítetted a Miskolc-tapolcai Barlangfürdőt, s ami talán szívedhez a legközelebb állt: lelke, indító motorja lettél a barlanggyógyászat ügyének, külhonban és idehaza egyaránt. Nemzetközileg elismert apostola voltál annak az egyik legösszetettebb barlanghasznosítási, orvosi-egészségügyi, természettudományos diszciplínának, amelynek részletkérdésein várhatóan és remélhetően még sokan, sokfélelőrl elmélkedünk majd – miközben sokat szenvedett beteg gyerekek ezrei nyerik vissza életkedvüket.

A Környezetvédelmi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala, Barlangtani Intézete nevében búcsúzom dr. Kessler Huberttől, a Pro Natura- és MTESZ-díjas, Herman Ottó-, Vass Imre- és Kadić-érmes karsztkutató polihisztortól. Búcsúzom a század egyik legsikeresebb, legkiemelkedőbb, legsokoldalúbb magyar barlangkutatójától.

És búcsúzom az atyai jóbaráttól!

Büszke vagyok barátságodra, megtisztelő bizalmadra, amellyel kitüntettél!

Aludj, pihenj békességben drága Hubert bácsi!

A barlangászok Istene vigyázza álmodat.

Weöres Sándor szavaival köszönök el Tőled:

„Alszik az ősz bajnok, piheg, mint a gyermek, álmainak habjai zengőn feleselnek

és palota épül a pusztá beszédből,

ráfészkel a napfény, tornya égig ér föl...”

Ámen.

* Dr. Kessler Hubert temetésén 1994. február 16-án a Farkasréti-temetőben elhangzott búcsúztatás.

TISZTELGÉS Dr. KESSLER HUBERT EMLÉKE ELŐTT

Dr. Rádai Ödön

Mesterem és atyai barátom: Dr. Kessler Hubert 1949-től 1967-ig volt közvetlen főnököm. Kezdetben az Országos Vízgazdálkodási Hivatalban ill. az Ipari és Vízgazdálkodási Csoportban a budapesti V. kerületi Mária Valéria utca 1. sz. házban tevékenykedtünk. Később ugyancsak Budapesten a Vízrajzi Intézetben, majd jogutódjában a Vízgazdálkodási Tudományos Kutató Intézetben a VIII. kerületi Rákóczi út 41. sz. házban a Karszt és Forráskutató Csoportban dolgoztunk együtt. Itt Kessler Hubert 1953-tól kezdve már főmérnökként és osztályvezetőként látta el munkáját. 1967-ben főnökömet meghívták főhidrológusnak a Magyar Alumíniumipari Tröszthez. Innen ment nyugdíjba 1972-ben.

Főnökként úgy viselkedett-dolgozott-élt és gondolkodott, hogy nem igényelt, még kevésbé követelt főnöknek járó tiszteletet, legkevésbé alázatot. Őt a tisztelet – tekintélye alapján – megillette! Alázatot pedig nem kívánt meg senkitől, de ilyesmit tőle se várhatott senki; pontosan ítélte meg a „helyét”, emberi-, társadalmi- és tudományos „rangját”! Mint a szó legnemesebb értelmében vett Mester: a példamutatás révén tanított, nevelt. Támogatott viszont minden kezdeményezést és segített új utakat keresni; új, saját „frontvonalat” kialakítani. Aki ezt nem ismerte föl és nem ismerte el, nos az hamar elbúcsúzhatott.

Tudományos rangját a hazai és nemzetközi szakmai közvélemény elismerése bizonyította; amit hidrológiában, karszthidrológiában és hidrogeológiában alkotott, az elfogultság nélkül: örökéletű. Megeshet, hogy egyik-másik megállapítása, tétele korrekcióra, továbbfejlesztésre szorul; de a szilárd tudományos alapokat Ő rakta le és az ezen nyugvó építményt Ő „húzta fel”. Saját (nem hozott) anyagból építkezett: olyan alapvető kísérleteket végzett-végeztetett és olyan adatgyűjtést vezetett be a karszthidrológiában, amelyek nélkül ma se tudnánk megválaszolni igen sok lényeges szakmai kérdést.

Néhány, kiragadott, leegyszerűsített példával szeretném érzékeltetni, hogy miként alkotott.

Mérésekkel bizonyította, hogy a források hozama nem adható meg egyetlen adattal, mert a hozam tág határok között változhat. Világviszonylatban is elsőként hozott létre országos forráskatasztert. Ma már tudjuk, hogy az utolsó pillanatban; azóta olyan durva hatások és beavatkozások történtek (felszínalatti víz túlermelés és szennyezés) hogy az „eredeti”, „természetes” forráshozamokat és a hozzájuk tartozó vízminőséget sohasem ismertük volna meg Magyarországon.

Mesterséges csapadék keltésével mérte a karsztos kőzetbe beszivárgó és abban mozgó víz sebességét.

Megálmodta, majd létrehozta a karsztvízszint megfigyelő fúrási hálózatot és ezzel – egyebek mellett – megteremtette a lehetőséget (a csapadék és víznívó összefüggést elemezve) a karsztos hegztér fogat becslésére, ill. számítására. Ebből az ötletből fejlődött ki a Dunántúli Magyar Középhegység hidrológiai és meteorológiai észlelőhálózata, mely máig szolgáltat adatokat és amely például lehetővé tette a bányavíz emelés által végveszélybe sodort Hévízi Tóforrás megmentését is. A bányászat miatt elapadt karsztforrások újbóli „életre-keelésének” folyamatát is ez a hálózat segít nyomon követni.

A karsztvízkészletből történő vízellátást jelentős függőleges és vízszintes aknákkal, ill. tárókkal oldotta meg, mert még nem álltak rendelkezésre nagyteljesítményű búvárszivattyúk (Bánhidai-lejt-akna, Inotai-karsztakna és táró stb.).

Elméletben és gyakorlatban bizonyította a termál (karszt) víz felszíni utánpótlását; szemben a korábbi ú.n. juvenilis-, vagy kőzetizzadmány eredetelméletekkel.

Fölsírmerte a „budai termális vonal” létét és jelentőségét. Elméletet és megoldást dolgozott ki az úgynevezett Szökevény-források vízének hasznosítására. Ezek ugyanis a Duna víztükrre alatt fakad-

Első feleségével, Szekula Máriával a Szemlő-hegyi-barlang bejáratában, melynek feltárásában is együtt vettek részt

nak és így vizük korábban elveszett a balneológia számára. A Szent-Iván barlangot (Sziklakápolna) megnyitotta. Tűlzás nélkül mondható, hogy abban világhírű karsztvíz-megfigyelő obszervatóriumot rendezett be. Fúrás közben fölfedezte az „Alsó-barlangot”. Utóbbi feltárás adta Kesslernek később az ötletet arra, hogy létesítsenek a Gellért-hegy sziklafalával párhuzamosan futó tárót, amelyben aknák és fúrások teszik lehetővé a különben „elszökő” termálvíz felhasználását.

Mindezek és még sok más eredmény, felismerés tette lehetővé a karsztos beszivárgás-számítás, illetve a karsztvízhozam - előrejelzés elméletének és módszertanának kidolgozását. Ezt az elméletet a gyakorlat fényesen igazolta; nem csak Magyarországon, de például mediterrán klímán (Görögországban) is használják módszerét.

Jelentős fejezete munkásságának az általa vezetett Albániai Expedíció (1958), amelynek során további fontos karsztvíz kérdéseket tisztázott; pl. a forrásvizeknek a karszt magassággal változó kémiai összetétele és hőmérséklete közötti összefüggést.

A neve már fiatalon, műegyetemi hallgató korában ismert volt a hegymászók körében. Érdeklődése hamarosan a barlangok (először a nehezen

járható zombolyok) felé fordult. Korán felismerte a karsztvíz jelentőségét és fontosságát: tudományos és gazdasági téren egyaránt. Tudományegyetemi doktori disszertációjának címe: „Az Aggteleki barlang hidrográfiaja” volt. Szepeleológiai munkásságát, eredményeit mások, nálam hivatottabbak az előző életrajzban méltatták.

Kessler Hubert személyéről, személyiségéről feljebb már szóltam. Közel húszévi együttműködés és a további is fennmaradt kapcsolat során igen közelről ismertem meg Őt. Néhány (nem mindig szigorú szakmai) mozzanatot, emléket szívösen idézek föl ebből az időszakból is.

Aggtelek és Jósvalfő nagyon a szívéhez nőtt – miként az Ő alakja is él még ott sokak emlékeztében. Jómagam 1949-ben jártam először a Baradlában. A hosszú túrán (Aggtelektől Jósvalfőig) egyedüli látogatóként mentem a barlangon végig; Regez nevű vezetőm gyakran emlegette az általam akkor még személyesen nem ismert „öreg Kessler-t” aki akkor ugyebár 42. évében járt és valószínűleg fiatalabb volt mint Regez maga. Amiből következik, hogy az „öreg” ebben az esetben a vele szinonim „nagy” megfelelője. Vagyis: Kesslert távollétében, évekkel aggteleki működése után, még előttem az idegen előtt is a legnagyobb tisztelettel emlegette. Oka volt rá, mert Hubert tevékenysége addig nem ismert fellendülést hozott a környékre. Özönlöttek a látogatók, megélhetést, munkát biztosítva a helybelieknek. Ő tervezett és épített kis villamos erőművet a Jósvalforrás vízére, hogy a Baradlát villanyfényben is lehessen látni, amit addig csak kormozó fáklák, majd kézben hordott lámpák világítottak meg. Így keletkezett a Tengersizem-tó.

Maga mesélte, hogy amikor a villany először (1936!) kigyúlt a barlangban: meghívta az avatásra az „illetékest” is; aki – miután végigjárta a villanyfényes szakaszokat – így szólt: „nagyon szép minden, de a fény lehetne valamivel erősebb is!”.

„Talán ha levenné a napszemüvegét...?” ajánlotta Kessler a dízkíséret nem kis derűtségére.

A jósvalfői Tengersizem-szállót és a mellette álló épületeket – így az ANP Igazgatóságaként szolgáló ház eredeti változatát is – Ő tervezte és építette.

Külön gondja volt – ebben is méltó társa hitvese, Szekula Mária a szobrászművész – hogy kedvező kitettséggű, védett erdei tisztásokon ősi, ellenálló, gondozást nem igénylő fajtájú gyümölcsfákat ültessen „a megfáradt vándor” örömeire.

Mint majd minden nagy egyéniségnek: voltak érzelmei és ezeket nem kívánta mindenáron palástolni. Egyszer a Baradla Fekete-termében bók-lásztunk. Két mérési sorozat közötti szünetet ki-

használva – egy olyan helyen, ahol más talán sokezer éve nem járt, a lehajló barlang-mennyezet és a laza kitöltés érintkezési vonalában mintegy ráérezve, kitapogatott egy újkőkori edényt. Kiemelte és letörülve róla a kormot, agyagot; azonnal látszott, hogy kicsi, de teljesen ép volt és karcólással gyönyörűen díszített (ahogy az a „bükkien” kultúrában járta). A tekintete egy villanásnyi időre megkönnyesedett és csak ennyit mondott: „ez a Baradla ajándéka – nekem, aki annyira szeretem!” Külön kis talapzatra erősítve, igen nagy becsben őrizte; mindig szem előtt lévő helyén tartotta a lakásnak. Ez a ház Budán, a Hermánd utcában van. A házat ugyancsak maga tervezte és nagyrészt maga, a két (jellegzetesen „sziklamászó”) kezével építette.

Eredeti gondolkodásmódjára (majd azt mondtam észjárására) jellemző volt, hogy azonnal új szemszögből, addig nem ismert közefítésből ismert fel összefüggéseket, lehetőségeket. Itt ismét a szpeleológiára kell visszautalni: a barlangterápia „műfajának” első (a lehető legjobb értelemben vett) „apostola”, szervezője, elterjesztője volt.

A ma már joggal nagy nemzetközi híru Miskolc-Tapolcai Barlangfürdő kiépítésében is nagy lehetőséget látott. Rengeteget dolgozott a megvalósításán és több újabb üreget kapcsolt a korábban ismertekhez. Ezeket az új üregeket vízszintes fúrások segítségével derítette föl. Amikor a Barlangfürdő elkészült: fényes avatást is rendeztek – nem éppen azok, akik a keserves (néha valóban nehéz és piszkos fizikai-) munkából is kivették a részüket. Az ünnepélyes megnyitóra a nagy sietségben elfelejtették Őt magát meghívni! Ő azonban értesült az eseményről és oda el is ment. az ünnepély fő szónoka észre is vette, sőt (Huberttől tudom!) meg is szólította, imígyen: „Szervusz Hubert! Hát te meg hogy kerülsz ide?”

Arconásait fényképek és – leghitelesebben, mert ihletett munka volt – a Felesége által mintázott és bronzba-öntött szoborportjéja őrzi. A valamikori erdélyi szász ősök elégedettek lennének kései utódjuk küllemével, vonásaival: határozott, céltudatos, energikus, okos – bölcs (és tegyük hozzá elfogulatlanul, bár ilyen férfiről férfi ritkán mond) jóképű ember volt. Ja és majd' elfeledtem: derűs, jóhumorú volt, megáldva az önirónia ritka adományával. Ha úgy adódott, elmondott önmagáról olyasmit is a hozzá közelállóknak, amit humorosnak – bár nem éppen hízelgőnek – talált, és amit más talán elhallgatott volna. Arca (még a szoborportré is!) fegyelmezett emberé: ilyen volt a viselkedése, gondolkodása; annyi maradandót alkotott, amihez szükségeltetik a fegyelmezett munka.

Soha nem láttam, hogy valaha is „kijött volna a

Kessler Hubert íróasztala, ahol könyvei, cikkei és tanulmányai készültek

sodrából” – pedig nehéz idők voltak amíg együtt dolgoztunk. Még a szitkozódása is inkább tréfás volt, sohasem ingerült, vagy durva.

Mint sok nagy tudós, úgy Ő is kitűnő előadó volt (bár, - lehet hogy csak én vettem észre? – egy kis „szászos” hanglejtés érződött néha a beszédén) és remekül írt. Az viszont már nem minden tudósra jellemző, hogy az úgynevezett népszerű tudományos írások is mestere volt.

Talán a szpeleológiából „jött” régészeti érdeklődése és tájékozottsága. A bánhidai „Szelim-lyuk” nevű, magasan a sziklafalban lévő és hatalmas szájú barlangról nyilván első látásra megállapította, hogy azt az ősember is lakhatta. A Múzeum illetékesei (30-as évek) közölték, hogy csak akkor tudnak hivatalos ásatást végezni a barlangban, ha van bizonyíték az ősember egykori jelenlétére. Hubert tehát a saját, - a Múzeum számára mintegy megelőlegezett – pénzén fogadott munkásokat, akikkel az általa megjelölt helyen kutató-gödröt ásatva igen gyorsan eredményt ért el.

A Múzeum most már évekig és nagyon nagy sikerrel meg tetemes költséggel ásatta a barlangot, de mint Hubert később elmondta: az általa megelőlegezett napszámokat sohasé fizették vissza neki.

MÉRFOLDKŐ A MAGYAR HIDROGEOLÓGIAI KUTATÁS FEJLŐDÉSÉBEN:

Kessler Hubert 1956 évi vitacikke a karsztos hévforrások utánpótlásáról

Dr. Lorberer Árpád

A nemzetközi hidrogeológiai-karszthidrológiai tudományos közvélemény Kessler Hubert nevét elsősorban az általa kidolgozott, 1954-ben publikált (több országban ma is használatos) beszivárgás-számítási módszere és a karsztforrások „megbízhatósági indexe” révén ismeri. Sokoldalú munkásságának egyik maradandó tanúja az albán főváros karsztvízműve, amely – a többi műszaki alkotásával együtt – szemléletesen bizonyítja, milyen fontos volt számára a kutatási eredmények közvetlen gyakorlati hasznosítása, következtetéseinek ellenőrzése.

Magyarországon Kessler Hubert honosította meg, illetve fejlesztette ki a korszerű geohidrológiai kutatási módszereket, a hozzájuk tartozó észlelési, adatfeldolgozási és dokumentálási apparátussal együtt. A karsztvízkészletek vízháztartási szemléletű komplex értékelésével, a hideg és meleg karsztvizek összefüggésének, dinamikus utánpótlásukat bizonyításával és „túltermeltetésük” kockázatainak dokumentálásával nemcsak iskolát teremtett, de (több évtizedre előrelátva) a várható problémák megoldásának lehetőségeit is törekedett biztosítani.

Még ma is elég nehéz objektíven felmérni, rangsorolni, hogy a vízföldtani és karszthidrológiai ismereteink fejlődése szempontjából Kessler Hubert művei közül melyiket tekinthetjük a legfontosabbaknak. Több mint 100 tudományos publikációja jelent meg; terjedelmük és tematikájuk igen változatos, de egyformán igényesek, meggyőzőek és szemléletesek.

Legtöbbször idézett, „korszakváltó” vitacikke, a budapesti és más termálkarszt-rendszerek objektív, komplex szemléletű kutatását megalapozó és a továbbiakban minden hazai hidrogeológiai probléma megoldásához mintát szolgáltató 1956 évi hozzászólása, amely a Hidrológiai Közlöny 36. évfolyamának 2. számában jelent meg (p. 127–128) „A karsztos hévforrások utánpótlásának

kérdése” címmel. Közleményével Horustitzky Ferenc professzornak az előző számban (p. 4–9.) megjelent „Újabb hévízfeltárási lehetőségek Budapesten” c. cikkére reagált, aki „a budapesti hévforrások eredetét a mélységbeli kőzetek által dehidrált „profundus-” és karsztvizek keveredéséből származtatja, gyakorlatilag kimeríthetetlen utánpótlásukat ezért biztosítva látja és újabb hévízfúrások létesítését javasolja.”

Kessler Hubertet a termálkarszt-rendszer vízkészletéért érzett felelősség, illetve a spekulatív jellegű földtani megfontolásokra és naív vízkémiai elképzelésekre alapozott javaslat várható káros következményei készítették a neves szaktekintély figyelmeztetésére:

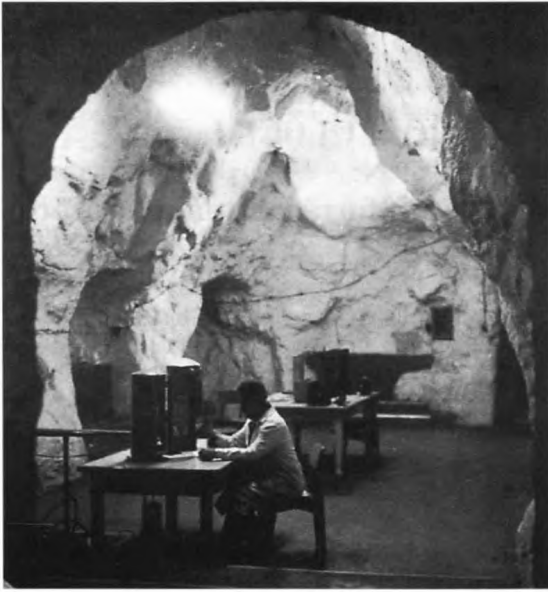
„A kérdés (ti. a „hévíz” eredetének) eldöntése ma már nemcsak elvi jelentőségű, hanem súlyosan belevág a mindennapi élet kérdéseibe, a népgazdaság érdekeibe. A különböző felfogások képviselőinek ezért a tudományos vitáknál nélkülözhetetlen tárgyilagossággal – még régebbi elveik felhagyása árán is – figyelembe kell venniük a természetes fejlődés szolgáltatott vizsgálati módszerekkel kapott adatokat, számszerű értékeket, és le kell szállniuk a tényekkel alá nem támasztható teóriák síkjáról.”

Kessler (szerényen „megjegyzések”-nek minősített) tömör cikkével véget vetett a hévforrások csapadék-, vagy juvenilis-profundus eredete körül folyt, több évtizedes terméketlen vitának. Meggyőzően igazolta:

– a budapesti hévforrások vízmennyiségét fedezi a Budai- és Pilis-hegységek nyíltkarsztos felszínén beszivárgó csapadék;

– a „juvenilis” eredetűnek tartott nyomelemek a hideg karsztvizekben és a mészköves-dolomitos tárolókőzetekben is megtalálhatók;

– a forrásvizek hőmérséklet- és töménységkülönbségei az eltérő hőmérsékletű (más-más mélységű karsztos járatokon keresztül odaáramló)

Kessler Hubert a Szent Iván-barlangban általa kialakított Gellérthegyi Karszthidrológiai Mérőállomáson (VITUKI-VIZDOK felvétele, 1961.)

karsztvizek keveredésével kapcsolatosak;

– a feltételezett „profundus vizek” pedig a legkedvezőbb esetben is csak a budapesti hévízhozam 12%-át fedezhetnék.

Máig érvényes végkövetkeztetése: „Ezzel a soha el nem apadó, de szigorú korlátok közé határolt vízmennyiséggel kell gazdálkodnunk”. A vitacikket az esetleges újabb megcsapolások várható hatásának ismertetésével és a karszthidrológiai kutatások vízföldtani jelentőségének hangsúlyozásával zárja le.

Amikor mindezt leírta, a hazai – és a budapesti hévizekre vonatkozó – hidrogeológiai kutatás már éppen 100 éves múlttal rendelkezett (Molnár János és Szabó József első közleményei óta). Rajta kívül addig nemigen vették tudomásul, hogy a hidrogeológiában is lejárt a hézagos megfigyelésekre, szubjektív elméletekre alapozó egyedi „szakértők” ideje, s csak a felszín alatti vizek mozgásfolyama-

tainak, hidrológiai és termodinamikai jellemzőinek komplex (mennyiségi és minőségi) vizsgálatával bővíthetjük ismereteinket.

A vitacikk hatását mutatja, hogy ezt követően gyakorlatilag megszűntek a hasonló, ötletszerű tekintélyelvi megnyilatkozások a szakajtóban, sőt rövidesen az egyetemek oktatási anyagaiban is megjelentek a korszerű geohidrológiai és szivárgáshidraulikai módszerek. A budapesti termálkarsztvizek további kutatásában, a források és hévízkutak észlelőhálózatának kiépítésében, a fürdők vízbázisainak korszerűsítésében, a szökevényforrások feltárásában Kessler Hubert az ezt követő évtizedben is meghatározó szerepet vállalt egészen a VITUKI-ból történt távozásáig. Más formában – bizottsági tagságaival összefüggésben – azonban még a 70-es években is részt vett ezeknek a problémáknak a megoldásában. (Kevesen tudják, hogy nevéhez fűződik a budapesti hévízrendszer 1964 évi újabb védőterületének kidolgozása is, a szikkasztásra tilalmazott budai területrészek pontos lehatárolásával; ezek a Fővárosi Építésügyi Szabályzatba is bekerültek.)

Kessler Hubert jelentősége a hazai hidrogeológiai kutatás fejlődésében legfeljebb csak Zsigmondy Vilmos úttörő szerepéhez mérhető. A sors különös kegyének tekinthető, hogy nemcsak kiváló gyakorlati érzéssel, felelősségteljes mérnöki szemlélettel és magas elméleti felkészültséggel rendelkezett, hanem a VITUKI-ban ki is építhette a hatékony kutatómunkához szükséges apparátust. Itt olyan munkatársai és tanítványai segítették tevékenységében, akik munkáját szinte töretlenül folytathatták távozása után is. Kiemelkedő eredményei más intézményeknél (BKI, MÁFI, ALUTRÖSZT, egyetemek és tervezőintézetek) is hatottak, módszereit elég hamar alkalmazni kezdték. Már az 50-es években egyértelműen előre jelezte a bányavíz-kivételek drasztikus növekedését és az ennek nyomán várható problémákat, ill. a megoldandó feladatokat. Munkásságával, példamutatásával nevelte olyanná tanítványait és a karszthidrológusok újabb nemzedékeit, hogy megfelelhessenek az újabb kihívásoknak.

Dr. KESSLER HUBERT A MAGYAR SZIKLAMÁSZÓK EGYIK PÉLDAKÉPE

Kovács István

„Kessler Hubert, a híres barlangkutató, aki szintén a fiúkkal együtt járta a hegymászó iskolát, de már ebben az időben mesternek számított...”

(Benedek István: Csavargás az Alpokban)

Nevét hallva, sokan bizonyára arra a barlangkutatóra gondolnak, aki számos jelentős feltárással beírta nevét a magyar speleológia történetébe. Személyéhez kapcsolódik többek között az Almázi-zomboly első bejárása az Aggteleki-hegységben (1927), a budapesti Szemlő-hegyi- (1930) és Ferenc-hegyi- (1933) barlangok felfedezése, valamint a Baradla és Domica közötti összeköttetés megtalálása és bejárása (1932). Amikor a 40-es évek elején Erdély egy része visszatért, az ottani Zichy- és a Csarnóházai-barlangokkal is foglalkozott. Mindkettő a Bihar-hegységben van. Jelentős új szakaszokat tárt fel ezekben. De Erdély más barlangjaiban is kutatott. A VITUKI anyagi támogatásával tárta fel a Kossuth-barlangot 1956-ban. Jóval kevesebben tudják azonban, hogy – miként a mottóul választott idézet is mutatja – a fiatal éveiben a legkiválóbb magyar hegymászók közé tartozott.

Eredetileg Rácz Zsolttal közösen egy interjút szerettünk volna készíteni, de hamarosan rá kellett jönnünk, hogy a hagyományos kaptafával, a kérdezz feleletekkel semmire sem jutunk. Egy ilyen egyéniség, ekkora élményanyag nem tűri a merev korlátokat. Így lett az interjúból egy kötetlen beszélgetés Hubert bácsi mászó pályafutásáról, a harmincas évek mászó életéről és még sok egyéből. Így született ez a kísérlet is, hogy valami keveset megpróbáljunk visszaadni az elmondottakból.

Kessler Hubert 17 évesen ismerkedett meg a sziklamászással. Hegymászó életének első lépéseit a

Magyar Turista Egyesületben tette meg. Itt kitűnő társakra lelt, s az akkori idők „forró fejű fiataljai”, az MTE-en belül 1925-ben megalakították a ma már legendás ZSIGMONDY TÁRSASÁGOT.

A „vad” Zsigmondyak, – ahogy mosolyogva emlegette társaságukat Hubert bácsi – akik közé csak a legjobbak tartoztak, képviselték akkoriban a magyar hegymászás élvonalát. Türelmetlenül várta azonban egyetemi felvételét, hogy tagja lehessen az akkori idők vezető szellemű társaságának a híres BUDAPESTI EGYETEMI TURISTA EGYESÜLET-nek a BETE-nek. Ezek között is volt jónéhány kitűnő hegymászó, mint Szőke Tibor, Györgyfalvy Dezső, Preyss Sándor és a Benedek testvérek. Ez a társaság rendszeresen járt a Budapest környéki mászó-iskolákba, elsősorban az Oszolyra és a Kétágú-hegyre. Közülük kerültek ki Hubert bácsi mászótársai, akikkel sok szép túrát tett a Magas Tátrában és az Alpokban.

Különösen szívesen emlékezik vissza az első Alpok túrájára 1927-ben. Ekkor járt a Lienzi Dolomitokban, a Grossglockneren és a kettő között elterülő Schober-csoportban. A Glocknerre a Stüdl gerincen jutottak fel, mivel a normál út nem vonzotta őket. A sors különös játéka azonban rövidesen erre a normál útra vitte. Történt ugyanis, hogy a hegy alatt pihenő, erőteljes, napbarnított ifjút a három arra haladó osztrák turista hegyvezetőnek nézte, és megkérték vezesse őket fel a csúcsra. Hubert bácsi ugyanis anyanyelvi szinten beszélt a németet. Így jutott fel a Glockner csúcsára röviddel

* Ez a visszaemlékezés először a Hegymászó 1987. évi 1. számában jelent meg: „Kessler Hubert Dr. 80 éves” címmel

az első után a normál úton másodszer. (Évek múlva harmadszor is, de akkor az ÉNy-i gerincen.) Az ifjú nem zárkózott el a vezetéstől. Így az osztrákok maradandó élményhez, ő pedig némi pénzhez jutott.

Nevezetes útja volt a Hochstadel 800 m-es északi falának átmászása a Lienzi Dolomitokban. Erre az útra hármásban indultak Skolil Ottó és Silek Jánossal. Kender kötél volt velük, néhány bilincs (karabiner) és szeg. Az igényes mászást kívánó terepen lassan haladt a kötélhármas. Így bekövetkezett amire nem számítottak, hogy bivakfelszerelés nélkül a falban kell az éjjelt tölteniük.

A viszonylag közeli Gesäuse-ben (Enns-völgyi Alpok) tette talán legkiemelkedőbb útját Kessler Hubert a Planspitze északi falának átmászásával.

A kor technikai eszköztára jóval szerényebb volt a mainál. Az ereszkedés, pl. „Dülfersitz”-cel történt. Ez bizony kényelmetlen és ruhát rongáló volt. Az ő találmánya a „Kessler-karabinerfék”, ami a ruhán súrlódó kötél használatát kiiktatta. Az

osztrák Allgemeine Bergsteigerzeitung 1933-ban részletesen ismertette a módszert.

A harmincas évek közepétől Aggteleken barlangigazgató. A barlangkutatók során nyert tapasztalatokat kamatoztatta később, mint a felszín alatti vízjelenségek elismert kutatója a VITUKI-ban is. Tudományos munkássága, valamint könyvei, cikkei révén külföldön is ismertté vált.

Eredményekben gazdag pályafutása során sok nehézséggel kellett megküzdenie. Beszélgetésünk során többször is hangsúlyozta: „A hegymászás bátorságot, tartást ad az embernek, ami segít elviselni a nehézségeket az élet minden területén...”

Úgy gondolom ez Hubert bácsi üzenete a mai fiatal hegymászók részére.

A Zsigmond-társaság, a Magyar Turista Egyesület keretében alakult 1925-ben. Tagjai kiváló hegymászók voltak. Közülük ma már mindössze hárman élnek. Ezek a következők: Antal Károly, Bíró Pál, és Vajnai Sándor.

Első feleségének, Szekula Máriának festménye a Klein-Glocknerről

EMLÉKEZÉS BALÁZS DÉNESRE 1924 – 1994

B. Sprincz Vilma

„Népességkutatók állítják, hogy a huszadik századi magyarság egyik legszerencsétlenebb évjáráta az 1924-es generáció. Őket érte a legtöbb csapás: háború, elhurcoltatás, üldöztetés. A huszonnégyesekből maradtak életben a legkevesebben.

Magam is ebben a balszerencsés esztendőben láttam meg a napvilágot és osztoztam évjáratom keserveiben, nyomorúságában.

Gyermekkoromban merész terveket szövögettem: ha majd felnövök, bejáróm kerek e világot! S mire felcseperedtem, kitört a vízivatar és elmosta álmaimat.

Székely vérem, Kőrösi Csomának átöröklött génjei nem hagytak nyugodni. Gyermekkorai vágyaimtól nem tágtok! Csak azért is! – ez lett életem lüktető mottója.”

E sorokkal kezdte Balázs Dénes utolsó könyvét, életrajzi leírását, melynek az „Életem – utazásaim” címet adta.

Egyszerű, szegény szülők egyetlen gyermekeként 1924. szeptember 17-én Debrecenben született. Édesapja a Csík megyei Kászonimpérből, édesanyja a felvidéki Rimaszombatból származott. Minden bizonnyal tőlük örökölte a természet iránti vonzódását és tudásszomját, de kitartó szorgalmát, akaraterejét és szerénységét is.

Már gyermekkorában kíváncsiságtól hajtva igyekezett megismerni szűkebb, majd tágabb környezetét. Rajongott a földrajzért, „expedíciókat” szervezett kis diáktársaival. A nyári vakációk idején kerékpáron beutazta az országot. Sorsa azonban úgy alakult, hogy nem élhetett kezdettől hivatásának. Korán elvesztette édesapját, ezért érettségi vizsgája után állást kellett vállalnia. A következő

csapás a hadifogság volt. Három és fél évet töltött a Kaukázusban kemény fizikai munkával, embertelen körülmények között. Hazatérve, testben-lélekben megtörtén, a természetben keresett vigasztalást. Közben sokat olvasott, bújta az útleírásokat és gyarapította földrajzi ismereteit. Különösen a barlangok világa vonzotta.

Egy előadáson megismerkedett Jakucs László geológussal, akinek munkássága új korszakot nyitott a barlangkutatások történetében. Ő tudományos vizsgálatokkal, a víznyelők és források vizeinek elemzésével határozta

meg a mélyben rejtőző barlangok helyét. Az ő és munkatársai nevéhez fűződik a Béke-barlang felfedezése 1952-ben. Ez Balázs Dénest annyira fellelkesítette, hogy elhatározta, szabad idejében újabb barlang feltárásán fog fáradozni. Kitűnő szervező tehetségével lelkes kis csapatot toborzott, s 1954-ben, előzetes tanulmányok után, az Aggteleki-karsztvidéken hozzáálltak a feltáró munkához. „Remények és keservek” – így jellemezte erőfeszítéseiket naplójában. A kezdeti kudarcok után hihetetlen kitartással és állhatatossággal 1954. november 14-én társaival, Balázs Lajossal, Stefanik Györggyel, Csupor Istvánnal felfedezte az új barlangot Égerszög határában. „Csodálatos örömteli érzés egy ismeretlen világba elsőként bejutni” – írta ekkor naplójában.

A Szabadság-barlang felfedezése azonban nem végcél, hanem a tudományos feltáró munka kezdete volt. Az első összefoglaló vizsgálati eredmények a barlangkutatás szakmai kiadványában jelentek meg 1961-ben. A kutatások további eredményeit Balázs Dénes rendszeresen publikálta a

Balázs Dénes a Szabadság-barlangban első bejárásán, sárban, vízben (1954)

Karszt és Barlang hasábjain. Élete alkonyán pedig elhatározta, hogy a felnövekvő nemzedék számára megőrökíti a Szabadság-barlang felfedezésének történetét. Így született meg 1994-ben, 40 évvel az események után, eredeti naplójegyzetei alapján „A csepegő kövek igazságtételében” című könyve.

Nagy súlyt helyezett arra, hogy a barlangkutatások eredményei megfelelő nyilvánosságot kapjanak. 1959-től Karszt- és Barlangkutatási Tájékoztató címen kiadványt szerkesztett, 1961-től elindította és évtizedeken át szerkesztette a Karszt és Barlangot.

Szakmai ambíciói arra sarkallták, hogy a más természeti feltételek között kialakult barlangok vizsgálatával is foglalkozzék. Földünk legnagyobb karsztvidéke Dél-Kínában található. Itt a karsztos lepusztulás az évmilliók során csodálatos szépségű tájakat alakított ki. Ezt a vidéket akarta felkeresni első nagy külföldi útján 1958-59-ben. Számos bürokratikus akadállyal kellett megküzdenie, míg végül elérte célját. Ő volt az első magyar ember az idő tájt, aki nem hivatalos küldöttként, hanem saját összekuporgatott pénzéből érkezett Kínába. Részletes kutatási tervet dolgozott ki még odahaza,

amelyben a felkeresni kívánt karsztterületek és barlangok szerepeltek. Csakhogy akkoriban a kínai hatóságok a külföldiek mozgását szigorúan ellenőrizték, még a hivatalos küldötteket is, és csak a nagyvárosok meglátogatását engedélyezték számukra. Az egyenesen elképzelhetetlen volt, hogy egy magányos kutató természeti objektumokat felkereshessen. Balázs Dénes szívós küzdelem árán elérte, hogy megnyíljanak számára Guangxi, Guizhou, Yunnan tartományok páratlan szépségű karsztvidékei, barlangjai, kő- és földerdői. Kínában akkor még nem volt szervezett barlangkutatás; a személyes biztonságára vigyázó rendőrök segítettek neki a barlangok feltérképezésében. Számos barlangot elsőként tárt fel és gyűjtött bennük barlangi faunát. A kínai barlangokról készült dolgozatai hazai és külföldi szaklapokban is megjelentek. Harminc év elteltével, 1989-ben, amikor ismét ellátogatott a dél-kínai karsztvidékre, a guilini Karsztgeológiai Intézet munkatársai nagy elismeréssel adóztak Balázs Dénes 1959. évi kínai barlangkutatási munkásságának.

Amit ifjú éveiben a háború és hadifogság megücsúsított, azt felnőtt fejjel igyekezett pótolni. Így emlékezett vissza életrajzában egyetemi éveire:

„A sors csapásai miatt az újabb továbbtanulási lehetőség csak 15 évvel később kínálkozott, amikor már 35 éves voltam. A hazai karsztkutatásban elért eredményeim alapján 1959-ben sikerült beiratkoznom az Eötvös Loránd Tudományegyetem természettudományi karának földrajz szakára, az esti tagozatra.

Nehéz évek következtek. Munka napi két-három műszakban. Hajnalban indultam a munkásvonattal Pestre. Akkoriban még marhavagonokban utaztunk, nem volt ülőhely, sem világítás. Nyolctól fél ötig a hivatalban rostokoltam, utána rohanás az egyetemre. Bulla Béla, Láng Sándor, Székely András előadásait hallgattam este nyolcig, aztán futás az állomásra, érkezés haza marhavagonokban este tízkor.”

Három év után, 1962-ben kézhez vehette egyetemi diplomáját „A karsztok elterjedése és morfológiai rendszerezése” címen készített szakdolgozata alapján. Ekkor már a doktori disszertációjához gyűjtötte az anyagot. Témája: karsztkorróziós problémák, különös tekintettel a különböző klímaviszonyok alatti karsztos lepusztulás intenzitására. Erről így írt:

„Anyagát a hazai és külföldi terepi vízkémiai vizsgálataimból állítottam össze, de a talaj alatti korrózió alaposabb megfigyelése céljából otthoni szimulációs kísérleteket is végeztem. Összehegesztett benzines hordókból olyan mézskövel megtöl-

tött tornyot képeztem, amelynek tetejére időnként különböző talajfajtákat helyeztem el, és a mesterséges esőztetés után nyomon követhettem a mészkőben lezivárgó víz kémiai állapotváltozásait. Az opponensek megvitatták tézisemet, elfogadták értekezésemet, és az egyetem rektora „summa cum laude” fokozattal 1964. június 27-én kiadta a természettudományi doktori diplomát.”

Balázs Dénes most már minden erejét a karszt-kutatásnak szentelte. Merész terveket szőtt: expedíciót szervezett a Föld távolabbi vidékeire. Az indíttatást egy szakmai vita adta. 1963-ban Stuttgartban a Nemzetközi Földrajzi Unió által szervezett karsztszimpóziumon Szabó Pál Zoltán, a Magyar Földrajzi Társaság akkori elnöke és Balázs Dénes képviselték a magyar geográfiát. A fő vitatéma a trópusi karsztosodás hatékonysága volt. Két ellentétes nézet csapott össze: a francia Jean Corbel saját vizsgálati eredményei alapján azt állította, hogy a trópusi karsztosodás tízszer lassúbb folyamat, mint a hideg égővi karsztfejlődés. A német Herbert Lehmann viszont, aki a kubai Sierra de los Organos karsztvizzeit vizsgálta, a corbeli állításoktól eltérő eredményre jutott. „Jó lenne, ha akadna vállalkozó, aki a sokkal jelentősebb dél-kelet-ázsiai trópusi karsztok vizeit is megvizsgálja” – mondta zárszavában Lehmann professzor. Ez az óhaj éppen összevágott Balázs Dénes terveivel, aki ekkor már az Indonéziába irányuló expedícióját készítette elő.

Az 1960-as években magánemberként tudományos expedíciót szervezni lehetetlenségnek számított. Erre semmiféle törvényi, vagy rendeleti szabályozás nem volt, ezért a hatóságok mereven elzárkóztak annak engedélyezésétől. Pedig Balázs Dénes anyagi támogatást nem kért az államtól, útítársával, a hódmezővásárhelyi Horváth Mihály barlangkutató barátjával saját pénzükből fedezték az egész expedíció költségeit. Székely „csak azért is!” daccal azonban nem tágított elhatározásától, míg végül is megnyílt előttük az út az Indonéziavilágba. Csaknem egy évig tartó expedíciójuk élményeiről és eredményeiről Balázs Dénes könyvet írt (Hajóstoppal az Indonéziavilágban). Első könyvének megszületését nem csak öröm, de öröm is kísérte: a szakszervezeti Táncsics Kiadó kihagyta belőle a szakmai ismeretterjesztő részeket. Szerencsére a Karszt és Barlang hasábjain, majd a nemzetközi speleológiai kongresszusokon tartott előadásain sikerült kutatási eredményeit közkinccsé tenni.

Alighogy hazatért Indonéziából, ott véres lázadás tört ki. Emberek ezrei estek áldozatul, köztük sok külföldi is. Ha utazását későbbre halasztja, mint ahogy azt pártfogói tanácsolták, kutatási ter-

vei minden bizonnyal meghiúsulnak.

Indonéziái expedíciója után választania kellett: vagy megmarad a hivatalnoki pályán, vagy a szívéhez közel álló geográfusi hivatásának él. „A messzi Kászomból jövő hang szólalt meg bennem, talán Kőrösi Csoma Sándor üzenete: kövesd, amit a véred, székely génjeid diktálnak! A nyárspolgári kényelem helyett – válaszd a kutatók gyötrelmét!” – s ekkor végleg elkötelezte magát a geográfia mellett.

Újabb úttervet kovácsolt az afrikai kontinens megismerésére. Ez az expedíció nem annyira a karsztkutatásra irányult, fő célja a Föld legnagyobb sivatagjának, a Szaharának megismerése volt. Két társa, a térképész Martinovich Sándor és a fizikus Csekő Árpád mellé szerencsés véletlen folytán sikerült egy lengyel társat is találni, a néprajzkutató Dobieslaw Walknowskit, aki egy terepjáró autót is szerzett kölcsönképpen az expedícióhoz. Így vonult be az utazások krónikájába a magyar-lengyel Afrika-expedíció 1967-ben. A kölcsönautóhoz újabb véletlen meghívás járult a Tibeszti-hegység északi lábánál fekvő Bardai-oázisba, ahol német geomorfológiai kutatóállomás működött. Ez olyan új lehetőséget jelentett számukra, hogy a Szaharát a legismeretlenebb, legjárhatatlanabb helyen szeljék át, ahol még nem járt magyar kutató.

A Bardai-oázisban tett eredményes látogatásuk után nem sokkal véres lázadás tört ki a nomád tubuk és a föléjük rendelt katonaság között. A kutatóállomást fel kellett számolni. „Nekünk szerencsénk volt, hogy még békében ismerhettük meg a Tibeszti és büszke népét... A tubuk földjén aztán elszabadult a pokol...” – írta emlékiratában.

Sajnos a szerencse nem mindig szegődött az expedíció mellé. Eredeti tervükről, az egyenlítői Afrika nyugat-keleti átszeléséről le kellett mondaniuk

Szélformálta óriási kőbuzogányok a Tibeszti-ben

*Egy elefántteknős társaságában
(Galápagos, 1970.)*

az országokban dúló belső villongások miatt. Az expedíció kétfelé szakadt: a kölcsönautót hajóra rakták, s vele együtt Walknowski és Martinovich Sándor hazatértek, míg Balázs Dénes Csekő Árpáddal sok viszontagság után repülön jutott el Kelet-Afrikába, s megvalósíthatta teljes kutatási tervét.

Az afrikai expedíció sikere bebizonyította, hogy lehet réseket találni a hazánkat elzáró „vasfüggönyön”. Újabb terveket szőtt amerikai, ausztráliai, óceániai expedíciókra, majd Föld körüli utakra. Minden tanulmányútját csaknem egy évig tartó gondos előkészítő munka előzte meg. Igyekezett kapcsolatot teremteni a külföldi szakmai intézményekkel: egyetemekkel, földrajzi és barlangkutató egyesületekkel, de külföldön élő honfitársainkkal is. Újabb útjaira már nem sikerült társakat találnia. A családi, munkahelyi kötöttségek miatt nem akadt vállalkozó, aki akár egy évre otthagyhatta volna otthonát, állását. Következő útjaira ezért csak egyedül, magányos vándorként indult súlyos hátizsákjával. Poggyászának legnagyobb részét fényképező- és filmfelvevő gépek, valamint nagy mennyiségű film tették ki, személyes holmija a legszükségesebbekre korlátozódott. Ahol csak tette, házilag készült egyszemélyes sátrában töltötte az éjszakát, luxusszállodát vagy luxus közlekedési eszközt nem vett igénybe.

Az 1969–70. évi egyszemélyes amerikai tanulmányútjára merész elképzelésekkel indult. Korábbi expedíciói főleg a trópusokra irányultak, de szeretete volna megismerni a hideg égöv alatti tájakat is. Amerika két pólusa: Alaszka és Tűzföld erre kiténő alkalomnak kínálkozott. Elhatározta tehát, hogy végigjárja az Újvilágot északról délre. Anyagi lehetőségei nagyon szűkösek voltak, mindössze öt dollárral vágott neki az útnak. Amerikában

azonban nagyon sok magyar él, ki-ki lehetősége szerint segítette, hogy eljusson az alaszakai indiánok, eszkimók közé, tanulmányozza életüket, szokásait. Egy Ecuadorban élő magyar család pártfogásával juthatott el a Galápagos-szigetekre. Az ottani különleges állatvilág teljesen rabul ejtette.

„Mi, egymásra acsarkodó fehér és színes emberek, akik az állatvilágot is mindenütt elvadítottuk és magunk ellen ingereltük, sóvárogva gondolhatunk arra, hogy van még ennek a sártekének egy kis foltja, ahol az állatok nem félnek tőlünk, mert még nem ismertek meg minket. Ahol a csúfolórigó rászáll az ember vállára, ahol az ölyvet majdnem meg lehet fogni kézzel, ahol az ember kis fókákkal játszadózhat...” – idézte később szeretett professzora, Dudich Endre szavait a Galápagos című, szép kiállítású, nagy közönségsikert aratott könyvében. Ez volt az első magyar nyelvű részletes tudósítás a Csendes-óceán „elvarázsolt szigeteiről”. Szeretett volna a későbbiekben még egyszer eljutni oda, de már nem volt rá lehetősége. A Galápagos-szigetek, az ottani endemikus állatvilág sorsát azonban továbbra is aggódoó figyelemmel kísérte, s 1994-ben rövidített változatban, de a szigetekről szerzett újabb ismeretekkel megtoldva saját kiadásában újból megjelentette könyvét (Galápagos, az elefántlábúak szigetei).

Dél-Amerikában is sikerült pártfogókra lennie. Chile akkoriban jó kapcsolatban állt a szocialista országokkal, így Magyarországgal is; a magyar utazó baráti segítséget kaphatott az egyetem geográfus professzorától és a kutató geológusoktól. Ezzel megvalósult álma: eljuthatott Amerika déli csücskébe, a zord szépségű fjordok világába és a szélviharos Tűzföldre.

„Messzi földrészekre utazni csak értelmesen, hasznosan, csakis úgy érdemes!” – ez volt utazásainak örök mottója. „Már az amerikai szárazföldi vándorlásaimon kipattant egy gondolat, hogy egy éghajlati övezeteket harántoló észak-déli szelvényt a Csendes-óceán nyugati térségében is jó lenne végigjárni – Japántól Új-Zélandig”. Ez a gondolat fogalmazódott meg következő útjának előkészítésekor. Tanulmányi témáit a karsztos és vulkanikus formákban különböző klímaviszonyok alatti fejlődésének vizsgálatára összpontosította, de terveiben szerepelt növény- és állatgyűjtés, néprajzi ismeretek szerzése is.

Balázs Dénest, mint a Japánba látogató első magyar barlangkutatót, kiemelt megbecsüléssel fogadták a szigetországban. A Japán Szpeleológiai Szövetség saját vendégének tekintette és gazdag programot állított össze részére. Ennek keretében megismerhette a Fuji-san különleges lávabarlang-

jait, de felkereshette Japán legnagyobb karsztvidékét, az Akiyoshi-dait és több más karsztos szigetet is. Japáni tanulmányútjának ismereteit itthon a Földrajzi Közlemények és a Karszt és Barlang hasábjain publikálta. Utazásainak további állomásairól, a Fülöp-szigetéről, Pápua Új-Guineáról, a polinéz szigeteken tett látogatásáról élvezetes útleírásokban számolt be a hazai olvasóközönségnek. Ennek az utazásnak további eredménye az Ausztrália, Óceánia, Antarktiszt című könyve, amelyet a földrajz szakos egyetemi hallgatók ma is tankönyvnek használnak.

Ausztráliai-óceániai utazásainak végső eredményét így summázza: „A magam elé tűzött célokot elértem... Közel fél mázsányi kőzet-, talaj- és vízmintát gyűjtöttem vizsgálataimhoz... az út során 290 tekeres fekete/fehér filmet és 161 tekeres színeset használtam el a több mint 15 000 felvétel készítésére. Nyolc országban 48 helyen közel 15 ezer tasak mohát gyűjtöttem és szárítottam.” – S ehhez még hozzá kell tenni: a magyar államnak és a tudományos intézményeknek ez egy fillérjükbe sem került, mert az utazás, gyűjtés összes költségét Balázs Dénes viselte. Az államtól soha nem kért és nem kapott anyagi támogatást.

Az 1975-ös esztendőre két külföldi szakmai meghívást kapott, egyiket egy törökországi karszt-hidrologiai konferenciára, másikat a Dél-Afrikai Köztársaságban rendezendő nemzetközi speleológiai szimpóziumra. Ez a két ország „világutazási térképén” fehér folt volt még, ezért elhatározta, hogy a meghívásoknak eleget téve egy Ankarabagdad-Bombay-Mauritius-Johannesburg utat szervez. Ez lett életének legtragikusabb, ahogy ő fogalmazott: legfájdalmasabb, derékba tört utazása.

A kezdetben szerencsésnek indult vállalkozást félbe kellett szakítania. Indiában vesekővel megbetegedett és kénytelen volt hazatérni, hogy gyógykezeltethesse magát. A testi fájdalomnál is jobban kínoztta azonban az a tudat, hogy a dél-afrikai útról le kell mondania, hiszen az apartheid politikát folytató ország még egyszer nem fog beutazási engedélyt adni egy szocialista országból jövő kutatónak. Kemény elhatározással – betegen – még érvényes vízumával útnak indult; bejárta a dél-afrikai bantuszánokat, eljutott a Kalahári-sivatagba, felkereste az ott élő busman népesoportokat. A sors úgy hozta, hogy végül a Kalaháriban szabadult meg az indiai útján keletkezett vesekővétől.

Újra egészségesen – ez a tudat megsokszorozta erejét. Újabb expedíciót készített elő, amelynek során körül akarta utazni Földünket. Korábbi útjain elsősorban a karsztos lepusztulás mértékére és

intenzitására gyűjtött vizsgálati anyagokat és ezekkel hozzájárult a Corbel – Lehmann közötti szakmai vita tisztázásához. Érdeklődése most már a Föld karsztvidékeinek felmérése, rendszerezése felé irányult. Egy ilyen „karsztleltár” elkészítéséhez azonban további helyszíni vizsgálatokra volt szüksége. Ezt célozta Föld körüli útja, amelynek egyik állomása az angliai Sheffield városa volt, a VII. Nemzetközi Speleológiai Kongresszus színhelye 1977 őszén. Itt nagy érdeklődéssel kísért előadást tartott „The geographical distribution of karst areas” („A karszterületek földrajzi elterjedése”) címmel.

Földrajzi ismeretterjesztő munkássága azonban nem csak a karsztokra korlátozódott. Nagy tisztelettel adózott Cholnoky Jenő professzor földrajztanító munkásságának, s őt tartotta követendő példaképének.

„Szakírói munkásságomban Cholnoky Jenő professzort igyekeztem követni. Először ő is útleírást készített. Kínát, a „Sárkányok országát” mutatta be a magyar olvasóközönségnek. Aztán ahogy sokasodtak tarsolyában a más földrészekről szerzett ismeretek, tapasztalatok, egy-egy földrajzi témakört áttekintő globális méretű feldolgozásba kezdett. Így születtek meg a sivatagokról, a tenge-

Balázs Dénes előadását tartja a 7. Nemzetközi Speleológiai Kongresszuson (Sheffield, 1977.) Fotó: Hegedűs Gyula

rekről, a hegyekről és völgyekről, a jégvilágról szóló tanulságos könyvei. Eddigi nyolc utamon már vagy 80 országban megfordultam és tekintélyes ismeretanyagra tettem szert. Úgy vélem, ezekből összeállíthatnák néhány szintetizáló művet – főleg a földrajzot tanító pedagógusok számára.”

Négy témakörre kiterjedő vázlatot készített: A sivatagok világa, Az őserdők világa, A jég világa, A karsztok világa. E tervekől sajnos csak az első kettő valósult meg a Móra Kiadó szép kiállítású, gazdagon illusztrált kiadványaiban.

A Medicina Könyvkiadó ajánlattal fordult hozzá a Panoráma útikönyvek sorozatában megjelenő Ausztrália, Új-Zéland, Óceánia megírása céljából. Balázs Dénes eleinte szabadkozott, hogy az útikönyv-írás távol áll az ő szakterületétől, később azonban mégis vállalkozott rá. A könyv nagyon kedvező fogadtatásra talált, s ez arra indította, hogy későbbi útjain egy-egy újabb útikönyv anyagát is összegyűjtse (Közép-Amerika és a Nyugat-amerikai-szigetek; Argentína, Uruguay).

Világutazásai során több híres magyar utazó nyomában is járt. Első kínai útján a Széchenyi-Lóczy expedíció útvonalán haladt egy darabig, ameddig azt a politikai helyzet lehetővé tette a tibeti határ közelében. Fenichel Sámuel és Bíró Lajos gyűjtőhelyeiről tudósított Pápua Új-Guinea című könyvében. Benyovszky Móric telephelyét és valószínű sírját kereste Madagaszkár szigetén.

Madagaszkárra harmadszori próbálkozással sikerült csak eljutnia. Szerencsés ismeretség útján egy ott élő magyar villamosmérnök, Szovik Tamás társaságában járta a szigetet. Emlékeit „Bozót-taxival Madagaszkáron” című könyvében írta meg, melynek talán legizgalmasabb része az az aprólékos kutatás, ahogyan Benyovszky hajdani telepét és tragédiájának színhelyét próbálták a jelenlegi, már sokat változott terepen rekonstruálni.

A nagy magyar utazó elődök nyomdokain haladva Balázs Dénes szorgalmasan gyűjtögette a róluk még fellelhető dokumentumokat, emlékeket. Lassan-lassan megérlelődött benne a gondolat egy földrajzi múzeum létrehozására. Ebben össze lehetne gyűjteni és bemutatni a magyar utazók, földrajzi felfedezők relikviáit, amelyek nagy része bizonyosan elkallódik, megsemmisül, ha megóvásukért nem tesznek valamit. Lelkes segítőtársakkal, többek között Gábris Gyulával, Kubassek Jánossal, Móga Jánossal hozzákezdett a szerteszét hányódó muzeális értékek felkutatásához. A Cholnoky család felajánlotta és átadta a majdani múzeum részére Cholnoky Jenő több szobát kitöltő teljes hagyatékát. A nagy gond az elhelyezésből adódott. Múzeumi épületnek alkalmas lett volna az érdi

tanácsháza műemlék épülete. Ennek igényléséből azonban politikai vihar kerekedett, mire Balázs Dénes elhatározta, hogy saját telkén, háza átengedésével építi fel a múzeumot. Saját erejéből hozzákezdett az épület megfelelő átalakításához, ám a meglévőhöz egy új kiállítási terem felépítése meghaladta anyagi és fizikai erejét. Ehhez társadalmi összefogásra volt szükség. A múzeum ügye megtorpant.

„És más miatt is szünet következett” – írta. „Már régen elkezdtem egy nagy utazás szervezését Amazóniába. Engem odavártak a pusztuló őserdők, a trópusi indiánok, hogy továbbítsam jajkiállításukat a világ felé...”

Eredetileg azt tervezte, hogy beutazza Amazóniát a forrásvidéktől a torkolatig. Ezt az utat tette meg Bretán Károly misszionárius is 1748-49-ben. A politika azonban ismét közbeszólt: a Peru és Ecuador között kirobbant háború miatt kénytelen volt terveit megváltoztatni; a folyam torkolatától haladt felfelé egészen az Andok 4-5000 méter magasságú medencéjében fekvő forrásvidékig.

Amazóniai utazásának végső tanulságát így foglalta össze: „A világ környezetvédőinek vészharang kongatása nem alaptalan, Amazónia őserdővilága valóban veszélyben van. Mint gazdátlan koncon, profitéhes vállalkozók, biológiai éhes telepések, terjeszkedő állatfarmok marakodnak, és korrupció politikusok, hivatalnokok ezt a folyamatot megállítani nem tudják, nem is igen akarják. Amazónia azonban oly erős, hatalmas természeti birodalom, hogy tönkretenni, megsemmisíteni máról holnapra nem lehet. Eközben remény van rá, hogy a felelős állami vezetők közül egyre többen értik meg: Amazónia távlati gazdasági fejlesztése csak a természeti környezet ésszerű megóvásával oldható meg.”

Amerikai útjáról hazatérve, Érd város személyi vezetésében történt változások a múzeum ügyét kedvező irányba terelték. Balázs Dénes kitartó erőfeszítése meghozta gyümölcsét: 1983. október 7-én ünnepélyesen megnyitották Érden, a volt tanácsháza épületében a Magyar Földrajzi Gyűjteményt, s benne Balázs Dénes forгатókönyve alapján kivitelezett „Magyar utazók, földrajzi felfedezők” állandó kiállítást. „Megvalósult egy álom! Az állhatatosság győzedelmeskedett!” – írta „édes gyermekéről”, a megnyitott földrajzi múzeumról.

Miközben a múzeum megszületésénél bábáskodott, más kutatási tervei egy újabb Föld körüli út megszervezésére készítették. Több mint egy évig tartó útja során ismét végigjárta Észak- és Dél-Amerikát Kanadától Argentína déli csücskéig. Sikerült eljutnia a Húsvét-szigetre is. Eredetileg egy hétig akart ott maradni, ám kénytelen volt

továbbutazási engedélyre várva egy hónapot ott tölteni. Ezt a kényszerű pihenést arra használta, hogy töviről hegyre bebarangolta a szigetet, megismerkedett a húsvét-szigeti nép történetével és gigantikus méretű alkotásaival. Minderről évekkel később a Húsvét-sziget fogságában című könyvében számolt be.

Új-Zéland szigetén Magyarországról kivándorolt telepesek leszármazottaira bukkant. Ezek az emberek már nem beszélik nyelvünket, de nagy szeretettel és tisztelettel őrzik azokat az emlékeiket, amelyek az óhazához kötik őket.

Föld körüli útja során ismét ellátogatott Pápua Új-Guineába. „Kíváncsi voltam, hogy az önállóság elmúlt tíz éve alatt hogyan változott meg a pápuák élete. Az emberi társadalom egyik legnagyobb kísérlete zajlik a szigeten: átugrás a kőbaltás korszakból a komputeres civilizációba.”

Amit látott, döbbenetes volt. A függetlenség meghozta a civilizáció sok kényelmét, de sok átkát is, főleg az alkoholfogyasztás szabadságát az alkoholhoz addig nem szokott őslakosság számára. A Pápua-felföldön Balázs Dénes saját szemével láthatta azt az esztelen pusztítást, amit az egymással ellenséges nemzetiségek műveltek, s aminek elindítója rendszerint az alkohol volt. „A kőkorszaki emberek számára korai volt a demokrácia, a függetlenség. A fejlett népek közösségének hosszabb távon több segítséget kellett volna nyújtania egy lassúbb átmenethez” – vonta le a végső következtetést pápua új-guineai látogatásából.

Az 1986-os esztendő vége felé újabb expedícióra készült, ezúttal Délkelet-Ázsiába. Minden készen állt az útra, már csak a repülőjegyért kellett volna elmennie. Ekkor hirtelen megbetegedett, kórházba került, s többször is műtéten esett át. Nem adta fel a küzdelmet, csaknem két évi kényszerű pihenő után megvalósította utazási tervét, melyben többek között két „karsztos zárandokhelyet” keresett fel: Vietnamban a híres Ha Long-öböl karsztszigeteit, majd Borneó szigetén a Mulu-hegység barlangjait. Ekkor már 65. évében járt. Amikor búcsúra került sor, a Mulu Nemzeti Park felügyelője díszes emléklapot adott át neki, amelyben bizonyítja, hogy részt vett a Deer Cave (Szarvas-barlang, a Föld legrégebbi barlangfolyosója) és Clearwater Cave (Tiszta víz barlangja, Délkelet-Ázsia leghosszabb barlangja) kutatásában. Gratulált teljesítményéhez, s megjegyezte, hogy Balázs Dénes a legidősebb ember, aki ezeket a barlangokat bejárta. „... ami a koromat illeti, valóban nem reméltem, hogy 65 évesen Borneó vadonában, trópusi hőségben sziklafalakat mászok és olykor nyakig érő vízben barlangokat látogatok” – vallotta be.

Víznyelő Új-Guinea szigetén

A „megvalósult álom”, a földrajzi múzeum továbbra is szívügye maradt. Tevékenyen részt vett tudományos előadások, konferenciák szervezésében. Mint ahogy évtizedekkel azelőtt a karszt- és barlangkutatás eredményeinek közkinccsé tételére elindította a Karszt és Barlangot, most a Földrajzi Múzeumi Tanulmányok megalapításával szerzett fórumot a földrajz tudománytörténeti kutatásai számára. 1985-től 1993-ig 12 szám szerkesztését végezte, számos tanulmánya is helyet kapott ezekben.

Tervbe vette a magyar földrajzi utazók, felfe-

A karsztos mészkőhegyek falait cseppkövek díszítik (Mulu Nemzeti Park, Borneo)

dezők életrajzi ismertetésének lexikonba foglalását. Nyolc társszerző közreműködésével el is készítette a kéziratot, de a könyvkiadás 1990-es években bekövetkezett csődje miatt a könyv sorsa bizonytalanra vált, és csak keserves huzavona után került az olvasóközönség elé a Magyar Utazók Lexikona.

Balázs Dénes rendkívül fontosnak tartotta az ifjú nemzedék hazafias nevelését. Úgy vélte: „a hiányos családi és hibás iskolai nevelés következtében eluralkodott a kilátástalanság érzete, a csak mának élek gyakorlata”. A nagy magyar elődök példaképpül szolgálhatnak a mai kor emberének. Ezért is szorgalmazta, hogy az ifjúság minél jobban megismerhesse a magyar tudósok, kutatók életét és munkásságát. A részükre készült Távoli tájak magyar utazói sorozat is ezt a célt szolgálta.

Egész életében Orbán Balázs, a nagy székely országjáró szavai vezérelték: „... mindnyájunknak kötelességünk – ha csak egy homokszemet is – odavetni a nemzeti műveltségünk pompás épületéhez...” Amikor 70 évesen, gyógyíthatatlan betegségtől gyötörtén végső számvetést készített s visszatekintett életútjára, a megvalósított és a meg nem valósult terveire, álmaira, ezt mondta: „Nyugodt szívvel állíthatom, hogy lehetőségeim szerint – küszködve és bizakodással – igyekeztem teljesíteni kapott, vagy önként vállalt feladataimat. Erőmből és tehetségemből ennyire futotta. Talán kitesz egy orbáni homokdarabkát, de egy porszemet bizonyosan. Ezt döntse el az utókor értékítélete.”

Bizunk benne, hogy élete és munkássága példaképpül fog szolgálni sok magyar ifjú számára!

DR. BALÁZS DÉNES JELENTŐSEBB KITÜNTETÉSEI

1962. márc. 24.	Munka Érdemrend
1963. febr. 3.	Vass Imre érem
1976. ápr. 24.	Herman Ottó érem
1980. ápr.	„A szocialista földrajzért” kitüntetés
1983. okt.	„Szocialista kultúráért” kitüntető jelvény
1983.	MTE-Sz-díj
1984. júl. 3.	Lóczy Lajos érem
1985. márc. 22.	Kadié Ottokár érem
1986. aug. 20.	Móra Ferenc emlékérem
1988. jún. 27.	Kőrösi Csoma Sándor emlékérem
1992. aug. 20.	Magyar Köztársasági Érdemrend Tisztikeresztje
1994. jan. 22.	Szent-Györgyi Albert-díj

(Összeállította: B. Sprincz Vilma)

Dr. DÉNES BALÁZS ZUM GEDENKEN (1924 – 1994)

Dénes Balázs wurde, als Kind armer Eltern, zwar in der Stadt Debrecen geboren, doch betrachtete er sich, nach seinem aus Siebenbürgen stammenden Vater, im Geiste immer als einen Szekler. Bereits in seiner frühen Kindheit bekundete er reges Interesse für die Geographie. Nach einer 3,5-jährigen Kriegsgefangenschaft konnte er seine Universitätsstudien an der Geographischen Fakultät erst als 35-jähriger beendigen.

Bereits als junger Mann gesellte er sich zu den Höhlenforschern. 1954 entdeckte er mit seinen Kameraden die Szabadság- (Freiheits-) Höhle bei

der Gemeinde Égerszög. 1958 erforschte und mappierte er, als eine Ein-Mann-Expedition, die Höhlen der südhinesischen Karstlandschaft, wobei er auch Proben der Höhlenfauna sammelte. Im Laufe seiner späteren Reisen studierte er das Ausmaß und die Intensität der Karsterosion, so daß er zur Entscheidung der fachlichen Diskussion über diesen Themenkreis wesentlich beigetragen hat. Im Laufe seiner sich auf drei Jahrzehnte erstreckenden Expeditionen überquerte mit drei Gefährten die Sahara entlang einer Route, die vor ihnen noch von keinem ungarischen Forscher

beschritten wurde, durchwanderte Amerika mit einem Rucksack von Alaska bis zum Feuerland, wie auch Ozeanien von den japanischen Inseln bis Neuseeland, reiste zweimal um die Erde und drang entlang des Amazonas von dessen Mündung bis zu seinem Quellgebiet.

Seine während der Reisen gesammelten Erfahrungen veröffentlichte er in zahlreichen wissenschaftlichen Aufsätzen geographischen populärwissenschaftlichen Büchern, Reiseskizzen sowie Diavorträgen. Er sammelte mineralische, Pflan-

zen- und zoologische Proben, brachte ein wahres Reichthum an Dokumentationen und ethnographischen objekten nach Hause. Nach vielen Bemühungen ist es ihm gelungen, in der Stadt Érd (in der Nähe von Budapest) das Ungarische Geographische Museum zu gründen. Er war auch Gründer und jahrzehntelanger Schriftleiter der beiden Zeitschriften *Karszt és Barlang* (Karst und Höhle) und *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok* (Studien aus dem Geographischen Museum).

THE MEMORY OF Dr. DÉNES BALÁZS (1924 – 1994)

He was born as a child of poor parents in the town of Debrecen (Eastern Hungary), but reminding the Transylvanian origin of his father, considered himself always as a Siculus. He demonstrated keen interest for geographical matters when he was a young boy. After having spent three and a half years at the end of the Second World War as war prisoner in the Soviet Union, he could graduate only in his age of 35 from the Faculty of Geography.

He got involved in speleology in his early years. In 1954, he discovered with his companions the Szabadság Cave near to the village Egerszög. In 1958, he undertook a one-man expedition in the karstic region of Southern China, mapping its caves and collecting species of the cave fauna. During his later journeys, he investigated the extent and intensity of karstic denudation contributing to the settlement of professional discussion on these topic. His expeditions covered three decades. He

crossed the Sahara Desert along a path never seen before by Hungarians, wandered with a rucksack through America from Alaska to the Tierra del Fuego, visited the South Sea Islands from Japan to New-Zeland, went twice around the Globe and walked along the Amazonas from its mouth to its spring.

He published the experiences collected during his journeys in a number of essays, geographical books, itineraries and in slide projections. He brought home a rich assortment as documents and ethnographical objects as well as rock, plant and zoological samples. He made great efforts to found a Geographical Museum and finally succeeded establishing it in the town of Érd (near Budapest). He was also the founder and for a long time the editor of two Hungarian scientific journals, *Karszt és Barlang* (Karst and Cave) and *Földrajzi Múzeumi Tanulmányok* (Studies from the Geographical Museum).

Guizhoui-fensíik, 1500 m (Kína)

*Palaeocena-szíklák Punakaiki mellett (Új-Zéland)
Balázs Dénes felvételei*

Dr. BALÁZS DÉNES IRODALMI MUNKÁSSÁGA

I. MEGJELENT KÖNYVEK

1. – (1969): Hajóstoppal az Indonéz-szigetvilágban – „*Útkalandok 79.*” Tánácsics Kiadó. Budapest. 277 p.
2. – (1970): Kölesőnautóval a Szaharában – „*Útkalandok 88.*” Tánácsics Kiadó. Budapest. 246 p.
3. – (1971): Cikcakkban az egyenlítőn – „*Útkalandok 105.*” Tánácsics Kiadó. Budapest. 261 p.
4. – (1972): Hátizsákkal Alaszkától a Tűzföldre I. (Észak-Amerika) – „*Útkalandok 111.*” Tánácsics Kiadó. Budapest. 314 p.
5. – (1972): Hátizsákkal Alaszkától a Tűzföldre II. (Dél-Amerika) – „*Útkalandok 112.*” Tánácsics Kiadó. Budapest. 326 p.
6. – (1973): Galápagos. – *Gondolat Kiadó. Budapest. 218 p.*
7. – (1975): Tajfun Manila felett – „*Világjárók 99.*” *Gondolat Kiadó. Budapest. 234 p.*
8. – (1976): Pápua Új-Guinea. – *Gondolat Kiadó. Budapest. 302 p.*
9. – (1978): Ausztrália, Óceánia, Antarktisz. – *Gondolat Kiadó. Budapest. 498 p.*
10. – (1979): A Zambézi töl délre – „*Világjárók 120.*” – *Gondolat Kiadó. Budapest. 416 p.*
11. – (1981): Ausztrália, Új-Zéland, Óceánia – *Útikönyvek. Panoráma. Budapest. 832 p.*
12. – (1981): Vándorúton Panamától Mexikóig – „*Világjárók 137.*” *Gondolat Kiadó. Budapest. 431 p.*
13. – (1982): A sivatagok világa – *Móra Könyvkiadó. Budapest. 255 p.*
14. – (1983): Ázsia. Képes földrajz. (Sebes Tibor társszerzővel). – *Móra Könyvkiadó. Budapest. 247 p.*
15. – (1983): Bozóttaxival Madagaszkáron – „*Világjárók 154.*” *Gondolat Kiadó. Budapest. 436 p.*
16. – (1986): Közép-Amerika és a Nyugat-indiai-szigetek – *Útikönyvek. Panoráma. Budapest. 751 p.*
17. – (1987): A kenyérfák árnyékában – „*Ország Világ 1.*” *Kossuth Könyvkiadó. Budapest. 238 p.*
18. – (1988): Argentína, Uruguay – *Útikönyvek. Panoráma. Budapest. 613 p.*
19. – (1990): Az őserdők világa. – *Móra Könyvkiadó. Budapest. 182 p.*
20. – (1993): Magyar Utazók Lexikona (Szerk.). – *Panoráma. Budapest. 464 p.*
21. – (1993): A Húsvét-sziget fogságában. – *Szerzői kiadás. Érd. 156 p.*
22. – (1994): Galápagos, az elefántlábúak szigetei. – *Szerzői kiadás. Érd. 156 p.*

23. – (1994): A csepegő kövek igézetében. – *Szerzői kiadás. Érd. 124 p.*
24. – (1994): Szigetről szigetre a Kís-Antillákon. – *Szerzői kiadás. Érd. 156 p.*
25. – (1993–1995): Távoli tájak magyar utazói. 6 kötet (Szerk.). A szerző munkája: 4. Magyar utazók Amerikában, 5. Magyar utazók Ausztráliában, Óceániában és a sarkvidékeken. – *Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 177 p.*
26. – (1995): Életem – utazásaim. Emlékiratok a földrajzi ismeretterjesztés szolgálatában. – *Szerzői kiadás. Érd. 504 p.*

Külföldön, fordításban megjelent könyvek:

1. – (1972): Indonezja. Ford.: Eugeniusz Mroczo. – *Wiedza Powszechna. Warszawa.*
2. – (1975): Galapagos. Ford.: Ivor Nagy. – *Brockhaus Verlag. Leipzig.*
3. – (1977): Tajfun nad Manila. Ford.: Gizela Sorsich. – *Knjižice izdatelystvo G. Bakator. Varna.*
4. – (1982): Südlich des Zambesi. Ford.: Agnes u. Wolfgang Kempe. – *Brockhaus Verlag. Leipzig.*
5. – (1984): Papua Nova Guinea. Ford.: Irena Pitonáková. – *Obzor. Bratislava.*

II. TUDOMÁNYOS DOLGOZATOK, BESZÁMOLÓK

Rövidítések:

- Földr. Ért. = Földrajzi Értesítő, a MTA Földrajztudományi Kutató Intézetének folyóirata.
Földr. Közl. = Földrajzi Közlemények, a Magyar Földrajzi Társaság tudományos folyóirata.
Földr. Múz. Tan. = Földrajzi Múzeumi Tanulmányok, az érde Magyar Földrajzi Múzeum kiadványsorozata.
K. és Bg. = Karszt és Barlang, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tudományos folyóirata.
K. és Bgkut. = Karszt- és Barlangkutató, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat évkönyve.
K. és Bgkut. Táj. = Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat kiadványa.
Term. Vil. = Természet Világa, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat folyóirata.

1. – (1955): Az égerszögi Szabadság–cseppkőbarlang feltárása és kutatásának első eredményei. – *Sokszorosított kézirat. Budapest. p. 18.*
2. – (1955): Tájékoztató az égerszögi Szabadság Cseppkőbarlangról. (1958. új kiadás). – *Sokszorosított kézirat. Budapest.*
3. – (1957): A teresztenyei barlangrendszer feltárási munkái. – *K. és Bgkut. Tájé. II. 3–4. szám. Budapest. p. 46.*
4. – (1957): Összefoglaló beszámoló az Élelmezésügyi Minisztérium és a Kínzsi Természetbarát Liga barlangkutató csoportjának 1957. augusztusi vecsem-bükki barlangkutató expedíciójáról. (11 db térképmelléklettel). – *Sokszorosított kézirat. Budapest. p. 44.*
5. – (1958): A Mészégető-zsomboly átkutatása. – *K. és Bgkut. Tájé. Budapest. p. 8–14.*
6. – (1958): A kínai barlangkutatás helyzete és lehetőségei. – *Kézirat. (Stenciles sokszorosítás). Budapest. p. 18.*
7. – (1959): Előzetes jelentés a Dél-kínai karsztvidéken 1959. I. félében végrehajtott speleológiai tanulmányútról. – *Kézirat. (Stenciles sokszorosítás, 1 térkép). Budapest. 14–20.*
8. – (1959): A trópusi karszt terminológiai problémái. – *K. és Bgkut. Tájé. Budapest. p.*
9. – (1959): A jangsoi Piljendung barlangjai. – *K. és Bgkut. Tájé. Budapest. dec. p. 20–28.*
10. – (1959): Kína élelmiszeripara. (3 ábra, 9 fotó). – *Élelmezési lp. XIII. évf. 10. szám. Budapest. p. 303–308.*
11. – (1959): A jünmani dohánygyárban. (3 ábra, 1 fotó). – *Dohányipar. aug. Budapest. p. 130–134.*
12. – (1960): A jangcanpai barlangparadicsom. – *K. és Bgkut. Tájé. márc. Budapest. p. 85–90.*
13. – (1960): A Teresztenyei–barlangrendszer víznyelőinek és forrásának összefüggéseire vonatkozó kísérletek. – *K. és Bgkut. Tájé. máj. Budapest. p. 227–230.*
14. – (1960): Földalatti folyók Dél-Kujcsouban. – *K. és Bgkut. Tájé. júl.-aug. Budapest. p. 351–362.*
15. – (1960): A barlangi légáramlás napi járása nyáron. – *K. és Bgkut. Tájé. szept.-okt. Budapest. p. 411–428.*
16. – (1960): A Piticsi barlangrendszer (Kutatási adatok összefoglalása 1911-től 1960-ig). – *K. és Bgkut. Tájé. dec. Budapest. p. 566–575.*
17. – (1961): Die Höhlen des südchinesischen Karstgebietes. – *Die Höhle. I. Heft. Wien. p. 14–21.*
18. – (1961): Barlangkutatóink Lengyelországban. – *K. és Bgkut. Tájé. I. Budapest., p. 39–42.*
19. – (1961): A Szabadság-barlang (Monográfia). (12 fénykép, 3 vonalas ábra, különlenyomat 16 p.) – *Karszt és Barlangkutató. II. Budapest. p. 61–73.*
20. – (1961): A Dél-kínai karsztvidék természeti földrajza. (8 fénykép, 9 ábra). – *Földr. Köz. 4. Budapest. p. 327–346.*
21. – (1962): A karsztok elterjedése és morfológiai rendszerezése. (26 oldal + 28 melléklet + 14 ábra + 2 térkép). – *Egyetemi szakdolgozat. ELTE. Budapest.*
22. – (1962): A karsztok elterjedésének azonális és zonális feltételei. (1 térkép, 4 fotó) – *K. és Bg. I. Budapest. p. 19–24.*
23. – (1962): Skandinávia karsztbarlangjai. (3 ábra, 3 fotó) – *K. és Bg. II. Budapest. p. 57–64.*
24. – (1962): Beiträge zur Speleologie des südchi-nesischen Karstgebietes. (3 Tab. 45 Abb.) – *K. és Bgkut. 2. Budapest. p. 3–52.*
25. – (1962): Jelentés a közel-keleti karsztmorfológiai tanulmányútról (1962) – *Kézirat. (Stenciles sokszorosítás). Budapest.*
26. – (1963): A holt-tengeri tekeresek barlangjai. (1 ábra, 3 fotó). – *K. és Bg. Budapest. p. 33–36.*
27. – (1963): A karrasztalok jelentősége a karszt-kronológiában. (6 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 79–82.*
28. – (1963): Karsztgenetikai problémák (4 táblázat, 8 fotó). – *Földr. Ért. 4. Budapest. p. 487–494.*
29. – (1964): A vegetáció és a karsztkorrózió kapcsolata. (2 ábra, 2 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 13–16.*
30. – (1964): Az éghajlat szerepe a karszt korrózióban. – *K. és Bgkut. Tájé. 4. Budapest. p. 63–66.*
31. – (1964): A Kaptárkői–barlang felmérése. (2 ábra, 2 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 53–55.*
32. – (1964): A Klutert–barlang gyógyhatása. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 65–67.*
33. – (1964): Karsztkorróziós problémák. (17 rajzos ábra, 33 fénykép, 6 táblázat). – *Egyetemi doktori disszertáció. ELTE. Budapest. p. 144.*
34. – (1965): A karsztkorrózió általános kémiai vonatkozásai. (4 táblázat, 2 ábra, 5 fénykép). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 51–60.*
35. – (1965): Jelentés dr. Balázs Dénes és Horváth Mihály indonéziai tanulmányútról (1964–65, 2 térkép) – *Kézirat. (Stenciles sokszorosítás). Budapest. p. 13.*
36. – (1966): Nusa Barung, egy trópusi karszt-sziget (Indonézia), (2 táblázat, 2 ábra, 3 fotó) – *K. és Bg. II. Budapest. p. 55–60.*
37. – (1966): A Mészégető-zsomboly. (1 ábra, 2 fotó) – *K. és Bg. II. Budapest. p. 65–71.*
38. – (1966): A keveredési korrózió szerepe a karsztosodásban. (5 táblázat, 2 ábra). – *Hidrológiai Köz. 4. Budapest. p. 179–185.*
39. – (1967): Indonézia karsztbarlangjairól. (3 fotó). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 7–10.*
40. – (1968): Karst Regions in Indonesia. (3 Table, 26 Fig). – *K. és Bgkut. Vol. V. Budapest. 1964–1967. p. 3–61.*
41. – (1968): Összefoglaló beszámoló az Afrika-expedíció munkájáról. (1 térkép). – *Földr. Köz. 4. Budapest. p. 360–361.*
42. – (1968): Vulkany na Saharze. (1 térkép, 8 fotó). – *Poznaj Swiat. 10. Warszawa. p. 12–16.*
43. – (1969): Adalékok a barlangi légáramlás tanulmányozásához. (6 ábra, 1 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 15–24.*
44. – (1969): Kísérletek a talaj alatti karsztos korrózióról. (5 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 57–60.*
45. – (1969): Untersuchung der Karstquellen in der Indonesischen Inselwelt. (1 Tab.) – *Abhandlung 5. Int. Kong. für Spel. Stuttgart. Hy 1/1 – Hy 1/5.*
46. – (1969): Nusa Barung, eine Karstinsel in der Indonesischen Inselwelt (3 Abb.). – *Abhandlung 5. Int. Kong. für Spel. Stuttgart. M 26/1 – M 26/7.*
47. – (1970): Zsombolyok a Central Kentucky Karst-on. (2 ábra, 2 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 21–24.*
48. – (1970): Über die Untersuchung tropischer Karstwässer in der Indonesischen Inselwelt. (7 Tab. 5 Abb. 7 Photo) – *In: Livre du centenaire Émile G. Racovitz 1868–1968. Bucarest. p. 545–576.*
49. – (1970): Tanulmányúton Alaskától a Tűzföldig. (2 térkép) – *Földr. Köz. 3. Budapest. p. 249–251.*
50. – (1970): Válogatott karsztológiai és speleológiai bibliográfia. – *(Készült a MTA Földrajztudományi Kutató Intézet megbízásából). Budapest. 42 p.*

51. – (1971): Relief types of the tropical karst areas. Proceedings of the Symp. on Karst-Morphogen. – *Euro.Geograph. Union. Euro. Reg. Conf. Budapest. p. 1–22.*
52. – (1971): Z wizyta na Galapagos (1 térkép, 7 fotó). – *Poznaj Swiat. 6. Warszawa. p. 11–16.*
53. – (1971): Intensity of the Tropical Karst Development Based on Cases of Indonesia. (4 Tab., 8 Fig., 8 Photo) – *K. és Bgkut. Vol. VI. Budapest. p. 33–67.*
54. – (1971): Trópusi és hazai karsztvizek összehasonlító vizsgálata. (1 tábl., 2 ábra, 4 fotó). – *Hidrológiai Közöny. 8–9. Budapest. p. 376–380.*
55. – (1971): A barlangi meander képződése. (7 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 75–80.*
56. – (1972): Comparative morphogenetical study of karst regions in the tropical and temperate zones – *Trans. Cave Research Group of Britain. Vol. 14. No.2. Mach. p. 54.*
57. – (1972): The Jumandí Caves of Ecuador – *NSS News, National Speleological Society, USA, Vol. 30. No. 3. Mach. p. 70–72.*
58. – (1972): Beszámoló a Japánban folytatott geomorfológiai tanulmányokról. – *Földr. Ért. 4. Budapest. p. 475–476.*
59. – (1973): Japán karsztvidékei. (9 ábra, 7 fotó). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 17–30.*
60. – (1973): Barrow i Eskimosi (2 ábra, 6 fotó) – *Poznaj Swiat. 6–10. Warszawa. 8. p.*
61. – (1973): Összefoglaló beszámoló az ausztráliai és csendes-óceáni földrajzi tanulmányútról. (2 térkép). – *Sokszorosított kézirat. Budapest. p. 13.*
62. – (1973): Karst Types in the Philippines (11 Fig). – *Proceedings of the 6th Int. Cong. of Spel. Olomouc. p. 19–35.*
63. – (1973): Comparative investigation of karst waters in the Pacific – *Proceedings of the 6th Int. Cong. of Spel. Olomouc. p. 23–32.*
64. – (1973): Látogatóban a Galapagos-szigeteken. (8 fotó). – *Term. Vil. 9. Budapest. p. 403–406.*
65. – (1973): Tanulmányúton Óceániában. (1 térkép, 4 fotó). – *Földr. Közl. 3–4. Budapest. p. 307–309.*
66. – (1974): Lávaüregek keletkezése, típusai és formakincse. (13 ábra, 8 fotó). – *Földr. Közl. 2. Budapest. p. 135–145.*
67. – (1974): Klimatikus karsztípusok – *Karszt és Klíma Konferencia. Pécs. szept. 3–4. (Elhangzott, de nem publikált előadás.) Kézirat.*
68. – (1974): Vulkánizmus a Tíbeszti-hegységben. (5 ábra, 8 fotó). – *Földr. Közl. 3. Budapest. p. 225–234.*
69. – (1974): Trópusi karsztípusok a Fülöp-szigeteken. (4 tábl., 6 ábra, 4 fotó). – *Földr. Ért. 3. Budapest. p. 311–322.*
70. – (1974): Szemiaridus éghajlatú mészkőfelszínek pusztulása a Nullarbor Plain példáján (Ausztrália). (1 tábl., 6 ábra, 8 fotó). – *Földr. Ért. 4. p. 421–432.*
71. – (1975): Ekspedycja do Kutubu (2 térkép, 7 fotó). – *Poznaj Swiat. 3. Warszawa. p. 27–32.*
72. – (1975): Lava Tubes on Galapagos Islands – *The NSS Bulletin. 37(1). USA. p. 1–4.*
73. – (1975): Cuevas Lacustres de abrasion en Patagonia Chile – El Guacharo. Boletin Soc. (Illustr. 5). – *Venezolana de Espeleología. Vol. 8 y 9. Nos. 1 y 2. Caracas. p. 1–12.*
74. – (1976): Karsztvidékek Afrika déli részén. (10 ábra, 5 fotó). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 29–38.*
75. – (1977): The geographical distribution of karst areas – *Proceedings of the 7th Int. Spel. Cong. England. Sheffield. p. 13–15.*
76. – (1977): The optimal geo-climatic provinces of karstification – *Proc. of the 7th Int. Spel. Cong. England. Sheffield. p. 15–16.*
77. – (1977): Caprivi Strip (1 térkép, 4 fotó). – *Poznaj Swiat. 3. Warszawa. p. 7–9.*
78. – (1978): Egy óceáni szigetkarszt típus: a ceyloni Jaffna-félsziget. – *Földr. Közl. 2. Budapest. p. 169–177.*
79. – (1978): Wodospad Wiktorii (1 térkép, 9 fotó). – *Poznaj Swiat. 1. Warszawa. p. 16–20.*
80. – (1979): A Caprivi-sáv. (2 térkép, 4 fotó). – *Földr. Közl. 1–3. Budapest. p. 140–143.*
81. – (1980): Madagaskár karsztvidékei. (7 ábra, 2 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 25–32.*
82. – (1980): Karst Studies in the Isle of New-Britain. (6 Fig). – *K. és Bgkut. Vol. IX. Budapest. p. 73–82.*
83. – (1982): Cholnoky Jenő szerepe a karszt tudomány fejlődésében. (7 ábra, 2 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 1–5.*
84. – (1982): Barlangok Szaller György államisméjében (1796). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 51.*
85. – (1982): Az tsudálatos Baraglya nevő barlang. (3 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 97–100.*
86. – (1983): Magyar utazók, földrajzi felfedezők (Kiállítás kalauz). (14 ábra). – *Gondolat Kiadó. Budapest. p. 32.*
87. – (1983): Földrajz tanításunk új támasza: a Magyar Földrajzi Gyűjtemény. – *Földrajz tanítás. 6. Budapest. p. 164–166.*
88. – (1984): Exhumált trópusi őskarszt Lapinha vidékén (Minas Gerais, Brazília). (2 ábra, 5 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 87–92.*
89. – (1985): Cholnoky Jenő kínai útinaplója. – *Földr. Múz. Tan. 1. Érd. p. 31–35.*
90. – (1985): Érd múltja a régi térképek és földrajz könyvek tükrében. (9 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 1. Érd. p. 3–10.*
91. – (1985): A Húsvét-sziget barlangjai. (5 ábra, 2 fotó) – *K. és Bg. I. – II. Budapest. p. 33–35.*
92. – (1986): Mexikó természeti, gazdasági és társadalmi viszonyai. – *In: Irány a Mundial! Írták: Antal Zoltán, Balázs Dénes, Berend Mihály. Panoráma. Budapest. p. 7–16.*
93. – (1986): Contribution to the speleology of Easter Island. – *Proceedings of the 9th Int. Spel. Cong. Barcelona. p. 44–47.*
94. – (1986): Gombasziklák – kőgombák. (5 fotó, színes címlapkép) – *Term. Vil. 3. Budapest. p. 137–138.*
95. – (1986): Adalékok a dél-amerikai magyar utazók munkásságához. I. rész. (2 térkép, folyt. 130. sorszám alatt). – *Földr. Múz. Tan. 2. Érd. p. 21–24.*
96. – (1986): Cholnoky Jenő természetábrázoló művészete. (13 ábra). – *A Magyar Földrajzi Gyűjtemény kiadása. Érd. 16 p.*
97. – (1986): Magyar nevek a Föld térképén. I. rész (3 ábra, folyt. 104. sorszám alatt.) – *Földr. Múz. Tan. 2. Érd. p. 55–58.*
98. – (1986): A Húsvét-sziget lakóinak múltja és jelene. (2 ábra 8 fotó) – *Magyar Tudomány. 11. Budapest. p. 896–900.*
99. – (1968): Kína karsztvidékei. (6 ábra, 3 fénykép). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 123–131.*
100. – (1987): Szigethegyek – tanúhegyek. (3 ábra, 7 fénykép + kép a hátsó borítón). – *Term. Vil. 7.*

- Budapest. p. 261–265.
101. – (1987): Benyovszky Móric szerepe Madagaszkár földrajzi megismerésében. (7 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 3. Érd. p. 53–60.*
102. – (1987): Adalékok Körösi Csoma Sándor érdi szobrának történetéhez. (2 fotó). – *Földr. Múz. Tan. 4. Érd. p. 58–59.*
103. – (1987): Hol nyugszik Benyovszky Móric? (2 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 3. Érd. p. 72–74.*
104. – (1987): Benyovszky Móriccal kapcsolatos dokumentumok az Amerikai Egyesült Államok, Franciaország és Nagy-Britannia levéltáraiban. (1 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 3. Érd. p. 77–80.*
105. – (1987): Magyar nevek a Föld térképén. II. rész. (2 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 4. Érd. p. 51–56.*
106. – (1988): Excerpts from the History of Hungarian-Australian Relations – In: Background to Hungary. (A brisbane-i világkiállításra kiadott könyv). (6 fotó). – *Háttér Könyvkiadó. Budapest.*
107. – (1988): Magyarország tudományos felfedezői c. állandó kiállítás (tárlatvezető). – *A Magyar Földrajzi Múzeum kiadása. Érd.*
108. – (1988): Izrael karsztvidékei és barlangjai. (4 ábra, 7 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93–98.*
109. – (1988): Életrajzi adatokat közlő írások a magyar barlangkutatás időszakos kiadványaiban (1913–1989). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 126–129.*
110. – (1988): Teleki Sámuel afrikai útinaplója. (5. ábra). – *Földr. Múz. Tan. 5. Érd. p. 53–59.*
111. – (1988): Benyovszky Móric a hiteles forrásanyagok tükrében. – *Földr. Közl. 1–2. Budapest. p. 103–105.*
112. – (1988): Izrael karsztvidékei és barlangjai. (4 ábra, 7 fénykép). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93–98.*
113. – (1989): Érd és környéke földtörténeti vázlata. (15 ábra, 14 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 6. Érd. p. 25–44.*
114. – (1989): Búcsú Szent-Ivány Józseftől. – *Földr. Múz. Tan. 6. Érd. p. 68.*
115. – (1989): Magyarok a természettudomány és a technika történetében. (II. Életrajzok: Brentán, Cholnoky, Éder, Konecsák, Orosz, Szentmártonyi, Teleki Pál) – *Orsz. Műszaki Inform. Központ és Könyvtár. Budapest.*
116. – (1989): Budai Parmenius István, az első magyar tudós utazó Amerikában (1583). (6 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 7. Érd. p. 3–8.*
117. – (1989): Budai Parmenius István levele Új-Fundlandról Richard Hakluytnak Oxfordba (1583. aug. 6.). (2 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 7. Érd. p. 78–80.*
118. – (1989): Előzetes tájékoztató a XI. Nemzetk. Szpel. Kong. színhelyéről (Kína). Cikkek: A guilini Karsztgeológiai Intézet. A Kínai Karsztgeológiai Múzeum. Magyar-angol-kínai karsztológiai szójegyzék. Xu Xiake, az első kínai barlangkutató. (Angolul is.). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 41–50.*
119. – (1990): A szodomaini sókarszt. (3 ábra, 4 fotó). – *Term. Vil. 2. Budapest. p. 85–88.*
120. – (1990): Magyar utazók Ausztráliában. (5 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 8. Érd. p. 37–42.*
121. – (1990): Egy misszionárius drámája. Történelmi színmű Orosz László életéről. (3 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 8. Érd. p. 57–58.*
122. – (1990): Magyar orvosok a pápuák földjén. (*Kászoni Dénes néven*). – *Földr. Múz. Tan. 8. Érd. p. 58–61.*
123. – (1990): Kereskényi Gyula, Érd első történeti-földrajzi leírója. (2 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 8. Érd. p. 63–65.*
124. – (1990): Új fogalmak a karsztalaktanban. (5 ábra, 5 fotó). – *Term. Vil. 7. Budapest. p. 305–310.*
125. – (1990): A Dél-kínai karsztvidék főbb barlangtípusai. (5 ábra, 1 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 53–60.*
126. – (1990): Mulu Barlangok '88 Expedíció (Sarawak, Borneó). (2 ábra, 1 fotó) – *K. és Bg. I. Budapest. p. 71–73.*
127. – (1990): Karrformák – karregyüttesek. (2 ábra, 10 fotó) – *K. és Bg. II. Budapest. p. 117–122.*
128. – (1990): A karsztológiában és speleológiában használt fontosabb idegen szakkifejezések szótára. (5 ábra, 8 fotó) – *K. és Bg. II. Budapest. p. 127–136.*
129. – (1991): Karst inventory of the World (Geology, Climat, Hydrology, and Karst Formation) – *Guilin, China. Newsletter Projekt 299.*
130. – (1991): Jég a barlangban – barlang a jégben. (3 ábra, 3 fotó) – *Term. Vil. 5. Budapest. p. 364–366.*
131. – (1991): Hévízfeltárás Érdén. (6 ábra, 1 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 9. Érd. p. 51–57.*
132. – (1991): Adalékok a dél-amerikai magyar utazók munkásságához. II. rész. (9 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 9. Érd. p. 31–42.*
133. – (1991): Kaptárkövek Érd környékén. (2 ábra, Feltzi Dénes néven.) – *Földr. Múz. Tan. 9. Érd. p. 58–59.*
134. – (1991): Tardy Lajos emlékezete. – *Földr. Múz. Tan. 9. Érd. p. 60–61. (Impéri D. néven).*
135. – (1991): Szemelvények Teleki Pál Cholnoky Jenőnek írott leveleiből. (5 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 9. Érd. p. 63–68.*
136. – (1991): A karsztos mélyedések globális rendszerezése. Dolinák és dolina együttesek. (18 ábra, 2 fénykép) – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 35–44.*
137. – (1991): A Huangguoshu-zuhatag (Kína). (3 ábra, 1 fotó) – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 76–77.*
138. – (1991): Magyar honfoglalók Új-Zélandon. (5 ábra, borítón 2 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 29–34.*
139. – (1991): Magyar utazók emlékhelyei a nagyvilágban. (3 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 53–60.*
140. – (1991): Geográfától a pszichoanalitikáig: Róheim Géza (1891–1953). (1 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 63–64.*
141. – (1991): Körösi Csoma sztopája Vietnamban. (3 ábra) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 68–69.*
142. – (1991): Érd természeti értékei. (3 ábra, 1 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 78–80.*
143. – (1991): A sóskúti Zelezná Bába-barlang. (1 térkép, 1 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 80–81.*
144. – (1991): A hajdani Wimpffen-kúria. múzeumunk otthona. (3 ábra 3 fotó). – *Földr. Múz. Tan. 10. Érd. p. 86–89.*
145. – (1992): Short comprehensive history of cave and karst research in ALCADI regions till 1914. Proceedings of the ALCADI '92 Int. Conf. on Spel. History, (9 figures, Hungary). – *K. és Bg. Special Issue. Budapest. p. 3–12.*
146. – (1992): Significant events in the history of cave and karst research in the Alps, Carpathians, and Dinaric Alps (11 figures). – *In the preceding publication Budapest. p. 115–123.*
147. – (1992): Some outstanding persons of the speleological and karstological research in the Alps, Carpathians, and Dinaric regions before 1914 (14 figures) – *In the preceding publication. Budapest. p. 125–129.*

148. – (1992): Déchy Mór utazásai a Kaukázusban. Térképes útvonal-feldolgozás. (7 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 9–16.*
149. – (1992): Érd és környéke a katonai felmérések térképein (5 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 37–40.*
150. – (1992): A magyar utazók, geográfusok és a rokontudományok kiemelkedő személyeinek emlékhelyei a Kárpát-medencében. Erdély és Partium. I. rész. (20 fotó) – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 41–53.*
151. – (1992): Kiegészítés a Magyar utazók emlékhelyei a nagyvilágban c. összeállításhoz. (3 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 54–55.*
152. – (1992): A Szaharától Mexikóig: Naphegyi Gábor kalandos élete. (2. ábra). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 71–72.*
153. – (1992): Érd becses műemléke: a római katolikus templom Ófaluban. (3 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 73–74.*
154. – (1992): A sáromberki Teleki-kripta. (1 ábra, 3 fénykép). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 75–76.*
155. – (1992): Egy kitiüntető érem születése Teleki Sámuel emlékére. (1 repró. Impéri Dénes néven). – *Földr. Múz. Tan. 11. Érd. p. 89–90.*
156. – (1993): Az 1967. évi Magyar–Lengyel Szahara-expedíció. (4 ábra, 8 fotó). – *Földr. Múz. Tan. 12. Érd. p. 23–34.*
157. – ((1993): Érd és környéke a 18. századi kéziratos térképeken. (3 térkép). – *Földr. Múz. Tan. 12. Érd. p. 76–78.*
158. – (1993): Kakas István kolozsvári kandallós háza. (5 ábra). – *Földr. Múz. Tan. 12. Érd. p. 82–84.*
159. – (1993): Molnár Mária halála. (1 arckép, 2 térkép) – *Földr. Múz. Tan. 12. Érd. p. 93–95.*
160. – (1993): Farkas Edit, Antarktika kutatója (1921–1993). (1 arckép, 2 fotó). – *Földr. Múz. Tan. 12. Érd. p. 109–110.*
161. – (1994): Magyar Nagylexikon. Földrajzi szócikkek: Ausztrália, Óceánia, Arktisz, Antarktis, Délkelet Ázsia – *Akadémiai Kiadó. Budapest.*

III. KISEBB SZAKMAI BESZÁMOLÓK

Rövidítések:

K. és Bg. = Karszt és Barlang, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat tudományos folyóirata., K. és Bgkut. Táj. = Karszt- és Barlangkutató Tájékoztató.

- (1956): Barlangkutatók menedékháza. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 23.*
- (1956): Nagy sikerrel zárult a barlangkutatói előadás sorozat. – *K. és Bgkut. Táj. márc.-ápr. Budapest. p. 26.*
- (1957): A Bolgár Szpeleológiai Társaság munkájáról. – *K. és Bgkut. Táj. júl.-dec. Budapest. p. 45.*
- (1958): A Kunguri-jégbarlang. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-jún. Budapest. p. 10–12.*
- (1958): Barlangkutatói robbantások. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-jún. Budapest. p. 27–32.*
- (1958): Egy kolozsvári levél margójára. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-jún. Budapest. p. 34.*
- (1958): Egy unikumnak mondható... (Hírek). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-jún. Budapest. p. 35.*
- (1958): Az Élelmezésügyi Minisztérium... (Hírek, Csekő Árpád társszerzővel). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-jún. Budapest. p. 35.*
- (1959): Az Élelmezésügyi Minisztérium Kinizsi Barlangkutató Csoportja... – *K. és Bgkut. Táj. okt. Budapest. p. 24.*
- (1959): Az égerszögi Szabadság-barlang felfedezésének ötödik évfordulója alkalmából... – *K. és Bgkut. Táj. okt. Budapest. p. 25.*
- (1959): Újabb súlyos baleset a Mátyáshegyi barlangban. – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 30.*
- (1959): Égerszög és Kánó között... – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 31.*
- (1959): Barlangkutatói hírek a világ minden tájáról. – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 32–33.*
- (1959): Jubileum Égerszögön. – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 41–42.*
- (1959): Az égerszögi Szabadság-cseppkőbarlangot átveszi a Borsod megyei Idegenforgalmi Hivatal. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 42.*
- (1959): Új barlangkutató csoportok. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 50.*
- (1960): A világ leghosszabb barlangjai. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 35.*
- (1960): Beszámolók a barlangkutató csoportok 1959 évi munkáiról. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 44.*
- (1960): „A barlangbiológia új problémái.” (Dr. Dudich Endre dolgozatának ismertetése). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 54.*
- (1960): A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat rendezvényei. (1960 febr. 15 – 1960 ápr. 15.). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 55–57.*
- (1960): Titkári órák – Társulati adminisztráció. (Barátosi József társszerzővel). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 57.*
- (1960): Mi történt társulati életünkben a közgyűlés óta. (Barátosi József társszerzővel). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 57.*
- (1960): Szakbizottságaink jelentik. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 59–60.*
- (1960): Jogi tagdíjak. (Társulati hírek). – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 60.*
- (1960): A közgyűlési tudósításból kimaradt... – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 61.*
- (1960): Osember expedíció. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 62.*
- (1960): Újabb barlangtérkép. – *K. és Bgkut. Táj. jan.-febr. Budapest. p. 62.*
- (1960): Kétmillió látogató öt év alatt Szlovákia barlangjaiban. – *K. és Bgkut. Táj. márc. Budapest. p. 104.*
- (1960): Szerkesztőségi közlemény. (Balogh Ernő leveléről). – *K. és Bgkut. Táj. márc. Budapest. p. 129.*
- (1960): Magyar barlangok idegenforgalma 1950–59. években. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 162.*
- (1960): Újból felfedezték a Szoplaki Ördöglyukat. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 165–166.*
- (1960): Expedíciós előkészületek. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 168.*
- (1960): Pénzpataki-expedíció. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 169.*
- (1960): Az MKBT 1960. április 11.-én megtartott választmányi ülésének fontosabb határozatai (Barátosi József társszerzővel). – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 173.*

35. – (1960): Megalakult a MKBT Szakkönyvtára! – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 178-180.*
36. – (1960): Társulatunk taglétszáma. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 180.*
37. – (1960): Külföldi hírek – röviden. – *K. és Bgkut. Táj. máj. Budapest. p. 240.*
38. – (1960): Tovább bővül az MKBT szakkönyvtára. – *K. és Bgkut. Táj. máj. Budapest. p. 251.*
39. – (1960): A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1960. évi költségvetése. – *K. és Bgkut. Táj. jún. Budapest. p. 334.*
40. – (1960): A MTESZ keretében működő Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság 1960 évi módosított költségvetése – *Karszt és Barlangkut. Táj. jún. Budapest. p. 335.*
41. – (1960): III. Nemzetközi Szeleológiai Kongresszus. (Bécs–Obertraun–Salzburg 1961.). – *K. és Bgkut. Táj. júl.-aug. Budapest. p. 351-352.*
42. – (1960): Előzetes beszámoló a Kinizsi Természetbarát Egyesület Elm. Min. barlangkutató csoportjának 1960. évi nyári barlang feltáró expedíciójáról. – *K. és Bgkut. Táj. júl.-aug. Budapest. p. 386-390.*
43. – (1960): Öltözőt létesít a Kinizsi Budán! – *K. és Bgkut. Táj. júl.-aug. Budapest. p. 391.*
44. – (1960): Külföldi hírek és lapszemle néhány sorban. – *K. és Bgkut. Táj. szept.-okt. Budapest. p. 446.*
45. – (1960): Külföldi hírek és lapszemle néhány sorban. (írd. Schönviszky László társszerzővel). – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 501-504.*
46. – (1960): Teresztenyéről jelentik. – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 511-512.*
47. – (1960): Pécsről jelentik... (az orfűi Vízfő-barlang). – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 512.*
48. – (1960): Budáról jelentik... (Csatárka utcai öltöző építése). – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 512.*
49. – (1960): Tapolcáról jelentik... (AVITUKI vizsgálata a Malomtavi-barlang forrásának foglálására) – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 513.*
50. – (1960): Nemzetközi barlangkutató expedíció Lengyelországban. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 575.*
51. – (1960): Vízalatti barlangexpedíció. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 592.*
52. – (1960): Újabb eredmények Teresztenyén. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 593.*
53. – (1960): Szeleometeorológiai mérések. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 593.*
54. – (1960): A Kinizsi Természetbarát egyesület Barlangkutató Szakosztályának 1961. évi kivonatos munkaterve. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 594.*
55. – (1960): Közgyűlési beszámoló. (1960. dec. 4.) – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 611.*
56. – (1960): Az I. Barlangos nap versenyeredményei. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 630.*
57. – (1960): A Szemlőhegyi- és Mátyáshegyi-barlangok látogatása. – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 631.*
58. – (1961): Kiadósügyi Bizottság Közlönyei. – *K. és Bgkut. Táj. ápr. Budapest. p. 7.*
59. – (1961): Kinizsi Barlangkutatók expedíciója Lengyelországban. – *K. és Bgkut. Táj. jún. Budapest. p. 2-5.*
60. – (1961): Elkészült a teresztenyei Barlangkutató Állomás. – *K. és Bgkut. Táj. júl.-aug. Budapest. p. 12.*
61. – (1961): Új térkép készült a Szemlőhegyi-barlangról. – *K. és Bgkut. Táj. júl.-aug. Budapest. p. 12.*
62. – (1961): Földünk legmélyebb barlangjai. – *K. és Bgkut. Táj. okt. Budapest. p. 2-4.*
63. – (1961): A Kinizsi Barlangkutató Szakosztály életéből... – *K. és Bgkut. Táj. okt. Budapest. p. 10-11.*
64. – (1961): Teremtjük meg a Magyar Karszt- és Barlangkatasztert. – *K. és Bgkut. Táj. nov. Budapest. p. 2-3.*
65. – (1961): Egy kis kongresszusi statisztika. (a III. bécsi kongresszusról). – *K. és Bgkut. Táj. dec. Budapest. p. 2-3.*
66. – (1961): Magyar barlangok idegenforgalma az elmúlt 10 évben. (1 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 46-48.*
67. – (1961): A Kunguri Karsztkutató Állomás. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 50.*
68. – (1961): A Magas-Tátra legmélyebb barlangja. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 50.*
69. – (1961): Néhány sorban...(hírek új barlangok feltárásáról) – *K. és Bg. I. Budapest. p. 51.*
70. – (1961): Svájc legnagyobb és legmélyebb barlangjai. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 76.*
71. – (1961): A Kongresszuson hallottuk. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 91-92.*
72. – (1961): Leégett az Eisriesenwelt kötélpályája. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 92.*
73. – (1961): Barlangkutatóik Lengyelországban. – *K. és Bgkut. Táj. I. Budapest. p. 39-42.*
74. – (1962): A Kinizsi Barlangkutatók három esztendő munkája a számok tükrében. – *K. és Bgkut. Táj. márc. Budapest. p. 32.*
75. – (1962): A Kinizsi Barlangkutatók 1962 évi terveiből. – *K. és Bgkut. Táj. márc. Budapest. p. 32-33.*
76. – (1962): A MIHT. Borsodi Csoportjának Karszt és Barlangkutató Szakosztálya jelenté. – *K. és Bgkut. Táj. IV. Budapest. p. 54.*
77. – (1962): Szeleokartográfiai terepszemle az Északi Bakonyban. – *K. és Bgkut. Táj. V. Budapest. p. 75.*
78. – (1962): A Kinizsi Természetbarát Egyesület jelentése 1962 évi nyári barlangkutató expedíciójáról. – *K. és Bgkut. Táj. VI. Budapest. p. 99-100.*
79. – (1962): Romániában használt szeleológiai szakki-fejezések. – *K. és Bgkut. Táj. VII. Budapest. p. 113.*
80. – (1962): Beszámoló a Kinizsi Természetbarát Egyesület Barlangkutató Szakosztályának 1962 évi munkájáról. – *K. és Bgkut. Táj. VIII.-X. Budapest. p. 157-161.*
81. – (1962): Jelentés a közelkeleti karsztmorfológiai tanulmányútról. (Maár Imre társszerzővel) – *K. és Bgkut. Táj. VIII-X. Budapest. p. 168-174.*
82. – (1962): Földalatti rekordok. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 32.*
83. – (1962): Karsztmorfológiai Szimpózium. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 32.*
84. – (1962): Magyar barlangok idegenforgalma 1960-61. években. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 37.*
85. – (1962): A kínai császárok házibarlangjai. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 37.*
86. – (1962): (Markó László, Schönviszky László társszerzővel) Külföldi barlangkutatók látogatása Magyarországon. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 50.*
87. – (1962): Speológia vagy szeleológia? – *K. és Bg. II. Budapest. p. 64.*
88. – (1962): Magyar barlangok idegenforgalma 1961-62. években. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 53.*
89. – (1963): Nemzetközi Szeleológiai Szimpózium Görögországban. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 78.*
90. – (1963): Venezuelai barlangkutató Magyarországon. –

- K. és Bg. II. Budapest. p. 89-90.*
91. – (1963): A barlangi mentőszolgálat tagjainak kitüntetése. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93.*
92. – (1963): A miskolci ankétól a miskolci barlangnapig. (2 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93.*
93. – (1963): Jelentés a kiadványügyi Bizottság 1962. évi munkájáról. – *K. és Bgkut. Tájé. III. Budapest. p. 55-56.*
94. – (1963): Barlangok világa Kubában. – *K. és Bgkut. Tájé. III. Budapest. p. 57-58.*
95. – (1963): A Délkínai karsztvidék barlangjai. (Megjelent a Die Höhle 1. számában). – *K. és Bgkut. Tájé. 4-5. Budapest. p. 75-77.*
96. – (1963): Beszámoló nyugateurópai karsztmorfológiai tanulmányútról. – *K. és Bgkut. Tájé. 6. Budapest. p. 106-109.*
97. – (1963): Beszámoló a Ferencvárosi Torna Club TB. SZO. Barlangkutató Csoportjának 1963 évi égerszögi expedíciójáról. – *K. és Bgkut. Tájé. 7-8. Budapest. p. 141-144.*
98. – (1963): Beszámoló az 1963 évi Sniezna-expedícióban résztvevő FTC barlangkutatók működéséről. – *K. és Bgkut. Tájé. 7-8. Budapest. p. 145.*
99. – (1964): Beszámoló az FTC Természetjáró Szakosztály Barlangkutató Csoportjának (a volt Kinizsi T.E. Barlangkutató Szakosztályának) 1963 évben végzett munkájáról. – *K. és Bgkut. Tájé. I. Budapest. p. 8-9.*
100. – (1964): Beszámoló az MKBT Szakosztályainak és Szakbizottságainak 1963 évi munkájáról. – *K. és Bgkut. Tájé. 2-3. Budapest. p. 54-58.*
101. – (1964): A karsztos térszinek általános denudációja. (J. Corbel karsztkorroziós intenzitás elmélete és bírálata). – *K. és Bgkut. Tájé. IX.-X. Budapest. p. 155-158.*
102. – (1964): Hazánk legmélyebb barlangjai. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 74.*
103. – (1965): International Journal of Speleology. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 38.*
104. – (1965): A szlovákiai barlangok idegenforgalma. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 88.*
105. – (1965): Magyar barlangkutatók külföldön. (Ausztriában). (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 90.*
106. – (1965): Beszámoló az FTC. Barlangkutató Szakosztályának (volt Kinizsi T.E. Természetjáró Szakosztályának) 1964 évben végzett munkájáról. – *Karszt és Bgkut. Tájé. 3-4. Budapest. p. 70-76.*
107. – (1966): Karsztankét Miskolcon. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 12.*
108. – (1966): Beszámoló az FC Természetjáró Szakosztályának (volt Kinizsi T.E. Természetjáró Szakosztályának) 1965. évben végzett munkájáról. – *Karszt és Bgkut. Tájé. Budapest. p. 18-20.*
109. – (1966): Pescseri. (1 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 41.*
110. – (1966): Karszt- és Barlangkutatói ankét 1966. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 43.*
111. – (1966): Magyar barlangok idegenforgalma az 1964-65. években. (1 ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 44.*
112. – (1966): Új karsztológiai és speleológiai intézet alakult a Szovjetunióban. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 77.*
113. – (1966): Könyvismertetés: Henry H. Douglas: Caves of Virginia; M. Bleahu, – T. Rusk: Carstul din Romania; Y. Créah: Inventaire Spéléologique de la France, II. Département des Alpes-Maritimes; William R. Halliday: Caves of Washington; Tr. Orghidan, – Val. Puscariu, M. Bleahu, – V. Decu, – T. Rusu și A. Banescu: Harta regiunii carstice din Romania. (1 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 79-80.*
114. – (1966): Pescseri. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 84.*
115. – (1967): Marcias Bleahu-Sever Bordea: Munth Apuseni, Bihor-Vladeasa. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 43.*
116. – (1967): Beszámoló a Ferencvárosi Torna Club (Barlangkutató) Szakosztályának 1966. évi működéséről. – *Karszt és Bgkut. Tájé. Budapest. p. 14-16.*
117. – (1967): 50 évvel ezelőtt... – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 44.*
118. – (1967): Pescseri. (1 ábra). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 44.*
119. – (1968): A Jósvalói Kutatóállomás tíz éve. (2 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 4.*
120. – (1968): Nemzeti speleológiai kollokvium Romániában. (2 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 27-28.*
121. – (1968): Magyar barlangok idegenforgalma 1966-68. években. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 44.*
122. – (1969): A Flint Ridge-barlangrendszer térképe. (1 ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 37.*
123. – (1969): Első hazai barlangklíma ankét. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 39.*
124. – (1969): Dr. Balogh Ernő: Cseppkő világ. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 40.*
125. – (1969): A víznyomjelzés Dunn módszere. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 69.*
126. – (1969): Pescseri. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 70-71.*
127. – (1969): International Journal of Speleology. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 38.*
128. – (1969): International Journal of Speleology. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 76.*
129. – (1969): Barlangi mentőszolgálatosok kormánykitüntetése. – *Karszt és Bgkut. Tájé. 4. Budapest. p. 2.*
130. – (1970): Amerikai tanulmányúton. (Részletek Dr. Balázs Dénes I. sz. beszámolójából). – *Karszt és Bgkut. Tájé. 2. Budapest. p. 2.*
131. – (1970): Amerikai tanulmányúton. (Részletek Dr. Balázs Dénes II. sz. beszámolójából). – *Karszt és Bgkut. Tájé. 3. Budapest. p. 4-5.*
132. – (1970): Amerikai tanulmányúton. (Részletek Dr. Balázs Dénes III. sz. beszámolójából). – *Karszt és Bgkut. Tájé. 4. Budapest. p. 2-3.*
133. – (1970): Amerikai tanulmányúton. (Részletek Dr. Balázs Dénes IV. sz. beszámolójából). – *Karszt és Bgkut. Tájé. 5. Budapest. p. 8-9.*
134. – (1970): Amerikai tanulmányúton. (Részletek Dr. Balázs Dénes V. sz. beszámolójából). – *Karszt és Bgkut. Tájé. 6. Budapest. p. 3-4.*
135. – (1970): Párolgásmérés a barlangban. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 24.*
136. – (1970): Sótano de las Golondrinas. (2 fotó, 2 ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 39-40.*
137. – (1970): Barlangfilmek a Szovjetunióban. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 42.*
138. – (1970): Jean Corbel emlékezete. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 43.*
139. – (1970): UIS-Bulletin. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 44-45.*
140. – (1970): Pescseri. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 45-46.*
141. – (1970): Alfred Bögli: Le Hölloch et son Karst

- Das Hölloch und sein Karst. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 52–53.*
142. – (1970): Karsztudományok művelése a Szovjetunióban. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 53.*
143. – (1970): UIS–Bulletin. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 100.*
144. – (1970): A Szovjet Karsztológiai és Szpeleológiai Intézet 1970. évi munkájáról. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 101.*
145. – (1970): A magyar barlangok idegenforgalma az 1969–70. években (1 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 102.*
146. – (1970): (Schönviszky László társszerzővel) A társulati taglétszám alakulása. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 104.*
147. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. – *Karszt és Bgkut. Táj. I. Budapest. p. 12–14.*
148. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. (II. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 2. Budapest. p. 15–17.*
149. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. (III. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 3. Budapest. p. 9–12.*
150. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. (IV. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 4. Budapest. p. 19–22.*
151. – (1971): Beszámoló a Nemzetközi Szpeleológiai Unió Karszterőzió Bizottságának 1971. évi angliai üléséről. – *Karszt és Bgkut. Táj. 5. Budapest. p. 5–8.*
152. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. (V. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 5. Budapest. p. 28–32.*
153. – (1971): Kalniczky Imre. (1899–1971). – *Karszt és Bgkut. Táj. 6. Budapest. p. 1–2.*
154. – (1971): Külföldi bibliográfiai figyelő. (tévesen IV., valójában VI. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 6. Budapest. p. 1–20.*
155. – (1971): Herbert Lehmann emlékezete. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 40.*
156. – (1971): A „karszt” és a „dolina” szavak eredete. (2 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 81–82.*
157. – (1971): Optyimisztyicseskaja Pescsera. (2 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 83–84.*
158. – (1971): Karsztzimpórium Oxfordban. (2 fotó, 1 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 85–86.*
159. – (1971): Magyar Szpeleológiai kiadványok. – *Földr. Közl. új f. 19. 95. köt. Budapest. p. 70.*
160. – (1971): Barlangkutatók Venezuelában. (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 87.*
161. – (1971): (Kósa Attila társszerzővel) UIS–Bulletin. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 89.*
162. – (1971): Glaciális karsztok a Brit szigeteken. – *K. és Barlangkut. Táj. 6. Budapest. p. 12–13.*
163. – (1971): Nemzetközi Karsztmorfogenetikai Szimpórium. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 90–91.*
164. – (1971): Karszt-morfogenetikai szimpórium. – *Karszt. és Barlang. Táj. 4. Budapest. p. 4–5.*
165. – (1971): G. A. Makszimovics: A karsztudomány alapjai. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93.*
166. – (1971): Pescseri. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93.*
167. – (1971): Kalniczky Imre (1899–1971). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 95.*
168. – (1971): Könyvismertetés: Dr. Jakucs László: A karsztok morfológiája. A karsztfejlődés variációi. – *Karszt és Barlangkut. Táj. 5. Budapest. p. 27.*
169. – (1972): A Himalája karsztvidékei. (1 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 39.*
170. – (1972): Az új-zélandi parázsféreg. (1 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 40–41.*
171. – (1972): A szlovákiai barlangok idegenforgalma. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 44.*
172. – (1972): Zsombolyatlasz. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 45.*
173. – (1972): Pescseri. (1 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 46.*
174. – (1972): UIS–Bulletin. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 46.*
175. – (1972): A magyar barlangok idegenforgalma az 1970–72. években. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 54.*
176. – (1972): N.A. Gvozdeckij: A karszt kutatás problémái és a gyakorlat. (1 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 56–57.*
177. – (1972): Külföldi bibliográfiai figyelő. (VII. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 1. Budapest. p. 10–12.*
178. – (1972): Külföldi bibliográfiai figyelő. (VIII. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 2. Budapest. p. 23–26.*
179. – (1972): Karszt és barlangkutatók Japánban. – *Karszt és Bgkut. Táj. 3. Budapest. p. 25–31.*
180. – (1972): Geomorfológiai tanulmányok a Fülöp-szigeteken. (2. beszámoló). – *Karszt és Bgkut. Táj. 5. Budapest. p. 18–23.*
181. – (1972): A Pápua új Guinea területén végzett tanulmányokról. (3. beszámoló). – *Karszt és Bgkut. Táj. 6. Budapest. p. 20–24.*
182. – (1973): Japán karsztvidékei. (7 fotó, 9 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 17–30.*
183. – (1973): UIS–Bulletin. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 46.*
184. – (1973): Venezuela legmélyebb barlangja. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 47.*
185. – (1973): Külföldi vendégeink. (2 fotó). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 50.*
186. – (1973): Magyar barlangok idegenforgalma az 1972–73. években. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 51.*
187. – (1973): A Hargita és az Erdővidék útikönyve. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 54.*
188. – (1973): Ausztráliai tanulmányút. – *Karszt és Bgkut. Táj. 1. Budapest. p. 14–17.*
189. – (1973): 5. Beszámoló a Délnyugat-csendes óceániai-szigeteken tett utazásról. – *Karszt és Bgkut. Táj. 2. Budapest. p. 13–16.*
190. – (1973): 6. beszámoló az Új-Zélandon folytatott földrajz tanulmányokról. – *Karszt és Bgkut. Táj. 3. Budapest. p. 18–21.*
191. – (1973): 7. Beszámoló. Az ausztráliai tanulmányútról. (II. rész). – *Karszt és Bgkut. Táj. 4. Budapest. p. 17–19.*
192. – (1974): Barlangkutatók a pápuák földjén. (1 fotó, 2 ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 33–34.*
193. – (1974): UIS–Bulletin. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 37.*
194. – (1974): Égerszögi jubileum. (5 fotó, 2 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 93–97.*
195. – (1974): Húsz éve ismerjük az égerszögi Szabadság-barlangot. – *Karszt és Bgkut. Táj. 5–6. Budapest. p. 27–29.*
196. – (1975): UNESCO tagság. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 35.*
197. – (1975): Nemzetközi speleológiai kongresszusok. (1 ábra). – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 35.*
198. – (1975): Barlangkutatói sikerek Romániában. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 37.*
199. – (1975): Szlovák barlangkutatók iráni tragédiája. – *K. és Bg. I–II. Budapest. p. 37.*

200. – (1975): Magyar barlangok idegenforgalma 1973–74. években. (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 54–55.*
201. – (1975): Beszámoló a törökországi karszt-tanulmányokról – *Beszámoló az MKBT 1975 évi második félévi tevékenységéről. Budapest. p. 57–61.*
202. – (1976): Idegenforgalom a szlovákiai barlangokban. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 54.*
203. – (1976): Románia legmélyebb barlangja. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 55.*
204. – (1976): Lengyelország leghosszabb és legmélyebb barlangjai. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 55.*
205. – (1976): UIS-Buletin. Speleological Abstracts. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 56.*
206. – (1976): A magyar barlangok idegenforgalma 1974–75 években. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 59.*
207. – (1976): A. G. Csikisev: A karszt fejlődésének földrajzi feltételei. (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 66.*
208. – (1977): A magyar barlangok idegenforgalma 1975–76. években. (1 ábra). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 69.*
209. – (1977): Tourism in Hungarian Caves. Spec. Issue. (1 fotó, 1 ábra). – *K. és Bg. Budapest. p. 74–76.*
210. – (1978): International Journal of Speleology. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 33.*
211. – (1978): A magyar barlangok idegenforgalma az 1976–77. években. (1 ábra). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 34.*
212. – (1978): Köszöntjük a 75 éves Makszimovics professzort! (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 55.*
213. – (1978): Halálós barlangi balesetek az USA-ban. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 60.*
214. – (1978): Jakucs László: Morphogenetics of Karst Regions. Variants of Karst Evolution. (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 78.*
215. – (1979): A nyolcadik barlangtani intézet. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 28–29.*
216. – (1980): Növekszik a Mamut-barlang. (1. ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 36–37.*
217. – (1980): Az aradi barlangkutatók sikerei. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 37.*
218. – (1980): A világ leglátogatottabb barlangjai. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 39.*
219. – (1980): Az USA leghosszabb barlangjai. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 39.*
220. – (1980): A magyar barlangok idegenforgalma 1978–79-ben. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 41.*
221. – (1980): G. A. Makszimovics (1904–1979). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 46.*
222. – (1980): A magyar barlangok idegenforgalma 1980-ban. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 114.*
223. – (1980): Kiállítás Miskolcon. (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 115.*
224. – (1981): Kis barlangosok a Torjai Büdösben. (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 48.*
225. – (1981): A magyar barlangok idegenforgalma 1981-ben. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 62.*
226. – (1982): Ausztria leghosszabb és legmélyebb barlangjai. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 52.*
227. – (1982): Barlangkutatók Venezuelában. (1 fotó). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 53.*
228. – (1982): A magyar barlangok idegenforgalma 1982-ben. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 122.*
229. – (1982): Mieczysław Skulimowsky. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 135.*
230. – (1983): Megalakult a Magyar Földrajzi Gyűjtemény. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 64.*
231. – (1983): Gordon T. Warwick. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 76.*
232. – (1984): Clayton F. Lino – João Allievi: Brazília karsztjai és barlangjai. (Cavernas brasileiras c. könyvből, 1 ábra). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 99–100.*
233. – (1984): Brazília tíz leghosszabb és öt legmélyebb barlangja. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 100.*
234. – (1984). International Journal of Speleology. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 104.*
235. – (1984): A "Die Höhle" ünnepi száma. (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 104.*
236. – (1984): A magyar barlangok idegenforgalma 1984-ben. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 123.*
237. – (1984): Joseph Newell Jennings. (1 fotó). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 131.*
238. – (1984): Valter Bohines (1898–1984). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 131.*
239. – (1985): A magyar barlangok idegenforgalma 1985-ben. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 61.*
240. – (1985): Balázs Lajosné (1922–1985). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 78.*
241. – (1985): Miszlívecz Annamária (1950–1985). (1 fotó). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 78.*
242. – (1985): Traian Orghidan (1917–1985). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 79.*
243. – (1986): Pusztulóban a denevérek. (1 fénykép). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 140.*
244. – (1986): A magyar barlangok idegenforgalma 1986-ban. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 147.*
245. – (1987): A magyar barlangok idegenforgalma 1987-ben. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 49.*
246. – (1987): Neves külföldi barlangkutatók elhunytja. – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 82–83.*
247. – (1988): Barlangi kullancs. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 116.*
248. – (1988): Életrajzi adatokat közlő írások a magyar barlangkutatók időszakos kiadványaiban. – *K. és Bg. II. Budapest. p. 126–129.*
249. – (1989): Előzetes tájékoztató a XI. nemzetközi Speleológiai Kongresszus színhelyéről. (Kína). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 41–43.*
250. – (1990): Arabika és Bzib, a mélyzsombolyok birodalma. (1 térkép, 1 fénykép). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 63–64.*
251. – (1990): Új nemzetközi karsztkutatói program: az ICCP 299. (1 ábra). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 66–67.*
252. – (1990): A magyar barlangok idegenforgalma 1989-ben. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 75–76.*
253. – (1990): Antropogén hatások és környezeti változások a karszton, c. nemzetközi konferencia (Kászoni D. nevén). – *K. és Bg. I. Budapest. p. 76–77.*
254. – (1990): Külföldi speleológusok elhunytja. – *K. és Bg. I. Budapest. p. 87.*
255. – (1990): Készül a karszton világtatlasza. (1 ábra, 1 táblázat). – *K. és Bg. II. Budapest. p. 159–160.*
256. – (1992): Az ALCADI '92 konferenciáról. (Székely Kinga társszerzővel, 4 fénykép). – *K. és Bg. I-II. Budapest. p. 75–76.*

IV. JELENTŐSEBB ISMERETTERJESZTŐ CIKKEK

Rövidítések:

Él. és Tud. = Élet és Tudomány; Földr. Közl. = Földrajzi Közlemények; K. és Bg. = Karszt és Barlang; Magyar Ifj. = Magyar Ifjúság; M. Nemzet = Magyar Nemzet; Népszab. = Népszabadság; Term. Búvár = Természet Búvár; Term. jár. = Természetjárás; Tur. Mag. = Turista Magazin; Világ Ifj. = Világ Ifjúsága.

1. – (1954): Hogyan fedeztük fel az égérszögi cseppkőbarlangot. – *M. Nemzet. dec. 15.*
2. – (1955): Az Égérszögi-cseppkőbarlang. – *Term. járás. I. 3. Budapest.*
3. – (1955): Barlangkutató nők (Égérszög). – *Nők Lapja VII. 28. Budapest.*
4. – (1958): Mészégető-zsomboly. – *Term. járás. IV. 8. Budapest.*
5. – (1959): Barlangkutató Kínában. – *Népszab. VIII. 9. Budapest.*
6. – (1959): A Tunnangho titka. – *Magyar Ifj. VIII. 29. Budapest.*
7. – (1959): A lolók földjén. – *Magyar Ifj. IX. 26. Budapest.*
8. – (1959): A nagy kaland. (Riportsorozat Kínából és Mongóliából): I. A kínai Nagy-falon, II. Látogatás a choukoutieni ősembernél, III. A jangsói kúparszton, IV. A Jien-sán csúcsán, V. A Pej-erj barlangban, VI. Minja Konka, VII. A lolók földjén, VIII. Észak-Jünnanban, IX. A tyadungszáni köerdőben, X. Barlangkutató a vietnami határon, XI. A Csojbalzán-hegyen. – *Term. járás. havonta Budapest.*
9. – (1960): Aszi táncosok közt (Kína). – *Világ Ifj. aug. Budapest.*
10. – (1961): Sikeres expedíció a Pokolban. – *Turista. II. Budapest.*
11. – (1961): Barlangkutató nők. – *Turista. IV. Budapest.*
12. – (1961): A Lengyel-Táttra föld alatti labirintusaiban. – *Turista. VIII. Budapest.*
13. – (1961): 638 méter mélyen a föld alatt. Magyar barlangkutatók a világ egyik legmélyebb barlangjában. – *M. Nemzet. okt. 18. Budapest.*
14. – (1961): A Magas-Táttra alatt. – *Népszab. nov. 24. Budapest.*
15. – (1963): Kínai barlangmesék. – *Karszt és Barlang. II. Budapest.*
16. – (1963): Európa északi peremén. – *Turista. I. Budapest.*
17. – (1963): Zöld sziget a Szaharában (Siwa). – *Turista. 7. Budapest.*
18. – (1963): A Kunguri jégbarlang. – *Turista. 11. Budapest.*
19. – (1963): A Mongibello tüze. – *Turista. Budapest.*
20. – (1965): Magyar karsztkutatók Indonéziában. – *M. Nemzet. II. 17. Budapest.*
21. – (1965): Sikeresen végződött a magyar karsztkutatók expedíciója a lakatlan Nusa Barung szigeten. – *M. Nemzet. IV. 25. Budapest.*
22. – (1965): Magyar földrajzkutató Szumátra belsejében. – *Népszab. VIII. 17. Budapest.*
23. – (1965): A kigyók szigetén (Nusa Barung). – *Magyar Ifj. 53. Budapest.*
24. – (1966): A Dukono expedíció egy napja. – *Turista. I. Budapest.*
25. – (1966): Halászhajón a Banda-tengeren. – *Halászat. 4. Budapest.*
26. – (1966): A paradicsommadarak hazájában. – *Turista. 4. Budapest.*
27. – (1966): A királysírok völgyében. – *Turista. 5. Budapest.*
28. – (1966): A donggo törzsek földjén. – *Világ Ifj. 7. Budapest.*
29. – (1966): Magyar zászló Rindjani csúcsán. – *Turista. Budapest.*
30. – (1966): Az Irrawaddy mentén. – *Turista. Budapest.*
31. – (1967): Irány: a Csád-tó. – *Magyar Ifj. IV. 29. 17. szám Budapest.*
32. – (1967): Hús napra elegendő vízzel oázisról oázisra halad a Szahara-expedíció. – *Magyar Ifj. 19. (Sebes T.) Budapest.*
33. – (1967): Levél a Szaharából: Magyarok a Tibeszi-hegységben. – *Magyar Ifj. 22. Budapest.*
34. – (1967): Levél Fort Lamyból: A Szaharából a kongói őserdőbe. – *Magyar Ifj. 25. Budapest.*
35. – (1967): Távirterjű az Afrika Expedícióval: A válasz Kamerumból érkezett. – *Magyar Ifj. 28. (Sebes T.) Budapest.*
36. – (1967): Kellaha! Tevékkel a vulkánon. – *Magyar Ifj. 32. Budapest.*
37. – (1967): Feleségenként külön kunyhó. – *Magyar Ifj. 34. Budapest.*
38. – (1967): Afrika Noé bárkája. – *Magyar Ifj. 38. Budapest.*
39. – (1967): M'biri: Szelleműzés a fangoknál. – *Magyar Ifj. 51. Budapest.*
40. – (1968): Bogaras trópusi jegyzetek. – *Turista. 1. Budapest.*
41. – (1968): Afrika Szarvának fővárosa: Mogadisho. – *Világ Ifj. 6. Budapest.*
42. – (1968): A Közép-afrikai Köztársaság fővárosa: Bangui. – *Világ Ifj. 7. Budapest.*
43. – (1968): A Kamerun-vulkánon. – *Turista. 8. Budapest.*
44. – (1968): A kétarcú gaboni főváros: Librevill. – *Világ Ifj. 9. Budapest.*
45. – (1968): Teleki nyomán a Kenya-hegyen. – *Turista. 10. Budapest.*
46. – (1968): Gorillaország királya. – *Turista. Budapest.*
47. – (1969): Az ezertornyú hegység (Szumátra). – *Turista. 1. Budapest.*
48. – (1969): Magyar expedíció Afrikában. – *Magyar Hírek. jan. 25. Budapest.*
49. – (1969): Tűzhányók tetején. – *Pajtás. 2. Budapest.*
50. – (1969): Nílusi mozaik. – *Turista. 3. Budapest.*
51. – (1969): Átkelés a Szaharán. – *Pajtás. 15. Budapest.*
52. – (1969): Elefántlesen. – *Turista. 5. Budapest.*
53. – (1970): Hátizsákkal Alaszkában. I. rész: Lemondok a légitaxiról. – *Magyar Ifj. 27. Budapest.*
54. – (1970): (folytatás) II. rész: A kaiyukhotana indiánoknál. – *Magyar Ifj. 28. Budapest.*
55. – (1970): (folytatás) III. rész: Bálnahús eszkimóéknál. – *Magyar Ifj. 29. Budapest.*
56. – (1970): (folytatás) IV. rész: Széchenyi nyomában. – *Magyar Ifj. 30. Budapest.*
57. – (1970): (folytatás) V. rész: Aranyat ástam. – *Magyar Ifj. 31. Budapest.*
58. – (1970): Látogatóban az oroszlánfókáknál (Galápagos). – *Turista. 10. Budapest.*
59. – (1971): A sifák földjén. – *Tur. Mag. 2. Budapest.*

60. – (1971): A Mount McKinley tövében. – *Tur. Mag. 5. Budapest.*
61. – (1971): Élet a Yukon mentén. – *Tur. Mag. 7. Budapest.*
62. – (1971): Repülőstoppal eszkimóéknál. – *Tur. Mag. 9. Budapest.*
63. – (1971): A zsírmadarak barlangjában. – *Tur. Mag. 11. Budapest.*
64. – (1971): S.O.S. Galápagos. I. rész: Az elefántteknősök birodalmában. – *Magyar Ifj. 48. Budapest.*
65. – (1971): (folytatás) II. rész: Hajóstoppal szigetről szigetre. – *Magyar Ifj. 49. Budapest.*
66. – (1971): (folytatás) III. rész: Robinzonok, fegyencek és hajótöröttek. – *Magyar Ifj. 50. Budapest.*
67. – (1971): Négy világrész barlangjaiban. – *In: Fiúk Évkönyve '72. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 290-297.*
68. – (1972): A lángoló Tűzföld. – *Föld és Ég. 1. Budapest.*
69. – (1972): Látogatóban a cholóknál (Kolumbia). – *Tur. Mag. 2. Budapest.*
70. – (1972): Ecuadori mozaik. – *Tur. Mag. 4. Budapest.*
71. – (1972): Karnevál az Altiplanón (Peru). – *Tur. Mag. 6. Budapest.*
72. – (1972): Az elefántlábúak históriája. – *In: Fiúk Évkönyve '73. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 6-12.*
73. – (1972): A batakok földjén. – *In: Fiúk Évkönyve '73. Móra Könyvkiadó. p. 19-25.*
74. – (1973): Egy ugrás Szamoára. – *Világ Ifj. 12. Budapest.*
75. – (1974): Repülőstoppal a kőkorszakba. – *Világ Ifj. 2. Budapest.*
76. – (1974): Maorik és pakehák. – *Világ Ifj. 7. Budapest.*
77. – (1974): Látogatóban a Barátságos-szigeteken (Tonga). – *In: Fiúk Évkönyve '75. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 180-188.*
78. – (1975): Hűszéves a Szabadság-barlang. – *Tur. Mag. 3. Budapest.*
79. – (1975): Darjeelingben jártam. – *Tur. Mag. 12. Budapest.*
80. – (1975): A kétarcú Fidzsi. I. rész: Irány Viti Levu. – *Magyar Ifj. 47. Budapest.*
81. – (1975): (folytatás) II. rész: Látogatóban Waisikiéknél. – *Magyar Ifj. 48. Budapest.*
82. – (1975): A Titicaca-tó, az inkák szent tava. – *In: Fiúk Évkönyve '76. Móra Könyvkiadó. Budapest.*
83. – (1976): A Himalája tigrisei között. – *Világ Ifj. 1. Budapest.*
84. – (1976): Amerikai Szamoában. – *Magyar Ifj. 2. Budapest.*
85. – (1976): Pálmafák bunkerekkel. (Amerikai Szamoá, 2. rész). – *Magyar Ifj. 3. Budapest.*
86. – (1976): Bougainville, a rézdráma szigete. – *Magyar Ifj. 10. Budapest.*
87. – (1976): Látogatóban a Barátságos-szigeteken. (Tongai naplótöredékek). I. rész. – *Magyar Ifj. 12. Budapest.*
88. – (1976): Látogatóban a Barátságos-szigeteken. (Tongai naplótöredékek). II. rész. – *Magyar Ifj. 13. Budapest.*
89. – (1976): Kaland a Tábla-hegyen. – *Tur. Mag. 5. Budapest.*
90. – (1976): A mészkőbarikád árnyékában. – *Új Tükör. 5. Budapest.*
91. – (1976): A kalahári országa: Botswana I. rész. – *Magyar Ifj. 27. Budapest.*
92. – (1976): A kalahári országa: Botswana II. rész. – *Magyar Ifj. 28. Budapest.*
93. – (1976): Hátizsákkal Szamoában. – *Tur. Mag. 8. Budapest.*
94. – (1976): A bekerített ország: Lesotho. – *Világ Ifj. 6. Budapest.*
95. – (1976): Tanulmányúton Namíbiában. – *Világ Ifj. 8. Budapest.*
96. – (1976): Bantuszában engedély nélkül. Riport Transkeiről. I. rész. – *Magyar Ifj. 46. Budapest.*
97. – (1976): Kétmillió zsák kukorica. Riport Transkeiről. II. rész. – *Magyar Ifj. 47. Budapest.*
98. – (1976): Óceánia vikingjei. – *In: Fiúk-lányok könyve '77. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 129-136.*
99. – (1977): Hátizsákkal Zimbabwében. I. rész. Az ingőkövek földje. – *Tur. Mag. 3. Budapest.*
100. – (1977): Hátizsákkal Zimbabwében. II. rész. A mennydörgő gőzölgés (Viktória-vízesés). – *Tur. Mag. 4. Budapest.*
101. – (1977): Eszkimók között Alaszkában. – *In: Földrajzi olvasókönyv. Európán kívüli földrészek. Tankönyvkiadó. (II. kiadás 1980, változatlan). Budapest. p. 118-123.*
102. – (1977): Flint-Mamut, a világ leghosszabb barlangja – *In: Földrajzi olvasókönyv. Európán kívüli földrészek. Tankönyvkiadó. (II. kiadás 1980, változatlan). Budapest. p. 158-162.*
103. – (1977): A chocói indiánok (Kolumbia) – *In: Földrajzi olvasókönyv. Európán kívüli földrészek. Tankönyvkiadó. (II. kiadás 1980, változatlan). Budapest. p. 186-190.*
104. – (1977): Gyalog a Namib-sivatagban. I. rész. – *Tur. Mag. 8. Budapest.*
105. – (1977): Gyalog a Namib-sivatagban. II. rész. – *Tur. Mag. 9. Budapest.*
106. – (1977): Busman nyíl, kantaháj, parang – *In: Fiúk-lányok könyve '78. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 368-374.*
107. – (1978): Rarotongán. Képriport a Cook-szigetéről. – *Világ Ifj. 11. Budapest.*
108. – (1979): Expedíció a guaikákhoz. 1. rész. – *Világ Ifj. 5. Budapest.*
109. – (1979): Expedíció a guaikákhoz. 2. rész. – *Világ Ifj. 6. Budapest.*
110. – (1980): Csónakstoppal a kalatdlitoknál (Grönland). – *Világ Ifj. 2. Budapest.*
111. – (1980): Magyar világjárók, felfedezők. – *Világ Ifj. 8. Budapest.*
112. – (1980): Vulkánok hátán – Közép-Amerikában – *Búvár. 10. Budapest.*
113. – (1980): „Bozóttaxival” Benyovszky nyomában. – *Világ Ifj. 12. Budapest.*
114. – (1980): Ne hagyjuk elkallódnai a földrajz tudománytörténeti értékeit! – *M. Nemzet. dec. 18. Budapest.*
115. – (1981): Magyar világjárók, felfedezők. – *Világ Ifj. 1. Budapest.*
116. – (1981): Lemurok közt a majomkenyérfa szigetén. – *Búvár. 3. Budapest.*
117. – (1981): Megvan Kőrösi Csoma Sándor japáni szobra (Válasz Szilágyi Ferencnek). – *M. Nemzet. febr. 25. Budapest.*
118. – (1981): Madagaszkár különös állatai. – *In: Fiúk Könyve. Móra Könyvkiadó. Budapest. p. 122-127.*
119. – (1985): Vándorúton Ausztráliában. – *In: Földrajzi*

- olvasókönyv. I. Bővített III. kiadás. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 38–43.
120. – (1985): Ahol fán terem a kenyér. – In: *Földrajzi olvasókönyv I. Bővített III. kiadás. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 44–47.*
121. – (1985): Vulkanok hátán Indonéziában. – In: *Földrajzi olvasókönyv I. Bővített III. kiadás. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 202–206.*
122. – (1985): Élet egy korallszigeten. – In: *Középiszkolai földrajzi olvasókönyv. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 209–214.*
123. – (1985): Benyovszky nyomában Madagaszkáron. – In: *Középiszkolai földrajzi olvasókönyv. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 239–244.*
124. – (1985): Az elefántteknősök szigetei. – In: *Középiszkolai földrajzi olvasókönyv. Tankönyvkiadó. Budapest. p. 303–306.*
125. – (1986): Óceánia népei között (Nyugat-Szamoá, Tahiti). – *Világjáró. 1. Budapest.*
126. – (1986): Gauguin nyomában Tahitin. – *Világjáró. 1. Budapest.*
127. – (1986): A Húsvét-sziget fogságában. – *Világjáró. 1. Budapest.*
128. – (1986): Húsvét-szigeti kislexikon. – *Világjáró. 1. Budapest.*
129. – (1986): Gyalogszerrel a Húsvét szigeten. – *Búvár. 3. Budapest.*
130. – (1986): Hátizsákkal Argentínában. Pingvinek és elefántfókák közt. – *Búvár. 7. Budapest.*
131. – (1986): A vár tornyán piros-fehér-zöld... (Bányai Mihályról). – *Világjáró. 2. Budapest.*
132. – (1986): A sárkányok országában (Cholnoky Jenő kínai utazása). – *Világjáró. 2. Budapest.*
133. – (1986): Amazóniában. – *Világjáró. 2. Budapest.*
134. – (1986): Amazóniában. – *Új Ifjúság. jún. 1. Pozsony.*
135. – (1987): A kőszobrok őrzik a titkot. (Magyar tudós a Húsvét-szigeten.) – *M. Nemzet. jan. 17. Budapest.*
136. – (1987): Gyöngyfüzér az isten nyakán: a Kis-Antillák. – *Búvár. 3. Budapest.*
137. – (1987): 383 nap alatt a Föld körül. – *Világjáró. 1. Budapest.*
138. – (1987): A Szahara rohamra indult. – *Búvár. 10. Budapest.*
139. – (1987): A világ legbutább állata. (Részlet A sivatagok világa c. könyvből.) – *Kamasz Magazin. Budapest.*
140. – (1987): A Fudzi gyomrában. – *Világjáró. 2. Budapest.*
141. – (1987): A világ nagy barlangjai. – *Búvár Évkönyv. Budapest. p. 5–13.*
142. – (1988): Az ingókövek. A domborzat légtornászai. – *Föld és Ég. 1. Budapest.*
143. – (1988): Az ember és a majom kenyérfája. – *Búvár Évkönyv 4. Budapest. p. 45–54.*
144. – (1989): Újra a pápuák között. – *Világjáró. 2. Budapest.*
145. – (1989): Keresztül-kasul Polinézián. Az ezüstkard virágai. – *Búvár. 1. Budapest.*
146. – (1989): A gigantikus „kavics” (Ayers Rock Ausztráliában). – *Él. és Tud. 42. Budapest.*
147. – (1989): A dajak fejedelmek földjén. Xántus János nyomában. – *Búvár. 9. Budapest.*
148. – (1989): Bibliai tájakon. – *Búvár. 12. Budapest.*
149. – (1990): Ahol Európa Ázsiával találkozik (Bosporusz). – *Atlasz-Plusz. 2. Budapest.*
150. – (1990): A fekete kontinen fehér sarka: Dél-Afrika. – *Él. és Tud. 24. Budapest.*
151. – (1990): A diósi mészkefajtó. – *Term. Búvár. 6. Budapest. p. 12.*
152. – (1990): Végveszélyben a kínai kőerdők! – *Term. Búvár. 6. Budapest. p. 44–46.*
153. – (1990): Esőerdő karszt Borneó szigetén. – *Föld és Ég. 9. Budapest.*
154. – (1991): Geográfus szemmel a lagúnák városa (Vence). – *Atlasz-Plusz. 1. Budapest.*
155. (1991): Az Adria-tenger. – *Atlasz-Plusz. 1. Budapest.*
156. – (1991): Vándorló kőóriások Észtországnban. – *Föld és Ég. 2. Budapest.*
157. – (1991): Ördögszántástól a kőerdőig. – *Föld és Ég. 5. Budapest.*
158. – (1991): Bíró Lajos- emlékünnepe Tasnádon. – *Földr. Közl. 3–4. Budapest.*
159. – (1991): A Magyar Utazók Lexikona a piactudományok oltárán. – *M. Nemzet. jún. 11. Budapest.*
160. – (1991): Benyovszky Móric. – *Él. és Tud. 51. Budapest.*
161. – (1991): Az igazi Julianus. – *Világ Ifj. 12. Budapest.*
162. – (1991): Hátizsákos szilvesztereim (Galápagos, Szamoá, Guatemala) – *Vasárnap. Pozsony.*
163. – (1992): A Húsvét-sziget földrajzi kérdőjelei. – *A földgömb. 1. Budapest.*
164. – (1992): Karsztok határok nélkül. Nemzetközi tanácskozás Budapesten a karsztok és barlangok kutatástörténetéről. – *A földgömb. 5. Budapest.*
165. – (1992): A magyar utazók panteonja Érdén. – *Művészeti Vizuális nevelés. Budapest. p. 9–10.*
166. – (1992): A földerdő kalapos fája (Jüanmou, Kína). – *Él. és Tud. 28. Budapest.*
167. – (1992): A halott visszatér. Különös népszokás a merinákknál. (Madagaszkár). – *Vasárnap. júl. 17. Pozsony.*
168. – (1992): Magyar utazók panteonja Érdén. – *Művészet és Barátai II. évf. 5. nov.–dec. Budapest.*
169. – (1993): Brentán Károly, Szentmártonyi Ignác, Xántus János. (Évfordulónk a Műszaki és Természettudományokban). – *MTE SZ. Budapest.*

BÚCSÚBESZÉD Dr. BALÁZS DÉNES RAVATALÁNÁL *

Dr. Jakucs László

Búcsúzni jöttem ma Hozzád Balázs Dénes, szomorú szívvel és lehajtott fővel, végső búcsút venni. Nem így akartam Veled újból találkozni. Sajnálom, nagyon sajnálom, hogy elkéstem. A barlangkutatók népes serege nevében, itthon és szerte a világban, a hazai és a nemzetközi földrajztudomány nevében is mondom, mi mindnyájan elkéstünk. Egész életedben annyira siettél és olyan csendben haladtál előre, hogy nem tudtunk Téged soha utolérni. Csak néztünk utánad, hol bámulattal, hol értetlenül, hol kissé irigykedve, hol féltő aggodalommal, hol repeső örömmel, de mindig osztatlan nagy elismeréssel és boldog büszkeséggel. Köszönjük Dénes, hogy a mienk voltál! Köszönjük, hogy úgy tudtál mindenkor a mienk lenni, hogy ennek a kis magyar hazának minden polgára a barlangok mélyén és a napfény birodalmában, szűkebb hazánkban és szerte a világban, egész életedben osztatlan nagy tisztelettel gondolhatott Reád. Hős voltál Dénes! A tudomány hőse, a szerénység hőse, a mérhetetlen akarat és a nemes céltudatosság hőse, a nélkülözés hőse, a szervező képesség hőse, a barlangkutató hőse, a földrajzi megismerés hőse, a hallatlan erő és a kitartás hőse, és sajnos az utóbbi időben a mérhetetlen szenvedés, az emelt fővel való pusztulás hőse is.

Óriást temetünk emberek! A magyar tudomány nagy óriását. Egy olyan géniust veszítettünk, aki nem gyűjtött magának rangot és elismerő címet, aki úgy ragadta kézbe és vitte előre megtorpanás nélkül a világ megismeréséért lobogó fátylát, hogy sohasem pihent meg sebeit nyalogatni. Aki heroikus küzdelmeiért egyetlen egyszer sem igényelt, de nem is fogadott el hivatalos köszönetet. Balázs Dénes nem tudott hajlongani azok előtt, akiknek módjuk lett volna őt megjutalmazgatni babérokoszorúkkal. Balázs Dénes csak dolgozni tudott, csak alkotni tudott. De azt nagyon tudott. Szívósan és lépést lépésre váltva úgy, mint annak idején Kőrösi Csoma Sándor.

Nem tudom feledni azt a pillanatot Dénes, amikor 42 évvel ezelőtt összeismerkedtünk. A Békebarlang felkutatásáról tartottam egy beszámoló előadást az egyetemen. Nyilvános előadás volt, a Magyarhoni Földtani Társulat szakülésén. Utána, amíg a kérdezősködők és a gratulálók hada széjjeloszlott, Te csendben várahoztál. Akkor léptél hozzám félszegen, amikor éppen már én is elhagyni készültem a kiürült termet. Azzal kezdted, hogy bocsánatot kértél és bemutatkoztál. Elmondtad, az Élelmiszeripari Minisztérium Gazdasági Osztályának vagy egy kistisztviselője, de nem ez a lényeg, hanem az, hogy szeretnél Te is segíteni nekem valamilyen további új, még rejtett barlangot feltárni. Kértél, jelöljek meg egy pontot valahol, ahol érdemes kutatni. Te ugyanis elhatároztad, hogy megpróbálkozol kiásni egy még ismeretlen felszín alatti világot. Szánakozva néztem Rád. Kicsi voltál és sovány. Nem ilyen fizikumnak való a kalóz-típusú földalatti bányász-munka. Ha már szaktudás nincs, és eszköz, meg pénz sincs, legalább erős fizikum legyen hozzá! Sokan voltak azidőtájt, akik hasonló kérésekkel ostromoltak. Le akartalak beszélni. Nem tudtalak. Meleg tekintetű szemeid annyira csillogtak, akkora volt benned az elszántság és az igyekezet, hogy végül beadtam a derekammat. Ha annyira akarod, próbáld ki. Majd rájössz úgyis, hogy nem Neked való munka az. Égerszög határában a Szél-lyuk nevű régi víznyelőt ajánlottam a figyelmedbe. Ez a hely a titokzatos nagy Teresztenyei-barlangrendszernek lehetne az egyik támadási pontja. Tudtam, hogy komisz a feladat, bár kétségtelenül nagyreményű. Még akkor sem hittem, hogy képes leszel nekifogni, amikor a helyszínen közösen megszemléltük a munkahelyet.

Aztán kibontakozott a csoda. Az az emberfeletti küzdelem, amelyet kis csapatoddal heteken át megvalósítottál, teljesen lenyűgözött engem. A „Csepegő kövek igézetében” című könyvedben

* Elhangzott az érdi temetőben 1994. október 25-én.

*A Szabadság-barlang felfedezése után
(Balázs Dénes felvétele)*

tárgyilagosan beszámoltál róla. Szemtanúként tanúsítom Dénes, túlzás nélkül írtad le. Az a lehetetlennel is megbirkózó tántoríthatatlan hit és az a kétségbeejtő küzdelem, amit abban az iszonyatos földalatti prézliben kifejtettetek, bámulatra gerjesztett engemet. Akkor emeltem le előtted először a kalapomat. Akkor éreztem meg először, hogy óriás vagy Dénes! Mit se számított, hogy végül is a Széllýuk nem sikerült. Sikerült a második kísérlet, a Dász-töbör nyelője. Feltárult az égerszögi Szabadság-barlang! És ezzel elkezdődött egy olyan rendkívüli életút, amely rakétaként ívelte át a világ égboltját.

Többé nem voltál képes minisztériumi tisztviselő maradni. A Föld jelenségeinek elhivatott kutatójává nőttél, a szó legnemesebb értelmében. Fanatikusként kezdted el harmincévesen megtanulni mindent, ami hozzásegíthet ahhoz, hogy a karsztok titkait, a világ csodáit minél szélesebben megismerhesd. Elvégezted az egyetemet és ledoktoráltál földrajzból. Nyelveket sajátítottál el önéből. Széduletes utakat szerveztél a Föld legkülönbözőbb tájaira. Ez néha hajóstoppal, néha kölcsönautóval, néha csak gyalogosan sikerült. De mindig igen leleményesen tudtad elhárítani az

akadályokat. Végül is geográfus szemmel végigjártad a távoli kontinenseket. Az Antarktisz kivételével szinte mindenhová eljutottál, ahová érdemes. És mindezt lényegében pénz nélkül csináltad. Szinte öreg koldusdiák módra. Egy csodálatos asszonytárs önzetlen segítségével, támogató erejével, szeretetével és mindent megértő áldozataival megerősítve, elképesztő szervező energiával és hihetetlen nemzetközi levelezéssel egyengetted hátizsákos útjaidat. Végül is győztél. Elérted álmaid megvalósulását. Elérted, hogy Te lettél a bolygót legjobban ismerő magyar geográfus, akinek világrészeket bemutató könyvei polcokat töltenek meg a könyvtárainkban. Egész életedben embertelen nélkülözéseket és lemondásokat vállaltatok magatokra Vilmával, hogy előreléphess egy-egy tudományos probléma megértésében és másokkal való megértetésében. Műveidre, karsztmorfológiai és barlangtani tanulmányaid megállapításaira éppúgy, mint jelenségeleíró és problémafeltáró tájmonográfiáidra világszerte hivatkoznak a barlangtani, a karsztgenetikai és regionális földrajzi témájú szakmunkák. Az Általad életre hívott, szerkesztett és anyagilag is patronált „Karszt és Barlang” című szaklapunk Európa talán legszebb kiállítású és legigényesebb tartalmú speleológiai folyóirata. Jogos büszkesége a magyar barlangkutatók táborának. Hangulatos útirajzaid és naplószerű feljegyzéseid, páratlan értékű lényképarchívumod és tárgyi dokumentumgyűjteményed a Föld megismerésének kimeríthetetlen gazdagságú forrásai lesznek hosszú időken át.

Nincs sem idő, sem mód, Dénes hogy ezen a helyen tudományos életművednek még csak a legfontosabb állomásait és eredményeit is felsoroljam, de úgy gondolom, azt úgyis meg fogja tenni méltón az utókor. Hiszen Te is azoknak az előbbutóbb klasszikusként emlegetett nagy magyar úttörő kutatóknak a sorába tartozol, akiknek alkotásait és hatáskisugárzását csupán idő- és madártávlatból lehet a maga teljességében felmérni.

Most eljött az idő. Óriást temetünk emberek! A magyar barlangkutatók és geográfusok testben, vagy lélekben mind itt állnak mellettem, szomorú koporsód előtt. Búcsúzom tőled Balázs Dénes. Búcsúzom egykori küzdőtársamtól, későbbi kollégámtól és igaz barátomtól. Búcsúzom a nagy földrajztudóstól, a neves barlangkutatótól, a magyar tudományos élet talán legmostohább sorsú katonájától. Nagy ember voltál, és nagy ember is maradsz. Mindvégig, ameddig élni fog egy olyan Magyarország, amelyik képes erőt meríteni saját halhatatlan hőseinek tiszteletéből és példájából.

GYÁSZBESZÉD Dr. BALÁZS DÉNES TEMETÉSÉN Érd 1994. október 25.

Dr. Kubassek János

Megrendülten, szomorú szívvel búcsúzunk Érd díszpolgárától, a múzeumalapító tudóstól és a nagyszerű embertől, aki minden életzdrülésében feledhetetlen példát mutatott és nagyon gazdag, szerteágazó, páratlan szellemi örökséget hagyott ránk. Lehetetlen ilyenkor számba venni mindent, de az embert nem feledhetjük. Azt az embert, aki mindig dolgozott, kereste a cselekvés lehetőségét, soha nem ment az emberi torzsalkodások kicsinyes zsákutcáiba, mert sajnálta hiábavalóságokra pazarolni az időt.

Mindig azt tartotta szem előtt, mit tehet másokért, jó ügyekért és soha nem azt, hogy mit várhat ezért. Balázs Dénest tizenöt éves kisdiaikként ismerhettem meg és a sors egyik legnagyobb ajándékának tartom, hogy ez az ismeretség később munkakapcsolattá és barátsággá válhatott.

Balázs Dénes váltotta valóra a geográfusok régi tervét, amit 1912-ben egy nagyhatalmú vagyonos arisztokrata, gróf Teleki Pál megálmodott. Évtizedes fáradhatatlan küzdelem árán a Magyar Földrajzi Múzeum hétvéztizedes gondolatát egy Érdén élő szegény földrajztudós valósította meg! Mások, nála rangosabb kollégák is próbálkoztak előtte a nemes feladattal, de erőfeszítéseik nem vezettek eredményre. A sok kudarc után Balázs Dénesnek sikerült elérnie a célt, s ezáltal az egész földrajztudományt és muzeológiát, valamint Érd városát gazdagítani. Sok segítőtársat, sok barátot nyert meg ebben a rendkívüli munkában. Amikor hátizsákkal a vállán járta a világ távoli vidékeit, nagyon sok magyar emlékekkel találkozott. Nemcsak a karsztok és barlangok csodavilágára figyelt oda, hanem arra is, hogyan lehetne megmenteni a múlt hazánkhoz és népünkhöz kötődő kulturális emlékeit, melyek őt világrészen szétszóródva emlékeztettek nemzetünk jeles fiaira.

Amikor a pápuák földjét kutatta, Új-Guineában elzarándokolt Fenichel Sámuel elfeledett sírjához, megkereste Pitulu szigetét, ahol az önfeláldozó misszionárius, Molnár Mária dolgozott, akinek

ittthon sokáig alig-alig emlegették a nevét. Dél-Amerikában a magyar jezsuita hittérítők nyomdokain haladt, Argentínában, Peruban, Ecuadorban kereste, kutatta a magyar kultúrkincseket. Nem feledkezett meg erről a nemes feladatról Kelet-Afrikában és Délkelet-Ázsiában sem. Felhívta figyelmet a Kenya-hegységben található Teleki-völgyre és a Teleki-vulkánra. Felkutatta Benyovszky Móricz emlékeit Madagaszkáron, régi okmányokat, iratokat mentett meg az enyészettől.

Amikor 1979-ben egyik Föld körüli útvjáról hazatért, elhatározta, hogy lakóhelye, Érd, a várossá váló település első múzeumát létre kell hozni és ezért feleségével együtt ő tette a legtöbbet. Éjszakákig tartó munkával, kilincseléssel, levelezéssel, tárgyalással a legreménytelenebb helyzetekben is küzdött azért, hogy Érdnek múzeuma legyen, a magyar geográfia emlékei ne vesszenek el, muzeális értékeink maradjanak meg az utókor számára. Mindezt tette csendben, taps nélkül, kerülve a reflektorfényt, kerülve az ünnepeletést. Ha kellett, áldozatot is hozott. Cholnoky Jenő földrajztudós fia, a Kossuth-díjas műegyetemi tanár, Cholnoky Tibor szavaival élve nem volt olyan hozzá hasonló ember, aki szerény erőforrásaihoz képest olyan óriási nagy áldozatot hozott volna a geográfiaért, mint amelyet ő! Felmérhetetlen, nagy munkát végzett, de amikor megvalósult a múzeum, nem vállalt fizetett állást, de többet dolgozott, mint őt státuszbeli munkatárs együttvéve. Így jöhetett létre a múzeum, a kiállítások, és így jelenhettek meg az évkönyvek.

Maga választotta lakóhelyét is nagyon szerette. Az érdi tájat a földkerekség számára legkedvesebb vidékeként emlegette. Érd természeti kincseit, kulturális értékeit igyekezett megóvni a feledéstől és megismertetni másokkal is. Bármilyen sok határidős elfoglaltsága volt, senkit nem utasított el. Bárki fordulhatott hozzá, az ő gazdag szellemi kincsébányájából mindenkinek jutott egy parányi jelképes aranyrög, ami előbbre vitte útján az illetőt.

A Magyar Földrajzi Múzeum épülete Érd (Balázs Dénes felvétele)

Távol állt Tőle az irigység, a féltékenység, a kicsinyesség, s mindig azt nézte, hogy mit tehet másokért, mit segíthet. Néhány hónapja tudomásunk volt arról, hogy gyógyíthatatlan betegsége súlyosbodott, s élete a végéhez közeledik. Láttuk azt a sok megpróbáltatást, amin keresztülment a kórházban, és azt a hatalmas lelki erőt, amivel az utolsó munkáját írta. Tiszteletet parancsolt akarata-ereje, a szenvedéseket legyőző alkotómunkája, melyeket a kórházi kezeléseket szüneteiben is folytatott. Amikor Domonkos Bélával utolsó születésnapja alkalmával a kórházi ágyánál meglátogattuk, a múzeumról kérdezett, a munka, a feladatok iránt érdeklődött.

Összesen több mint egymillió példányban, öt nyelven láttak napvilágot könyvei, eljutva minden korosztályhoz. Ő maga is anyanyelvén kívül öt nyelven tudta megértetni magát az emberekkel. Amit ránk hagyott, örök szellemi értékek maradnak.

Nagyon sokszor elment Érdről, de mindig visszajött ide. Érdi barátai, Martinovich Sándor – expedíciós társa a Szaharában – a múzeumban is segítőtársa elevenítette fel azt, hogy a legreménytelenebb helyzetekben, a legkilátástalanabb időszakokban is megkereste, megtalálta a kiutat. Társainak erőt adott, személyes magatartása mindig ösztönző volt.

Minden nehézség, akadály ellenére a maga választotta ösvényen haladt előre, és mindig ide jött vissza. Most olyan útra megy el, ahonnan már soha nem térhet vissza közénk, de mi tudjuk jól, hogy a

szellemisége, az embersége mindenki számára értékes példa marad. A Kárpát-medencének ezt a parányi kis mozaikdarabját választotta lakóhelyéül – lassan már egy fél évszázada. Évtizedeken át itt élt csendben, szerényen, visszahúzódva a nagyváros tülekedésétől. Kopottas kabátjában, egy aktatáskával jelent meg a múzeumban, s nagy feladatokat vállalt és teljesített – önként, pénz nélkül. kötelességtudatból. Páratlan muzeális kincsekkel, ritka fotókkal, ábrákkal, térképekkel, dokumentumokkal ajándékozta meg az intézményt, s öt világrészen összegyűjtött egzotikus néprajzi tárgyai vetették meg a múzeum gyűjteményeinek alapját. Mindig azt nézte, hogy milyen parányi kis dologgal gazdagíthat minket, ami aztán szakszerűen feldolgozva, bemutatva mégis naggyá válva gyarapíthatta az intézményt. Örült annak, hogy Érden egy élő múzeum lett, ahová sokan ellátogatnak, ahova évente több mint 10 000 látogató jön el, hogy a nagy elődök nyomdokait követhesse – legalább gondolatban.

Búcsúunk Balázs Dénestől, a tudós múzeum-alapítótól, búcsúunk a baráttól, a nagyszerű embertől, a megszállott kutatótól, attól az önzetlen barátunktól, aki írásaival, könyveivel, életpéldájával mérhetetlenül sokat adott, és még többet adhatott volna – ha engedte volna a könyörtelen idő. Itt, az érdi földben legyen örök nyugalmat, és bízunk benne, hogy az a gazdag szellemi örökség, amit ránk hagy, kisugároz a városon túlra, az országon túlra, a határokon túlra és mindnyájunk közkinccse marad!

BÚCSÚBESZÉD Dr. BALÁZS DÉNES SÍRJÁNÁL *

Dr. Somogyi Sándor

*„Hullatja levelét az idő vén fája
Terítve hatalmas rétegben alá...”*

Jól illik most ide Arany János Buda halálának kezdő sora, mert a Magyar Földrajzi Társaságnak és a magyar földrajztudománynak gyászos eszten-deje a mostani: immáron az ötödik kiemelkedő, oszlopos tagját búcsúztatjuk rövid egymásutánban. Olyan kedves kollégákat veszítettünk el bennük, akikhez tudományunk fejlődésének és fejlesztésé-nek nevezetes fejezetei fűződnek, vagy akik Társaságunk fenntartásának, működésének biztosít-ását és biztonságát jelentették évtizedeken keresztül. Am Balázs Dénes kedves kollegánk és barátunk még rajtuk is túltett. Ő egy személyben volt tudós és Társaságunk oszlopa, emellett korunk legnagyobb magyar utazója és kiváló szakíró, valamint az érdi Magyar Földrajzi Múzeum meg-teremtője is. Személyének ez a páratlan szellemi gazdagsága megérdemelné, hogy életének e párhuzamosan folytatott ötrétűségéről külön-külön is részletesen megemlékezzünk a végső búcsú alkal-mából, ami azonban lehetetlen. Az erre a nemes feladatra vállalkozó tisztelők majd elvégzik ezt a feladatot is. Itt most csupán e páratlanul gazdag élet és életmű főbb vonásait és eredményeit igyekszünk összefoglalni.

Balázs Dénes életútja – mint annyi más hazai kiválóságunké is – Debrecenből indult, éppen 70 évvel ezelőtt. A cívisváros felvilágosult, nagy feladatokra is képessé tevő szelleme kísérté végig élete során. Ez készítette arra a merész elhatáro-zásra, hogy diplomája ellenére sem keresett állandó munkahelyet, hanem a Föld beutazására, megis-merésére és megismertetésére specializálta magát. Tette ezt annak ellenére, hogy rendkívül körül-tekintő és megfontolt ember létére tudta, hogy ez milyen létbizonytalansággal és áldozatvállalással jár. Hiszen tudhatjuk, hogy nemcsak az ötvenes

években, hanem ma is mennyi hátrányt jelent, ha valakinek nincs biztos egzisztenciája. Balázs Dénes vállalta ezt a létbizonytalanságot, és életműve a bizonyosság rá, hogy jól tette, mert sok-sok lemondás és nélkülözés mellett is olyan gazdag szellemi életet élt, amit nagyszámú, tehetősebb kortársa sem tu-dott magának kialakítani.

1958 és 1990 között földünk 130 országát látogatta meg és gyűjtött azok természeti képeről, lakóinak életéről, nevezetességeiről olyan páratlanul gazdag élményanyagot, amit hangulatos útleírásaiban, élménybeszámolóiban és komoly szaktudományi értekezéseiben végtelen szorgalma ellenére sem tudta mind feldolgozni és megjelen-tenni. A több mint egy millió km hosszú életút ugyanis behálózta az egész Földet Alaszkától a Tűzföldig, Izlandtól Japánig, beleértve a Szovjet-uniót és Kínát is, valamint a Szaharától Dél-Afrikán át Ausztráliáig. Az útjai során összegyűjtött óriási élményanyagból ez ideig 26 könyve jelent meg, de tudjuk, hogy az utolsó munkáján, a 27.-en ver-senyt dolgozott a létét fenyegető szörnyű kórral, s némi elégtétel volt számára, hogy azt nagyobbreszt be is fejezte. Elmondhatjuk, hogy azt nagyobb legna-gyobb világgjárónkat, egyszersmind legterméke-nyebb útleírónkat veszítettük el.

Szaktudományi szinten három területnek volt avatott művelője, a vulkáni képződmények, a karsztos felszínnek és a sivatagok geomorfológi-ájának. Hogy a felszínalaktani kutatási területnek csak kevesek által ismert és elismert szaktekintélye volt, azt egyéb irányú tevékenységének a nagyság-rendje idézte elő. Pedig Ő nagyrészt személyes kutatások során, saját személyével és eszközeivel tanulmányozott sok olyan tájat, amelyekről ún. „nagy tudósok” csak hallomásból vagy leírásból szereztek jóval szerényebb ismereteket.

S mint a feltáró, kutató utazások sokoldalúan képzett kiváló művelőjétől, Tőle is természetesnek vehető, hogy magyar elődjeinek az egyes terü-

* Elhangzott az érdi temetőben 1994. október 25-én és azonos szöveggel megjelent a Földrajzi Közlemények 1994 évi 3.- 4. számában.

Balázs Dénes ismeretterjesztő könyveiből (Balázs Dénes felvétele)

letekre vonatkozó megjelent írásait is behatóan tanulmányozta. Így lett belőle a hazai földről indult utazók életének, munkásságának is egyik legjobb ismerője. A Magyar Földrajzi Társaság centenáriumi kiadványában – amit Ő „sárga bibliának” nevezett – ugyan még nem tudott szerzőként részt venni, mert éppen Kelet-Ázsiában járt akkor, de jóleső elégtételül szolgálhatott Neki, hogy 1993-ban megjelenhetett az Ő szerkesztésében és fáradságos buzgólkodásának eredményeként a Magyar Utazók lexikona, ami a föld jobb megismerését szolgáló magyar felfedezőik tevékenységének leggazdagabb, forrásértékű összefoglalása. Ennek a műnek jelentős részét, a mások által nem vállalt „nehéz emberek”-ről megjelent szócikkeket mind Balázs Dénes írta meg.

Az elmondottak is elegendők lennének egy rendkívül gazdag életpálya méltatásához. De hátra van még annak kiemelt hangsúlyozása, hogy Ő volt az érdi Magyar Földrajzi Múzeum ihletője, megteremtője, mecénása, naggyá fejlesztője is. Ebbéli tevékenységének illusztrálására csak annyit említek, hogy a megnyitás alkalmával az illetékes minisztériumi főosztályvezető így kommentálta érdemeit: „azt a Balázs Dénest meg avassátok szentté”. Hát az nem tudjuk megtenni, de aki oda belép, az mindig az Ő munkásságának szellemét érzi kisugározni a Múzeum tárlóiban eddig összegyűlt csodálatos kultúrkinés sokaságából.

Am nem elégedett meg az alapítás és megszervezés feladatával sem. Ő volt a Múzeum évkönyvének, a Földrajzi Múzeumi Tanulmányok c. sorozatnak az inspirátora, megszervezője és szerkesztője, valamint legtermékenyebb szerzője is. Az

elmúlt kilenc évben megjelent 12 számban 52 írása látott napvilágot, közülük 32 több oldalas komoly tanulmány. De szerkesztette Ő már korábban a karsztkutatók folyóiratát, a Karszt és Barlangot is 1961-től.

Ezek után hadd emlékezzem meg a Magyar Földrajzi Társasággal kialakult szoros kapcsolatáról, amelynek Elnöksége, Választmánya és népes tagsága nevében is búcsúzom legolvasottabb és legismertebb tagtársunktól, aki iránt Társaságunk már életében is eléggé ki nem fejezhető hálát és elkötelezettséget érzett. 1957-ben lépett tagjaink sorába; 1984-től választmányi tagunk, 1989-től pedig társelnökünk volt. 1980-ban a kiváló tagtársnak járó emléklapot, 1984-ben a Lóczy Lajos érmet, 1988-ban pedig a Kőrösi Csoma Sándorról elnevezett emlékérmét nyerte el, Társaságuk legnagyobb kitüntetését, amit senki úgy ki nem érdemelt, mint Ő. Hiszen rokonlelkek is voltak a névadóval.

Végül néhány szót a magam nevében is mondok. Régóta büszke vagyok rá, hogy e páratlan életművet produkáló geográfus kollégának a bizalmát élveztem. Éppen ezért, ha valamilyen feladattal megbíztatt, vagy valamilyen megvalósítandó tervébe beavatva segítséget kértem, mindig igyekeztem lehetőségem szerint kérésének eleget tenni.

Kedves Dénes! Köszönöm, hogy évtizedek óta barátodnak tartottál. Örülök, hogy kilométerekben oly hosszú életpályád megvalósításában olykor közreműködhettem. Annyi fáradalom és törődés után csendes nyugalmat kívánok Neked abban a Földben, amelynek megismeréséért annyit tettél és küzdöttél. Pihenj Békében!

A BARLANGTERÁPIA KEZDETEI HAZÁNKBAN

Szakirodalmunk szerint a hazai barlangterápia a Béke-barlang felfedezésével kapcsolatos tapasztalatok, majd azt követő vizsgálatok, valamint a németországi Klutert-barlang eredményeiről érkező híradások nyomán indult meg. Másirányú irodalmi bűvárkodásaim során került kezembe egy cikk, mely érdekes adalékkal szolgál a szakterület hazai kezdeteihez.

Az Új Magyarország 1938. május 8.-i számában majdnem egész oldalas cikk jelent meg Diószeghy Miklós, a lap kiküldött munkatársának tollából a Tapolcai-tavasbarlangban tett látogatásról, annak ürügyén, hogy a látogatás előtt két héttel indult meg a barlangban a csónakázás. Kísérője és interjúalánya Berger Károly igazgató volt, aki mind a barlang első bejárásában, mind a Barlang Társulat megalapításában részt vett, és tevékeny részese volt a barlang kiépítésének, fejlesztésének, üzemeltetésének. A cikkből idézzük a témakörrel kapcsolatos részletet:

„Amint állunk a Lóczy-teremben, aranybetűs márványlapot fedezek fel, amelyen a következő olvasható: *Hálánk jeléül gyógyulásunkért! Ormay Laci és Öcsike!*

– Hát ez mi? – kérdezem csodálkozva.

– Ennek érdekes története van, kérem. Berlinből itt járt orvoscsoport is megállapította, hogy a

tapolcai barlang nemcsak természeti szépséget jelent, hanem orvostudományi értéke is van. Megállapították, hogyha a számarhurutos gyermekek naponta néhány órát tartózkodnak a barlang klímájában, úgy bámulatos gyorsan gyógyul meg a gyermekek. A köhögési rohamok egészen megszűnnek. Rengeteg gyermek gyógyult meg a mi barlangunkban, köztük Ormay Laci és az öccse, akiknek szülei hálájuk jeléül ezt az emléktáblát helyezték el a mészkőfalban.

– És most is használják ilyen célra a barlangot?

– A hatóságok később betiltották, mert *a betegség nagyon ragályos, különösen itt, ezen a nedves talajon, úgyhogy a barlang gyógyító hatását nem vehetjük igénybe. Pedig egy párisi orvosprofesszor is járt itt, aki nagyon lelkesedett azért, hogy a barlang révén segíteni lehet számarhurutos gyermekeknek.*”

Természetesen nem vagyok hivatott a fenti hírt orvosi szempontból értékelni, annyi azonban bizonyos, hogy – noha a gyógyhasznosítást nem előzte meg tudományos vizsgálat – ez volt az első hazai barlang, melyet (feltehetően a 30-as évek elején) tudatosan barlangterápiai célra (is) hasznosítottak.

Hazslinszky Tamás

A MAGYAR VONATKOZÁSÚ KIRÁLY-BARLANG BADENBEN

Nem tudni, hogy a mondák vagy a történelem kategóriájába soroljuk-e az alábbiakat. Talán nem is olyan fontos ennek eldöntése. Mindenesetre különösen érdekes számunka ez a nagyon korai – bár nem magyar területet érintő, de – magyar vonatkozású barlangi adat.

Gustav Calliano, Baden környékének régészeti kutatója és leírója (1882-1900 között közel 20, részben vagy egészben barlangi vonatkozású műve jelent meg) a Baden közelében található barlangról az alábbiakat írta [1]:

„*A barlang a nevét attól kapta, hogy egy magyar király állítólag egy ideig benne rejtőzködött. (Ez a király valószínűleg IV. Béla, akit a tatárok 1241-ben az országból elűztek, Harcias Frigyes osztrák*

hercegnél keresett menedéket, aki azonban ellenségesen bánt vele és még a kincseit is elvette, mire ő feleségével és gyermekével Dalmácia felé menekült. Menekülése közben juthatott el ide.”

Calliano egy későbbi művében [2] már kicsit részletesebben írt az esetről:

„*Midőn a mongolok uralkodójukkal, Tamudzsinnal (a magyar irodalomban Temüdzsin ill. Dzsingisz kán) Ázsiából Oroszországon, Lengyelországon és Magyarországon át az osztrák határig jutottak, IV. Béla király Magyarországról Dalmácia felé menekült és menekültében ellenségesen bánt vele Harcias Frigyes herceg, s egy ideig feleségével és gyerekeivel a később róla elnevezett badeni Király-barlangban (Königshöhle) tartózkodott.*”

Színezett litográfia a Király-barlangról
(1801 körül)

kodott. (Kiemelés tőlem.) Valóban találtak itt magyar pénzeket és a történelem előtti leletek feltárása során egy nagyon szépen kidolgozott, ősmagyar módú, kampóval ellátott lándzsahegyet. A heiligenkreuz-i kolostor kézíratai szerint ez időben állítólag élt a kolostorban egy Salamon szerzetesi nevű laikus testvér, akít Imrének vagy Zsigmondnak hírtak, és állítólag IV. Béla testvére vagy fia lett volna”

Jelen közleménynek természetesen nem célja a különböző források történelmi hűségének megítélése ill. elemzése. Annyit azonban meg kell jegyeznünk, hogy az esemény időpontjában (1241) Dzsingisz kán már nem élt, tehát az az állítás, hogy vezetésével törtek be a tatárok az országba, tárgyivá tévedés.

A monda a magyar néprajzi szakirodalomban is megjelent [3], röviden említve az eseményt:

„Mikor IV. Béla a tatárok elől menekült, a Baden melletti Königshöhle-ben (Királybarlang) tartózkodott, melyet róla neveztek el így.”

Részletesebb magyar említést IV. Béla életének erről az epizódjáról – mely esetleg a történet mondai vagy valóságalapjára adna adatot – eddig nem találtam. A nemrég megjelent új lexikonunkban [4] – tartalmában az egyéb történelmi irodalmi forrásokkal [5] [6] megegyezően – az alábbi található:

„... a tatár seregek stratégiája ... következtében a muhi csatában (1241. ápr. 11.) IV. Béla vereséget szenvedett. Ezt követően II. (Harcias) Frigyes oszt-

rák herceghez menekült, aki IV. Béla helyzetével visszaélve, kincseinek és három dunántúli vm.-nek az átadására kényszerítette; ... a viszontagságos menekülést követően a családjával együtt végül Dalmáciában ... lett menedéket.”

Ez a megfogalmazás – az egyéb magyar idézett forrásokkal megegyezően – nem zárja ki, de nem is erősíti meg IV. Béla barlangi rejtőzködését.

Az alsó-ausztriai Badentől Ny-ra emelkedő Lindkogel K-i oldalában, 350 tszf. magasságban nyíló barlanggal kapcsolatban az osztrákok kataszteri kiadványa [7] is említi a fenti – szerinte mondai – történetet. A barlangról egyébként alábbiakat tartalmazza:

“KÖNIGSHÖHLE (Rauchstall, Zwergenöhle) [KIRÁLY-BARLANG (Füst-istálló, Törpék barlangja)]

Hossza: 25 m, befoglaló kőzet: földolomit.

A 16 m széles és 3 m magas bejáraton át egy sík talajú nagy terembe jutunk, amelynek mennyezetén mintegy 4 m átmérőjű ablak nyílik. A mennyezeti ablak alatt nagy leszakadt kőtömb található. A barlangi ásatások gazdag őstörténeti leleteket eredményeztek; a későneolitik „badeni kultúra” névadó lelőhelye. További leletek a bronz-, laténe-, hallstatti- és római korból, valamint a középkorból. Barlangi medvecsontok lelőhelye. Barlangi mondák (a magyar IV. Béla király menedékhelye, 1241; törpék ill. „vad emberek” lakóhelye; leszakadt kőtömb = ördög kalapja vagy játékszere). Védett természeti emlék.”

Hazslinszky Tamás

Irodalom:

- [1] Calliano, Gustav: *Die Höhlen um Baden* – Mitt. d. Section f. Höhlenkunde d. Oe.Turisten-Club. 1886. Nr. 4. p. 45-60.
- [2] Calliano, Gustav: *Geschichte der Stadt Baden* – Baden (1892 körül)
- [3] Relković Davorka: *Hun és magyar vonatkozású mondák nyugati szomszédainknál* – Ethnographia – Népelet 1939. p. 55-65.
- [4] Magyar Nagylexikon – Budapest, 1994.
- [5] Révai Nagy Lexikona – Budapest 1911-1926.
- [6] Unger Mátyás–Szabolcs Ottó: *Magyarország története* – Budapest, 1973.
- [7] Hartmann, Helga–Hartmann, Wilhelm: *Die Höhlen Niederösterreichs* – Band 2. Wien, 1982.

Külföldi hírek, *lapszemle*

ALCADI '94 KONFERENCIA SEMRIACHBAN

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat, valamint a Barlangtani Intézet 1992 májusában nemzetközi konferenciát rendezett Budapesten ALCADI '92 néven, amelyen az Alpok, a Kárpátok, a Dinaridák és a közbezárt térségek karsztjainak, barlangjainak az első világháborúig terjedő kutatástörténetével foglalkoztak. A nagy sikerű konferencia végén a résztvevők úgy határoztak, hogy ezután két évente szerveznek ALCADI konferenciát a területen érdekelt más-más országok barlangkutató szervezeteinek rendezésében. Az 1994-ben soronkövetkező konferencia megszervezését az osztrák barlangkutatók vállalták, annál is inkább, mert ebben az évben az osztrák karszt- és barlangkutatók több évfordulót is ünnepel:

– 130 évvel korábban, 1964-ben határozott úgy Bécs város tanácsa, hogy a főváros vízellátását a Rax és a Schneeberg karsztvidékének vizeiből oldja meg;

– 100 évvel korábban, 1894-ben jelent meg Bécsben Franz Kraus Höhlenkunde (Barlangtan) című könyve, a tudományos barlangtan első átfogó feldolgozása;

– 100 évvel korábban, 1894-ben zajlott le az akkori idők legnagyobb szabású sikeres barlangi mentése, amikor a stájerországi Semriach városka melletti Lurhöhle (Lur-barlang) mélyére barlangi árvíz által bezárt barlangkutató diákok csoportját sikerült kimenteni.

Ez utóbbi évfordulóra tekintettel a konferenciát az Osztrák Barlangkutatók Szövetsége Semriachban rendezte meg 1994. május 5–6. között.

Az ALCADI '94 konferencián több mint félszázan vettek részt, közülük 13-an Magyarországról. A résztvevők május 4-én, szerdán érkeztek, többségüket a Jaritz fogadóban szállásolták el, amelynek épületében került azután sor a konferencia előadói üléseire is.

Csütörtök délelőtti kirándulásuk során a konferencia résztvevői a Közép-Mura-völgy bar-

langtani és régészeti szempontból jelentős barlangjaival ismerkedtek. Délután került sor Semriachban a konferencia megnyitására és első előadói ülésre, amelyen dr. Karl Mais és dr. Trevor R. Shaw elnökölték. Az ülés napirendjén két magyar előadó is szerepelt. Az előadások címének hozzávetőleges magyar fordítását zárójelben adom meg.

– Szablyár Péter: Speläologische Beobachtungen Lajos Kossuth im 19. Jahrhundert (Kossuth Lajos speleológiai megfigyelései a 19. században).

– Szenthe István: Der sympathische ungarische Patriot Imre Vass (Vass Imre, a szimpatikus magyar hazafi).

Péntek délelőtt a mixnizi Drachenhöhle (Sárkány-barlang) tágas termeinek szépségét és érdekes látványait csodálták meg a konferencia résztvevői. Délután került sor a második előadói ülésre, ahol dr. Andrej Kranjc elnökölt. Ezúttal is két magyar résztvevő előadása szerepelt a napirendben:

– Dr. Dénes György: Die ersten schriftlichen Angaben über die Höhlen des Budaer Burgberges (A budai Várhegy barlangjainak első irodalmi említése).

A konferencia résztvevői a Drachenhöhle bejárata előtt
(Dénesné Lustig V. felvétele)

– Eszterhás István: *Forschung und Besprechung der ungarischen Vulkanhöhlen vom 16. Jahrhundert* (Vulkáni kőzetekben kialakult magyarországi barlangok kutatása és említése a 16. századtól).

Szombat délelőtt a konferencia résztvevői a Stájerországi Barlangi Mentők bemutató gyakorlatát tekintették meg a semriachi Lurhöhle bejárata előtt és a barlang termeiben. Délután került sor a konferencia harmadik előadói ülésére, amelyen dr. Dénes György elnökölt. Ezúttal két magyar előadó előadása szerepelt a napirenden.

– Hazslinszky Tamás: *Schauhöhlen des vorigen Jahrhunderts in Ungarn* (Idegenforgalmi barlangok a múlt századi Magyarországon).

– Székely Kinga: *Ferdinand Schmidt's Activites* (Schmidt Ferdinánd tevékenysége).

– Székely Kinga: *Lorand Eötvös's photographs of Dobsina Ice Cave* (Eötvös Loránd fényképei a Dobsinai-jégbarlangról).

Este búcsúfogadás volt a Jaritz fogadóban, ahol a konferencia tartalma alatt barlangokat ábrázoló képzőművészeti alkotásokból (Adolf Mayer századforduló táján készült képei a Lurhöhle-ből) szép kiállítást is láthattunk.

A vasárnap délelőtti ülésen a résztvevők értékelték a konferenciát, köszönetet mondtak a szervezőknek és elhangzott a bejelentés, hogy a soron következő, harmadik ALCADI konferencia megrendezését a szlovén barlangkutatók vállalták el. Ezt követte a konferencia hivatalos bezárása és a résztvevők búcsúja Semriachtól.

Dr. Dénes György

CAVES AND MAN – NEMZETKÖZI SZIMPÓZIUM A DEMÉNYFALVI-VÖLGYBEN

A lipótszentmiklósi Szlovák Természetvédelmi és Barlangtani Múzeum a Szlovák Idegenforgalmi Barlangok Igazgatóságával és a Szlovák Tudományos Akadémia Földrajzi Intézetével közösen 1994. október 4–8-án nemzetközi szimpóziумot rendezett a deményfalvai Szabadság-barlang megnyitásának hetvenedik évfordulója alkalmából. A szimpóziум színhelyéül a barlangokkal teli Deményfalvai-völgy Jasná nevű üdülőközpontját választották. A barlang és az ember kapcsolatára irányuló 21 előadás első része a deményfalvai barlangok tudományos vizsgálatainak eredményeivel és kutatásuk történetével foglalkozott, a továbbiakban azonban elhangzottak különböző tárgyú előadások barlangtörténeti kutatásokról, régészeti vizsgálatokról, a barlangok hasznosításának módjairól (pl. a gyógybarlangokról), barlangvédelemről, de nem hiányoztak a földtani, geomorfológiai és hidrogeológiai témák sem.

A 47 résztvevő zömét a vendéglátó ország szakemberei alkották, de voltak résztvevők Cseh-

szágból, Lengyelországból, Nagy-Britanniából, Oroszországból, Svédországból, Szlovéniából, Ukrajnából és Magyarországról is. Utóbbit Székely Kinga képviselte.

Az előadásokat gazdag túraprogram egészítette ki. A túrák elsősorban a Deményfalvai-völgy allogen típusú karsztvidékére és annak barlangjaiba vezettek, a résztvevők azonban ellátogathattak a Béla-barlangba, a Dobsinai-jégbarlangba és az Ochtinai-aragonitbarlangba is. Az estétet diavetítések és videofilmek tették változatosabbá. A szimpóziум alatt került megnyitásra az „Első idegenforgalmi barlangok Középeurópában” című kiállítás a lipótszentmiklósi múzeum épületében. A résztvevők ugyanitt megtekinthették az újonnan elkészült „Szlovákia karsztjai és barlangjai” című állandó kiállítást is.

A szimpóziумon elhangzott előadásokat a szervezők külön kiadványban jelentették meg 106 oldalon ábrákkal és fekete-fehér fényképekkel.

Dr. Gaál Lajos

BARLANGBŰVÖLET

Barlangok és barlangkutatás Alsó-Ausztriában

Az Alsó-Ausztriai Tartományi Múzeum fenti címmel és alcímmel különkiállítást szentelt a barlangoknak, mely 1994. november 23–1995. április 16. (az érdeklődés miatt május 7-ig meghosszabbítva) volt megtekinthető. A kiállítás szakmai anyagát – kevés kivétellel – a Bécsi és Alsó-Ausztria Tartományi Barlangtani Szövetség (Landesverein für Höhlenkunde in Wien und Niederösterreich) tagjai állították össze, az alább ismertetett katalógus témaköreiben és szerzőkkel.

A sokrétű információt nyújtó és látványos kiállítás igen színvonalas, sok – részben színes – fotóval illusztrált 180 oldalas kiadványa (katalógusa) külön-külön tanulmányként felfogható összeállításokban foglalta össze az egyes témakörök ismereteit az alábbiak szerint: A barlangok tanulmányozásának értelme és célja (Dr. Hubert Trimmel); Barlangkutatás – miért? (Herbert Raschko); A barlangok keletkezése és formakincsük (Karl Hochschorner); A barlangtan és barlangkutatás története Alsó-Ausztriában (Heinz

Holzmann); A karsztvíz Alsó-Ausztriában (Rudolf Pavuza); Növények Alsó-Ausztria barlangjaiban (Uwe Passauer); Az osztrák barlangok kisállatvilága (Erhard Christian); Alsó-Ausztria denevérfaunája (Anton Mayer, Christine Stoiber); Barlangi medvék Alsó-Ausztriában (Gernot Rabeder); Ember és barlang (Ernst Lauerermann); Törökbarlangok Alsó-Ausztriában (Herbert Raschko); Kultikus vonatkozású alsó-ausztriai és bécsi barlangok (Robert Bouchal, Josef Wirth); Barlangok bejárás technikája és dokumentációja (Eckart Herrmann); A barlangkutató világítása az idő változásában (Robert Bouchal, Josef Wirth); Összehasonlító fényképezés a barlangkutatás szolgálatában (Robert Bouchal, Josef Wirth); Alsó-Ausztria idegenforgalmi barlangjai (Heinz Holzmann); Barlangvédelem Alsó-Ausztriában (Anton Mayer, Christine Stoiber); Barlangtani szakkifejezések kislexikona (Karl Hochschorner).

Hazslinszky Tamás

I N N E N – O N N A N

MIÉRT OLYAN KICSIK A DENEVÉREK?

Ha egy szép nyári estén a rovarokra vadászó madarakat és denevéreket figyelgetjük, akkor feltehetően, hogy milyen kicsik is ezek a denevérek. Közelebbről tanulmányozva őket kiderül, hogy alig 10 gramm körül vannak. Vajon miért? Megállapították, hogy sem a szárny felépítése, sem a repülés sebessége nem indokolja a denevérek törpességét.

Eddig úgy vélték, a denevérek speciális „látása” az ok. A denevérek ultrahangokat bocsátanak ki, ami aztán a környező tárgyakról, élőlényekről visszaverődik. 1991-ben bizonyították, hogy a testméret növekedésével egyre csökken az ultrahang frekvenciája, azaz a nagyobb állat pontatlanabban tájékozódik, és csak a nagyobb rovarokra vadászik sikeresen. Ezek azonban kevesen vannak.

Egy újabb elképzelés szerint egyszerű költség-házon számításról van szó. Az ultrahangok kibocsátása energiavesztéssel jár. A denevérek ezért ezt összekapcsolják a lélegzéssel és a repüléssel. Szinte a repülés melléktermékének is tekinthetjük a hangadást. A zsákmánykeresésre fordított energia nem lehet nagyobb a zsákmányból nyert energiá-

nál. Vagyis, egyetlen rovar megszerzésére nem lehet több energiát elhasználni, mint amennyi az életműködésekhez kell. Egy kicsi rovar feltehetőleg csak egy kicsi denevér energiáit fedezi. Az elmélet választ ad arra is, miért nem szoktak vitorlázni a denevérek: ilyenkor ugyanis nem adnak hangot, zsákmányszerzésre nincs esély, viszont összetörhetik magukat.

New Scientist 1994. szeptember 10.

Székelty Kinga

FÜLEK VERSENYE

Az evolúciós versenyfutás szép példájára bukkantak német és svájci kutatók, miközben a denevérek táplálkozási szokásait figyelték.

Közismert, hogy a denevérek ultrahangokat bocsátanak ki, amelyek aztán visszaverődnek a környező tárgyakról, élőlényekről. A denevér a visszaverődő hullámok alapján találja meg a zsákmányát, amely főleg rovarokból áll. A rovarok sem várják azonban tétlenül a halált: nagyon sok rovarnál, elsősorban az éjszakai lepkéknél kiala-

kultak hallószervek, amelyek képesek a 20 és 50 kilohertz közötti hullámok felismerésére. Az állat így megpróbálhat elmenekülni. A küzdelem azonban itt nem állt meg.

Az európai denevérek egyike, a *Tadarida teniotis* sokkal alacsonyabb frekvenciájú hullámokat bocsát ki, olyanokat, amelyeket a rovarok már nem képesek érzékelni. A 11 és 12 kilohertz hullámokat ugyan nem érzékelik a rovarok, azonban hátrányuk, hogy csak nagyobb testű rovarokra lehet velük megbízhatóan vadászni.

Az elmélet bizonyítására a kutatók vizsgálni kezdték a *Tadarida teniotis* két populációjának táplálkozási szokásait. Az egyik populáció Dél-Franciaországban élt, a másik Kirgíziában, Közép-Ázsiában, kb. 850 m tengerszint feletti magasságban. A denevérek ürülékének elemzése azt mutatta, hogy arra a fajra a nagyobb testű rovarok fogyasztása a jellemző. A „francia” denevér tápláléka 68,3%-ban állt éjszakai lepkékből és Lepidoptera-ról, ugyanez a „kirgiz” denevérnél 86,8% volt. A „francia” denevér ürülékének elemzése azt mutatta, hogy az állat 24%-ban fogyasztott olyan fátyolkákat, amelyek képesek a 20 és 50 kilohertz közötti hanghullámok felismerésére. A „kirgiz” denevér táplálékának 12%-át kitevő maradékot nem sikerült meghatározniuk a kutatóknak.

A legtöbb denevér hártvászárnyúakat fogyaszt, táplálékuknak legfeljebb 10%-át teszik ki a lepkék.

Ez az elmélet egyben választ ad arra is, miért van ilyen kevés alacsonyabb frekvenciát kibocsátó denevér. Ha többen lennének, akkor egyrészt számolni kellene a táplálékhiánnyal – kevesebb a nagyobb testű rovar mint az aprók – másrészt a rovaroknak akkor újabb evolúciós fegyvert kellene bevetniük, és feltehetőleg kialakulna egy megfelelő érzékelő náluk.

New Scientist 1994. december 17.
Székely Kinga

MAGVETŐ DENEVÉREK

Egy ritka élőlénycsoport a kipusztulás szélére sodródott. A gyümölcssevő denevéreket a Hugó-hurrikán alaposan megtépázta, sokukat megölte, a Puerto Rico közelében 1989-ben tomboló vihar szinte teljesen letarolta az erdőket, kitépte az összes fát.

A kutatók azt vizsgálták, képesek-e denevérek visszatérni, újra megtelepedni a hatalmas vihar után.

Elsőnek a jamaikai gyümölcs denevér tért vissza. Valamennyi vizsgált denevér közül ez a legerősebb, a legjobban repülő. Feltehető, hogy egyszerűen csak azért vándorolt el, hogy dúsabb, gazdagabb

erdőket keressen. Amikor aztán az erdő növekedésnek indult, elég nagy lett ahhoz, hogy megéljen benne a denevér, visszaköltözött, két évvel a hurrikán után a populáció nagysága elérte a vihar előtti.

A nagyobb termetű antillai hosszúnyelvű denevér a hurrikán után jobban elszaporodott mint előtte. A vihar letarolta ugyanis a fák koronáját, az aljnövényzet gyors növekedésnek indult. A hosszúnyelvű denevérek pedig ezek a növények szolgálnak táplálékkul.

Legérdekesebben a vörös fügeevő denevér sorsa alakult. Erről a gyenge, aprótermetű, rosszul repülő emlősről sokáig azt hitték, hogy már régen kipusztult. Később, az 50-es évek tájékán aztán Costa Rica környékén találtak néhány élő példányt. A vihar után (igaz előtte is) drasztikusan lecsökkent a számuk. Alig találtak vemhes, vagy szoptató nőstényeket, úgy tűnt, az egyedek minden energiáját felemésztik a fennmaradásért folytatott harc, az élelemkeresés. Csak az utóbbi két évben indult emelkedésnek a létszámuk.

A három denevérfaj közül az utolsó, a fügeevő denevér a legkisebb, a legritkább. Mégis ez a faj a legfontosabb az erdő újratelepülése szempontjából. Ez a denevér „veti el”, szórja el a legtöbb magot, különösen az erdőalkotó fafajok magjait. Ez a példa is jól mutatja, hogy milyen bonyolultak a biológiai rendszerek, egy kis változás, egy jelentéktelennek tűnő faj kipusztulása alapvetően megváltoztat hat mindent.

New Scientist 1994. június 18.
Székely Kinga

OSZTRÁK BARLANGKUTATÓK TÍZ ÉVE

Az osztrák barlangkutatók eredményes tíz évet mondhatnak magukénak. 1984. januárja és 1994. januárja között több mint 2500 barlangot fedeztek ill. tártak fel és vettek nyilvántartásba. Ezzel Ausztria barlangjainak száma: 10 516.

Hazslinszky Tamás

HAZAI *karszt-és barlangkutatói*

ESEMÉNYEK

TATABÁNYAI JUBILEUM

A szervezett tatabányai barlangkutatók 1994-ben ünnepelte fennállásának 25. születésnapját: 1969. február 18-án alakult meg a Tatabányai Szénbányák Barlangkutató Csoportja. A többszöri szervezeti átalakulás és névváltoztatás Tatabányai Barlangkutató Csoport (1974–75), Vértes László Karszt- és Barlangkutató Csoport (1976–87), Gerecse Barlangkutató Egyesület (1988-tól) ellenére a kollektíva mindvégig hű maradt eredeti céljához, a Gerecse-hegység karsztjelenségeinek, barlangjainak kutatásához.

Az évforduló jegyében a Gerecse Barlangkutató Egyesület 1994. augusztus 26-án tudományos konferenciát rendezett az elmúlt negyedszázad kutatási eredményeinek összefoglalása, bemutatása szándékával. A Tatabányai Múzeumban lezajlott rendezvényen az alábbi előadások hangzottak el:

Juhász Márton: Visszapillantás a tatabányai barlangkutatók elmúlt 25 évére

Székely Kinga: A Gerecse-hegység barlangnyilvántartásának fejlődése

Takácsné Bolner Katalin: Genetikai és morfológiai megfigyelések a Gerecse-hegység termálkarsztos eredetű barlangjaiban

Dr. Jáki Rezső: A bányászati hatások alapján bekövetkezett karsztvízszint-változások a Gerecse-hegységben

Dr. Haki József: Radontranszport vizsgálatok a

Gerecse-hegység barlangjaiban

Dr. Kordos László: A gerecsei barlangok ösgerinces kutatásának újabb eredményei

Juhász Márton: Denevér megfigyelések a Gerecse-hegység barlangjaiban

Az előadások anyaga megjelent a LIMES (Komárom-Esztergom Megyei Tudományos Szemle) 1994. évi 2. számában. A tematikus különszámként napvilágot látott kiadvány megszületését a kiadó Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat, a TvH Barlangtani Intézet és az Egyesület anyagi hozzájárulása tette lehetővé. A kiadvány a konferenciára elkészült, a jelenlévők kézhez kaphatták.

Az előadásokat ünnepi megemlékezés követte. Ekkor került sor az Egyesület által alapított „A GERCSEI BARLANGKUTATÁSÉRT” emlék-érem első alkalommal történő átadására. A kollektíva tevékenységének kiemelkedő szakmai, vagy szervezeti támogatásáért, illetve a kollektívában minimum 10 évig kifejtett kiemelkedően aktív tevékenységéért emlékérmeket vehetett át dr. Csöke Sándor, Holló József, dr. Jáki Rezső, Juhász Márton, Kenessey Ferenc, dr. Kordos László, Pál Vince, Puskás György, Puskás Sándor, Sashegyi László, Tolnai András, Török Ferenc és Vendégh Árpád.

Juhász Márton

KOSSUTH-ÉVFORDULÓ AGGTELEKEN

Kossuth Lajos halálának 100. évfordulója alkalmából 1994. március 20-án az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága, Aggtelek és Jósvalói önkormányzata, a Hagyományörző Népdalkör Aggtelek község Közművelődési Egyesülete, a „Jósvalói Baráti Kör” és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat koszorúzást és megemlékezést tartott Agg-

teleken, a Baradla-barlang bejárata előtt levő emléktáblánál.

Az alábbiakban Szablyár Péternek, a Társulat főtákarának beszédéből idézünk:

„Tisztelt Ünneplő Közönség, aggteleki és jósvalói Polgárok, Barlangkutató Barátaim!

98 esztendőnek kellett elteltie ahhoz, hogy

*A megkoszorózott Kossuth-emléktábla
(Fleck Nóra felvétele)*

Kossuth Lajosnak, a magyar történelem talán egyik legmisztikusabb, és egyúttal a néphez gondolatilag legközelebb álló alakjának itt, az aggteleki Baradla-barlang bejáratánál emléktáblát állítsunk. Talán többen emlékeznek még rá, amikor 1992. szeptember 18-án este, a közelmúltban elhunyt dr. Kessler Hubert – (Társulatunk tiszteletbeli elnöke, a Baradla-Domica összeköttetés és a jósvafői

Kossuth-barlang felfedezője – (felavatta ezt az emléktáblát, amely Kossuth Lajos 1828-as baradlai látogatásának állít emléket.

Az már csak a sors fintora, hogy emléktáblája (természetvédelmi-esztétikai okokból) nem kerülhetett forradalmár társáé mellé, de szerencsére azért „látótávolságban” maradtak így is egymástól.

Annak ellenére, hogy Kossuth Lajost a legismertebb, legkedveltebb történelmi személyiségeknek hisszük, mégis meglehetősen felületesek életútjával kapcsolatos ismereteink, azok jelentős része is közhelyszerű mozaik, melyek nehezen illeszthetők egy árnyalt személyiséggé.

Mindez különös megvilágításba kerül, amikor azt tapasztaljuk, hogy Kossuth személyisége mennyire ismert a világban. Addig, amíg Deák Ferenc vagy Széchenyi történelmi jelentőségét külföldön csak a kutatók szűk köre ismeri, addig Kossuth alakja legenda az egész földkerekségen.

Az olaszok ma is „il generale Kossuth”-ként emlegetik, az írek tőle eredeztetik felszabadítási mozgalmukat, az angol és az amerikai nép szinte beleszótta saját történelmébe. A századvég Amerikájában gyakori a Kossuth keresztnév, a négy éves Edison apjától Kossuth kalapot kér.

Kérem Önöket, most, és bármikor, ha erre járnak, álljanak meg egy pillanatra itt, Kossuth Lajos emléke előtt, megadva az emlékezés tiszteletét történelmünk egyik legjelentősebb személyiségének. És ha a Baradla-barlangban Kossuth nyomában járnak, jusson eszünkbe az a mérhetetlen természetszeretet, érdeklődés és figyelem, ami Kossuthot ittjártakor áthatotta!”

Fleck Nóra

BESZÁMOLÓ A KARSZTFOLYAMATOK KÖLCSÖNHATÁSAINAK EREDMÉNYEI C. KONFERENCIÁRÓL

E tudományos ülészak megrendezésére dr. Papp Ferenc professzor halálának 25. évfordulója, valamint a jósvafői Vass Imre- és az égerszögi Szabadság-barlang felfedezésének 40. évfordulója alkalmából 1994. október 6-9. között került sor Jósvafőn.

Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatósága, a BME Mérnökgeológiai Tanszéke, az Északmagyarországi Vízügyi Igazgatóság, az FTSK Barlangkutató Szakosztály, a Magyar Hidrológiai Társaság

Borsod megyei Szervezete és a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport, mint társrendezők közreműködésével lezajlott konferencián 82 regisztrált résztvevő vett részt, de az érdeklődők száma alkalmanként a 140 főt is elérte. A konferencián 23 tudományos előadás hangzott el igen nagyszámú hallgatóság előtt a Tengerszem Szálló előadótermében.

Az előadássorozat szakmai jelentősége abban állt, hogy időpontjára beért annak a kitűnő

kezdeményezésnek a gyümölcse, melyet Papp Ferenc professzor a jósvalói Kutató Állomás megalapításával és programjának kitűzésével adott az utókornak. A konferencián az alábbi előadások hangzottak el a Vass Imre- és Szabadság-barlang felfedezésével, illetve a barlangok tudományos feldolgozásával kapcsolatban:

Dr. Kertész Pál: Dr. Papp Ferenc élete és munkássága

Székely Kinga: Adalékok Vass Imre életéhez és munkásságához

Holly István: Vass Imre-barlang felfedezése

Maucha László: A Vass Imre-barlangban végzett kutatások tudományos eredményeinek összefoglalása

Izápy Gábor: A jósvalói Kistohonya-forrás vízhozam és vízminőségi jellemzői

Maucha László: A karsztos árapály jelenség működési mechanizmusa Vass Imre-barlangi vizsgálatok alapján

Dr. Hakl József: A radon transzport dinamikája a Vass Imre-barlangban

Szablyár Péter: Adatok néhány Jósvalói környéki barlang agyagkitöltéséről

Dr. Vánca András Lajos: Az Aggteleki-karszton folyó észlelések és mérések

Csekő Árpád: Az égerszögi Szabadság-barlang felfedezése

Dr. Szunyogh Gábor: A Szabadság-barlangban végzett tudományos kutatások összefoglalása

Kraus Sándor: A Szabadság-barlang fejlődéstörténete

Kraus Sándor: A Szabadság-barlang karbonátos kiválásai

Dr. Zambó László: A felszín közeli korróziós folyamatok jellemző értékei az Aggteleki-karszton

A továbbiakban nem közvetlenül a rendezvény témájához kapcsolódóan az alábbi tudományos előadások hangzottak még el:

Dr. Hunyadi Ilona–Kertész Zsófia–Maucha Gergely: Radon mérések az István-lápai-barlangban

Benkovics László–Dr. Török Ákos–Dr. Nádor Annamária: A Ferenc-hegyi vonulat barlangjainak geológiája

Hajnal Géza: A budai várbarlangok hidrológiája

Dr. Veress Márton: Fossilizálódó karsztos formák és környezetük fejlődésének értelmezése kitöltő üledékekkel

Géczy Gábor–Dr. Hunyadi Ilona–Dr. Csige István–(Dr. Hakl József: A karsztok légkörzési modellje

Dr. Szunyogh Gábor: A matematikai modellezés helye és szerepe a karsztosodással járó folyamatok leírásában

Dr. Sárváry István: Karsztfolyamatok modellezése

(A konferencia előadásait a Karszt- és Barlangkutatás X. kötete tartalmazza.)

Október 7-én este került sor a Szablyár Péter által életre hívott jósvalói Tájházban megrendezett barlangtani kiállítás megnyitására, ahol a környék barlangjairól, jeles kutatóiról kaphat információt az érdeklődő. Érdekes színfoltja a kiállításnak a „karsztos kisplasztika”-, valamint a Baradla-barlangot ábrázoló képeslap gyűjtemény. A kiállítást megnyitó beszédében dr. Szunyogh Gábor Apáczai Csere János mondását idézte: „Serkenj fel és állíts iskolákat!”, hiszen Szablyár Péter e tájházzal és barlangtani múzeummal Apáczai zászlaját viszi tovább. Megtanítja az erre tévedő turistának, hogy Jósvaló nemcsak egyszerűen egyik falu a sok ezer közül, hanem országunk sokszínűségét gazdagító, egyéni arculattal rendelkező település, illetve táj. A megnyitót követően a tájházban berendezett alkalmi postahivatalban emlékbélyegzővel ellátott lapokat lehetett vásárolni.

Este a kutatóállomás korabeli életét és munkáját bemutató filmeket nézhettek az érdeklődők. Október 8-án délután a konferencia résztvevői megkoszorúzták Papp Ferenc professzornak a Kutatóállomás falán elhelyezett emléktábláját, ahol dr. Pados Imre az Északmagyarországi Vízügyi Igazgatóság részéről mondott beszédet. Beszédéből idézzünk:

„Az embert, az egyetemi tanárt, a kiemelkedő tudóst és e hely szellemi megalkotóját idézzük magunk elé a negyedszázadnyi távolból méltó példaként, emberi tartásból, szorgalomból, tudós pontosságából, egymás iránti tiszteletből. Mint tudós, szakértő és pedagógus olyan világhírnévre tett szert, amely személyén keresztül tovább növelte hazánk és a magyar tudomány nemzetközi tekintélyét és megbecsülését.”

Ezt követően a kutatóállomás korábbi műszereit és munkáját bemutató kiállítást tekinthették meg az érdeklődők. Este a Kultúrházban megtartott jó hangulatú gulyásparti tette emlékezetessé a rendezvényt.

Október 9-én került sor a Szabadság-barlang előtti ünnepi megemlékezésre, ahol dr. Szunyogh Gábor emlékezett a 40 évvel ezelőtti feltárás körülményeire, s a feltárásban részt vett kutatókra. A háromnapos rendezvény utolsó állomásként az érdeklődők az egykori felfedezők nyomdokain túrát tettek a Szabadság-barlangban.

Fleck Nóra

A BARLANGI MENTŐK BEMUTATÓ GYAKORLATA

A Magyar Barlangi Mentőszolgálat 1993. október 28-án a Pál-völgyi-barlang melletti egykori kőfejtő bányaudvarán, a Harcsaszájú-barlang bejáratában és a barlang fölötti sziklákon nagyszabású és látványos bemutató gyakorlatot tartott. A bemutatón a Barlangi Mentőszolgálattal munkakapcsolatot tartó szervek, az Egészségügyi Minisztérium, a Belügyminisztérium, a Művelődési

Minisztérium, a Sporthivatal, valamint a Rendőrség, a Polgári Védelem, a Tűzoltóság, az Országos Mentőszolgálat és mások is magas szinten képviseltették magukat. A Magyar Barlangi Mentőszolgálat nagy elismeréssel fogadott, sikeres bemutató gyakorlata utáni fogadás során alkalom nyílt a partner szervek vezető személyiségeivel hasznos megbeszéléseket folytatni és a további együttműködésre vonatkozó megállapodásokat előkészíteni.

Dr. Dénes György

A Magyar Barlangi Mentőszolgálatnak a bemutató gyakorlaton részt vett tagjai (Dénesné Lustig V. felvétele)

IDEGENFORGALMI BARLANGJAINK 1994. ÉVI LÁTOGATOTTSÁGA

BARLANG	A LÁTOGATÓK SZÁMA	
	1994-BEN	AZ ELŐZŐ ÉV %-ÁBAN
Abaligeti-barlang	77 202	90
Anna-barlang	18 452	71
Baradla-barlang	178 75 ⁵	103
<i>ebből aggteleki túra</i>	<i>132 302</i>	<i>103</i>
<i>jósvafői túra</i>	<i>12 113</i>	<i>88</i>
<i>Vörös-tói túra</i>	<i>31 766</i>	<i>116</i>
<i>hosszútúra</i>	<i>2 573</i>	<i>116</i>
Béke-barlang	376	–
Budai Vár-barlang ¹	24 424	69
Diósgyőr-tapolcai-barlang	4 097	114
Lóczy-barlang ²	~10 000	~105
Miskolctapolcai-tavasbarlang	162 000	127
Pál-völgyi-barlang	47 715	121
Sátorkő-pusztai-barlang	~1 000	~63
Solymári-ördöglyuk ³	751	–
Szemlő-hegyi-barlang ⁴	11 425	97
Szt. István-barlang	66 894	90
Tapolcai-tavasbarlang	5 000	60
Összesen:	~648 088	98

¹⁾ az első három hónapban állagmegóvás miatt nem üzemelt

⁴⁾ március 1.– október 31. között üzemelt

²⁾ május 1.– október 1. között üzemelt

⁵⁾ ebből 21 723 külföldi

³⁾ április 29.– október 2. között üzemelt

Összeállította: Hazslinszky Tamás

ÉVFORDULÓK 1994

Székely Kinga–Hazslinszky Tamás

275 éve történt 1719-ben

Július 3-án **ifj. Buchholtz György** elkészítette a Deménfalvi-barlang térképét (mely Bél Mátyás 1723-ban kiadott *Hungariae antiquae et prodromus* c. munkájában jelent meg) és ásatásokat végzett a barlangban. Ugyanez évben felmérte a Szilicei-jégbarlangot is, ez azonban kéziratban maradt.

175 éve történt 1819-ben

Augusztus 24-én **Kölesi Vince** bicsérdi káptalani ispán több társával 4 óra alatt bejárta az Abaligeti-barlangot, térképet készített róla, és tapasztalatait 1821-ben a *Tudományos Gyűjteményben* írta le. Térképe 1863-ban – Schmidl Adolfnak a barlangról szóló tanulmánya mellékleteként – jelent meg.

100 éve történt 1894-ben

Március 20-án Torinóban elhunyt **Kossuth Lajos**, aki 1828-ban felkereste a Baradla-barlangot, és 1883-ban részletes kritikai tanulmányt írt Nyáry Jenő: Az aggteleki barlang, mint őskori temető c. munkájáról.

Április 11-én elhunyt **dr. Szabó József** geológus, mineralógus, egyetemi tanár, a MTA tagja, a magyar geológia alapjainak megteremtője. Széleskörű kutatásai során vizsgálatokat végzett az ágasvári Csörgő-lyukban, melynek eredményei a Földtani Közlönyben jelentek meg 1871-ben.

Április 14-én született **Király Lajos** erdőmérnök, a Magyar Hidrológiai Társulat Borsodi Csoportjának alelnöke (1952–55), majd elnöke (1955–64), 1968-tól tiszteleti tagja, aki a zombolykutató munkabizottság munkáját nagyra értékelte és messzemenőig támogatta. Tiszteletére a bükki István-zombolyt 1971-ben – újabb szakaszainak feltárása alkalmával – **Király-zomboly**nak nevezték el.

Április 28-án **Sartory József** mérnök – Farkas János és Czékus esküdt társaságában – elkészítette a Baradla-barlang első térképét, mely egyben a világ első mérnök által készített barlangtérképe.

50 éve történt 1944-ben

Augusztus 25-én meghalt **Horusitzky Henrik**, a Földtani Intézet főgeológusa, főtanácsosa, a Társulat jogelődjének, a Magyarhoni Földtani Társulat keretében 1910-ben megalakult Barlangkutató Bizottságnak alapító tagja, az első magyar barlangbibliográfia társszerzője (Siegmetth Károllyal).

Október 9-én meghalt **Balogh Rudolf** fényképész, a magyar fotóművészet egyik úttörő,

formateremtő egyénisége, aki a 20-as években kitűnő felvételeket készített a Baradla-barlangról. Ezeket használta fel a M. Kárpát Egyesület Gömői osztálya 1928-ban kiadott 18 db-os képeslapsorozatához, valamint ezekkel illusztrálta 1932-ben kiadott könyvét ill. tanulmányát Dudich Endre.

A **Magyar Barlangkutató Társulat** irodája belövést kapott, és iratainak, könyvtárának, stb. jelentős része elpusztult.

Karácsonykor Buchenwaldban meghalt **dr. Margittay Richárd**, jogász, újságíró, a Balaton környékének kutatója, népszerűsítője, több cikkben foglalkozott a terület és Dunántúl barlangjaival, mesterséges üregeivel.

25 éve történt 1969-ben

Január 10-én elhunyt **dr. Papp Ferenc** geológus, műegyetemi tanár, Társulatunk társelnöke, a jósvalói Karsztkutató Állomás létrehozója, aki számos mérnökhallgatójával kedveltette meg a karsztok és barlangok világát.

Március 29-én megrendezésre került az első hazai **barlangklimatológiai ankét**, amely bebizonyította, hogy a magyar szakemberek a barlangklimatológia és a barlangterápia kísérleti alkalmazásában nemzetközileg elismert eredményeket értek el.

Az UIS szeptember 21–27. között Stuttgartban megrendezett V. Nemzetközi Kongresszusán magyar kezdeményezésre létrejött a **szpeleoterápiai bizottság**, melynek titkárául dr. Kessler Hubertet választották meg.

November 5–9. között a Vörös Meteor és az Egyesült Gyógyszer és Tápszergyár hegymászói 173 m mélységig továbbjutottak a **Veesembüki-zombolyban**.

Társulati élet

BESZÁMOLÓ KÖZGYŰLÉS

Társulatunk 1994. március 16-án tartotta szokásos évi beszámoló közgyűlését az Eötvös Loránd Tudományegyetem Szabó József termében. A közgyűlésen megjelentek száma 43 volt. Dr. Zámbo László elnök köszöntötte a megjelenteket, majd a közgyűlés egyperces néma felállással tisztelgett a közelmúltban elhunyt dr. Kessler Hubert tiszteletbeli elnök, dr. Horváth Tibor, a Barlangklimatológiai és -terápiai Szakosztály elnöke, Czagányi Józsefné, Herman Ottó és Nagy Flórián a Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület tagja emlékének.

Továbbiakban jelenlévők meghallgatták Leél-Össy Szabolcs előterjesztésében a főtitkári beszámolót, valamint a Károly Gábornak, az Ellenőrző Bizottság vezetőjének beszámolóját. Az elhangzottak felett kibontakozó vitában a közgyűlésen résztvevők egységesen szorgalmazták, hogy a Társulatban uralkodó problémák megoldására mielőbb tisztújító küldöttközgyűlést kell összehívni. A vita hevében Eszterhás István és dr. Lénárt

László lemondott elnökségi tagságáról.

A közgyűlés keretében dr. Fodor István, az Érembizottság elnöke érmeket és emléklapokat adott át (lásd alább). Ezt követően idős társulati tagok köszöntésére került sor. Dr. Zámbo László rövid köszöntő keretében gratulált a 70 éves dr. Balázs Dénesnek, dr. Dénes Györgynek, Dr. Leél-Össy Sándornak és Horváth Jánosnak, a 75 éves Szilvássy Gyulának és a 85 éves Hégráth Gyulának.

Végezetül dr. Zámbo László beszámolt a Karszt és Barlang Alapítvány előző időszakban végzett munkájáról és a megítélt támogatásokról adott tájékoztatást. A beszámolót követő vitában felmerült az Alapítvány esetleges megszüntetése és a tőke visszaszámaztatása a Társulathoz. Dr. Zámbo László, mint a Kuratórium elnöke a felvetett javaslatot nem ellenezte, amennyiben a Társulat más módot talál az értékmegőrzésre.

Fleck Nóra

KITÜNTETÉSEK

A Társulat Érembizottságának javaslatára az 1994. március 26.-i beszámoló közgyűlés a karszt és barlangkutató területén kiemelkedő tudományos munkásságért adományozható *Kadić Ottokár-éremmel* tüntette ki

Maucha Lászlót,

okleveles geológust, a Társulat alapító tagját. 1965-től a jósvafői Papp Ferenc Kutatóállomás vezetője, majd a VIIUKI munkatársa. Hosszú időn át a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport vezetője, jelenleg is e csoport aktív tagja. Tudományos munkásságát (Bidló Gáborral közösen) a vörösgyag geokémiai tanulmányozásával kezdte. Részletesen tanulmányozta a jósvafői Nagy-Tohonya és Lófej-forrás szivornyás működését.

Jelentős megállapítások (többek között a szivornyaműködés bizonyítása) mellett ez a tanulmány vezette a karsztvíz árapály-jelenségének felismeréséhez, és a litoklázis fluktuáció mérése alapján – annak bizonyításához is. Munkájának fő hangsúlya újabban a karsztos beszivárgás megfigyelésén van. Saját mérései és vizsgálatai alapján elemezte a korábbi beszivárgási elméleteket, és mindezek egybevetésével jelentősen pontosította a beszivárgás számításával kapcsolatos ismereteket.

Részben a beszivárgás-vizsgálatokkal kapcsolatban, – de a cseppkőnövekedés jobb megismerésére is, – vizsgálta a Vass Imre-barlang csepegő vizeit, és ezek kölcsönhatását a cseppkővekkel. Dr. Cser Ferencsel együtt tanulmányozta a karszt-

források kiürülési folyamatait és a helikitek keltezését.

A Társulat érdekében hosszú időn át végzett kimagasló társadalmi munkájáért 1975-ben Herman Ottó-éremmel tüntették ki. Megjelent publikációinak száma megközelíti a hatvanat.

A kollektív feltáró tevékenységért adományozható *Vass Imre-émléklappal* tüntette ki a közgyűlés a **Marcel Loubens Barlangkutató Egyesületet** a Jáspis-barlang feltárásáért.

Fleck Nóra

CHOLNOKY JENŐ KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI PÁLYÁZAT

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Elnöksége és a KTM Természetvédelmi Hivatal annak érdekében, hogy elősegítse a Társulat keretében folyó karszt- és barlangkutató tevékenységet, főként a kutató és feltáró munka megfelelő szintű dokumentálását, az elért eredmények összefoglalását, valamint ezek értékelését, Cholnoky Jenőről elnevezett pályázatot ír ki évenként ismétlődően. Az 1993. évi pályázat az előző évekhez hasonlóan csoport és egyéni kategóriában került meghirdetésre.

A pályázatra csoport kategóriában 14, egyéni kategóriában pedig 9, a pályázati kiírásnak megfelelő, értékelhető pályamű érkezett be.

A Bíráló Bizottság a Természetvédelmi Hivatal által rendelkezésre bocsátott keret alapján a csoport kategóriában az alábbi sorrendet állapította meg:

I. díj:	
Bekey Imre Gábor	
Barlangkutató Csoport	92 pont 50 000 Ft
II. díj:	
Plecotus Barlangkutató	
Csoport	77 pont 40 000 Ft
Marcel Loubens	
Barlangkutató Egyesület	75 pont 40 000 Ft
III. díj:	
Alba Regia Barlangkutató	
Csoport	72 pont 30 000 Ft

A Bíráló Bizottság csoport kategóriában adható különdíjakat a

– **Vulkánszeleológiai Kollektívának**, a kiemelkedő dokumentációs munkáért 20 000 Ft

– **Troglonauta Barlangkutató Csoportnak**, a tudományos kutatás terén elért eredményekért és a dokumentációs munkáért 20 000 Ft

– **„Világörökség ajánló anyag”** szerzői kollektívának, a kiemelkedő tudományos dokumentációs összefoglalásért 15 000 Ft

– **MAFC Barlangkutató Csoportnak**, a dokumentációs tevékenységéért 12 000 Ft összeget ítélte oda.

A Bíráló Bizottság tárgyjutalomban részesítette a Bakony Barlangkutató Egyesületet, a Pro Natura Karszt- és Barlangkutató Csoportot és a Heliktit Barlangkutató szakosztályt.

Az egyéni pályázatok kategóriájában

I. díj: Szablyár Péternek az 1987–1993. években készített dokumentációs tevékenységéért: 1987–88. évi központi kutatótábor, 1989. évi világtalálkozó, 1992. évi Kossuth-napok dokumentumai, Barlangkutató emlékkert című munkájáért 20 000 Ft

II. díj: Kraus Sándornak a „Jelentés 1993. évi barlangföldtani munkáimról” és Sásdi Lászlónak, a „Jelentés 1993. évi egyéni barlangkutató munkáimról” c. anyagáért 12 000 - 12 000 Ft

III. díj: Steibel Józsefnek, az „Éves jelentés a bódvaszilasi Dusa-hegyen végzett komplex kutatásaimról” c. anyagáért 8 000 Ft összeget ítélte oda.

A Bíráló Bizottság **Kalicza Tibort**, a „37. Barlangnap-Budapest”, valamint a „Barlangkutató emlékkert” c. videofilmekért 6000 Ft, **Hardy Agnest**, a „Tapolca karsztvízrendszerének vizsgálata” c. dolgozatáért 4000 Ft, **Boa Pétert** a „Klimatológiai és sugárzásmérések a Cserszegtomaji-kútbarlangban” c. dolgozatáért 4000 Ft jutalomban részesítette.

A Bíráló Bizottság **Kocsis Ákost**: „Megfigyelések és kutatási eredmények a Rózsadombi karszterületen”, **Micheller Szilviát**: „A barlangterápia lehetősége és szerepe az obstruktív légzőszervi megbetegedések kezelésében”, **Varga Miklóst**: „Denevérek a Keszthelyi-fennsík barlangjaiban” c. dolgozatát könyvjutalomban részesítette.

Az eredményhirdetésre és díjkiosztásra a Barlangnapon került sor.

A csoport pályázat értékelésének szempontjai és pontszámai az alábbiak voltak:

Csoport	összefoglaló 1-10	feltárás, védelem 0-25	tudományos 0-25	dokumentáció 0-25	csoportélet 0-15	összes pontszám 0-100	helyezés
Acheron Barlangkutató szakosztály	8	20	5	12	7	52	P.jut.
Alba Regia Barlangkutató Csoport	10	20	22	5	15	72	II.dj
Bekey Imre Gábor Barlangkutató Csoport	10	25	25	20	12	92	I.dj
MAFC Barlangkutató Csoport	6	12	8	20	15	61	K.dj
Marcel Loubens Barlangkutató Egyesület	10	25	10	15	15	75	II. dj
Plecotus Barlangkutató Csoport	10	25	15	15	12	77	II. dj
Troglounauta Barlangkutató Csoport	-	22	23	5	-	66	K.dj
Veszprémi Egyetem Barlangkutató Csoport	6	12	8	15	10	51	P.jut.

Fleck Nóra

BARLANGNAP

Az MKBT XXXVIII. Barlangnapját a Tatabányai Barlangkutató Egyesület szervezte 1994. június 24-26. között a MAFC Barlangkutató Csoport társrendezésével, a Gerecse hegységben, Vértestolánán. A háromnapos rendezvényen 269 fő regisztráltatta magát.

A rendezvény második napján került sor a

Marcel Loubens Kupáért folyó barlangi ügyességi verseny lebonyolítására, amelyen a Papp Ferenc Csoport tagjaiból összeállított „Terminátor” csapat bizonyult a legjobbnak. A rendezvény ideje alatt a környék 11 barlangjában összesen 841 fő túrázott.

Fleck Nóra

A SOLYMÁRI BIZOTTSÁG MEGALKULÁSA ÉS ELSŐ ÉVI TEVÉKENYSÉGE

A Solymári-ördöggyuk turista jellegű bemutatását a II. világháború előtt a Magyar Barlangkutató Társulat e célból megalakított Solymári Bizottsága kezdeményezte és éveken át végezte. Az azóta eltelt közel 50 év alatt azonban – gazda hiányában – a barlang egyre pusztulóbb állapotba került.

Ezen segítő, a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság – a Természetvédelmi Hivatal Barlangtani Intézetének szakmai irányításával – 1993. őszén a barlangot lezáratta és felújította a Cirkuszig tartó szakasz létesítményeit, a lépcsőket korláttal láttatta el, az onnan a kijáratig (Pipa) vezető útvonalat pedig overállos túrák vezetésére tette alkalmassá (létrák, biztosító kötelek beszerelése).

Ezt a lehetőséget kívánta a Társulat kihasználni és a régi hagyományt felújítva 1994 tavaszától kezdve a barlangot turista jellegű látogatással hasznosítani és karbantartani. E cél érdekében az Elnökség támogatólag jóváhagyta a Solymári Bizottság megalakítását, melynek vezetésével és a

látogatással kapcsolatos engedélyezései, szervezési teendők ellátásával, a látogatási feltételek kidolgozásával Hazslinszky Tamást bízta meg. Ezt követően megkérte a Budapesti Természetvédelmi Igazgatóságtól a hasznosítási engedélyt és 1994. április 30. és október 2. közötti hétvégeken és ünnepnapokon megkezdte az érdeklődő látogatók vezetését.

A nyitást megelőzően – a látogatók könnyebb tájékozódása érdekében – mind Solymárról, mind Nagykovácsiból zöld Ω jelzést festettünk fel.

A látogatók kétféle túra között választhattak:

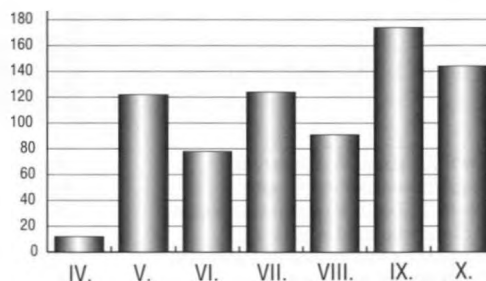
1) Turista túra: a Főbejáratról a Pihenőig, főként lépcsőkön (egy helyen létrán), túraruhában, nehézség nélkül járható útvonal; időtartama fél óra.

2) Overállos túra: a Főbejáratról a turista túra útvonalán, majd annak végpontjától tovább a Cirkuszon, a Labirintuson, a Guanó-termen, a Cseppkő-folyosón, Kulissza-folyosón át a Pipáig (kijárat) vezető túraútvonal; időtartama kb. 1 óra.

A Bizottság eredményesnek mondható első évet

zárt. Összesen 749 látogatót vezettünk le a barlangba, ebből 366-an a turista szakaszt, 383 pedig az overállos szakaszt keresték fel. Havi megoszlásukat a mellékelt grafikon szemlélteti. A kevésbé forgalmas napokon 3, a nagy forgalmú napokon 4-6 túravezetővel tudtuk megoldani a vezetési feladatokat. Kiadtunk egy, a barlang történetét, kialakulását, formakincsét és túraútvonalait ismerető, A/6-os méretű füzetecskét, melyből a látogatói ideny második felében 184 db fogyott.

Hazslinszky Tamás

A Solymári-ördöglyuk látogatóinak havonkénti megoszlása

BARLANGI IDEGENVEZETŐK KÉPZÉSE

A Barlangtani Intézet és a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat a korábban kidolgozott Magyar Szpeleológiai Oktatási Rendszer keretében – mint már arról korábban is hírt adtunk – 1987. óta évenként megszervezi a Barlangi idegenvezetői tanfolyamokat.

A tanfolyamok helye Aggtelek (2 nap), Lilla-füred (1/2 nap) és Budapest (1 nap), melyek időrendje: 16 óra elmélet (konzultáció), 8 óra vezetési gyakorlat és 3 óra vizsga (írásbeli). A vizsga eredményébe a vezetési gyakorlaton szerzett jegy is beleszámít. A sikeresen vizsgázók barlangi idegenvezetői igazolványt és jelvényt kapnak.

A barlangokkal, keletkezésükkel, kitöltésükkel, élővilágukkal, védelmükkel és üzemeltetésükkel kapcsolatos ismereteket tartalmazó jegyzetet (írta Hazslinszky Tamás és dr. Lénárt László) a hallgatók előre megkapják, hogy az anyaggal a tanfolyam idejéig megismerkedhessenek, mivel a tanfolyam időtartama a teljes tananyag előadását nem teszi lehetővé. Így az elméleti foglalkozások konzultációs jellegűek és csak a súlyponti anyag-részek kerülnek előadásra. Célunk a tanfolyammal az is, hogy a hallgatók minél több hazai idegenforgalmi barlangot tekintsenek meg (Baradla aggteleki- és vörös-tói szakasza, Anna-, Szt. István-, Pál-völgyi-, Szemlő-hegyi-barlang), s ezzel a látókörbővüléssel reálisabb alapon tudják értékelni „saját” barlangjukat, s egyáltalán az idegenforgalmi barlangokat.

Sajnálatos, hogy a hivatásos idegenvezetők közel 60%-a hagyta el a tanfolyam elvégzése óta a pályát. A nem hivatásos idegenvezetőknek (MKBT)

az alkalmi vagy időszakos vezetésben van ill. lehet szerepe, de természetesen lehetőségük van főállásuként való elhelyezkedésre is.

A szakmai színvonal további emelése szükségessé teszi továbbképzések tartását is. A résztvevők ezen tájékoztatást kapnak az időközbeni változásokról, valamint konzultáció formájában elmélyítésre kerülnek a legfontosabb ismeretek. A továbbképzés keretében a résztvevők megismerkednek további hazai idegenforgalmi barlangokkal (Abaliget-, Tapolcai-tavas-, Lóczy-, Budai Várbarlang). Az első továbbképzésre 1992. 11. 4-6. között került sor, melyen az 1991-ig végzett és jelenleg is aktív túravezetők vettek részt, és pedig 6 fő az Aggteleki N.P., 2 fő pedig a Bp-i Természetvédelmi Igazgatóság részéről.

Az utóbbi évek egyre romló vizsgastatisztikája

Tanfolyam ideje	részvevők száma	vizsgát tettek száma
1987. 11. 10-13.	9	9
1988. 03. 16-19.	22	22
1988. 11. 16-19.	16	14
1989. 11. 22-25.	9	7
1990. 11. 28-12. 1.	14	10
1991. 03. 13-16.	17	13
1992. 01. 15-18.	14	12
1992. 03. 11-14.	12	11
1993. 03. 17-20.	16	10
1993. 11. 17-20.	17	11
1994. 11. 8-12.	7	6
	153	125

Az eddig megtartott tanfolyamok

	vizsgázott
Aggteleki Nemzeti Park	27
Bükki Nemzeti Park	7
Budapesti Természetvédelmi Igazgatóság	19
MKBT	72

A tanfolyamokon résztvevők a küldő szervezetek szerint

arra készítetett minket, hogy a tanfolyam idejét meghosszabbítsuk, elsősorban a gyakorlat javára (mivel a nem hivatásos idegvezetőknel ezzel volt a legnagyobb gond). Így az 1994. évi tanfolyamot az eddigi 4 nap helyett 5 napos programmal rendeztük meg, s ezt a továbbiakban is folytatjuk.

Hazslinszky Tamás

KÖSZÖNTÉSEK

75. SZÜLETÉSNAPIJA ALKALMÁBÓL NAGY SZERETETTEL KÖSZÖNTJÜK

dr. Szathmáry Sándort,

aki 1919. március 15-én született. Társulatunknak az 1958-as újjáalakításától alapító tagja. 1961-től 1991-ig töltötte be a Számvizsgáló Bizottság elnöki tisztét, melyről egészségi állapotának megromlása miatt kellett lemondania.

A Számvizsgáló Bizottság vezetőjeként nemcsak a megbízatásával járó rendszeres ellenőrzéseket és vizsgálatokat bonyolította le, de vállalta a rendkívüli vizsgálatok elvégzését is. Mint tapasztalt jogász, tevékenyen közreműködött több társulati alapszabály kidolgozásában is. 1986-ban a Társulat közgyűlése a Társulat érdekében hosszú időn át végzett kimagasló társadalmi munkáért adományozható Herman Ottó-éremmel tüntette ki. 1991-ben a közgyűlés a Társulat tiszteletbeli tagjává választotta.

60. SZÜLETÉSNAPIJA ALKALMÁBÓL SZERETETTEL KÖSZÖNTJÜK

Hazslinszky Tamást,

aki 1934. augusztus 14-én született Budapesten. 1964-ben szerzett kertészmérnöki okle-

velet, életpályáját mindenkor alapvetően a természettel való szoros kapcsolata határozta meg, elsősorban a barlangokkal és a felszín alatti vizek témakörével foglalkozott.

Barlangkutató pályafutását az alsó-hegyi barlangok kutatásával kezdi, majd a Budapesti Vörös Meteor Természetbarát Szakosztály alapító tagjaként folytatja ugyanezt a munkát. 1958-ban részt vesz a dr. Kessler Hubert által vezetett albániai vízkutató expedícióban. 1981-től a Környezetvédelmi Intézet Barlangtani osztályának vezetője, 1986-tól nyugdíjba vonulásáig a Természetvédelmi Hivatal Barlangtani és Földtani osztályának főtanácsosa.

Társulatunknak 1958-ban történt újjászerveződésétől alapító tagja, a társulati élet aktív személyisége. 1962-től választmányi póttag, 1964–67 között a havonta megjelenő Tájékoztató szerkesztője, 1963–65 között a Karsztbotanikai Szakosztály vezetője, 1966-tól választmányi tag, 1974-ben titkárrá, 1978-ban főtitkárrá választják. 1986-tól 1991-ig társelnök, 1994 óta a Solymári Bizottság vezetője.

Számos hazai és nemzetközi rendezvény megszervezése és lebonyolítása fűződik nevéhez

(pl. Baradla 150, Nemzetközi Karszthidrológiai Szimpózium, Nemzetközi Lámpaflóra Kollokvium), melyek közül is messze kiemelkedik a Társulatnak igen nagy nemzetközi elismerést és sikert hozó 10. Nemzetközi Szeleológiai Kongresszus megszervezése.

Aktívan részt vett a magyar szeleológiai oktatási rendszer kidolgozásában, ill. az annak részét képező Barlangi Idegenvezetői Tanfolyam és vizsgáztatás megszervezésében és lebonyolításában.

Számtalan társulati kiadvány szerkesztője, szerzője, megindította a Magyarország barlangtérképei c. atlaszsortozatot, valamint az idegenforgalmi barlangok üzemeltetőinek tájékoztatását szolgáló Fényszóró c. kiadványt.

A hazai karszt- és barlangkutató népszerűsítésében és propagálásában nagy jelentőségűek a Hidrológiai Közönyben, az Élet és Tudományban, a Föld és Ég-ben, valamint a Természet Világában megjelent tanulmányai, mindezek mellett több ismeretterjesztő cikke jelent meg a Turista Magazinban is. Társ szerzője és szerkesztője volt az 1987-ben megjelent Barlangtúrák 8 országban című túrakalauznak. Számos, a Tájak-Korok-Múzeumok sorozatban megjelent barlangismertető füzet szerzője. Szakmai tevékenysége kezdete óta kiemelkedő színvonalú fotográfusi tevékenységet végez, számtalan felvétele tette ismertté barlangjainkat hazai és nemzetközi vonatkozásban.

A Társulat érdekében hosszú időn át végzett kimagasló társadalmi munkáért 1979-ben Herman Ottó-érmet, a 10. Nemzetközi Szeleológiai Kongresszus megszervezéséért 1989-ben MIESZ-díjat kapott.

60. születésnapja alkalmából szeretettel köszöntjük őt, és szívből kívánjuk, hogy még sokáig kamatoztassa tudását a barlangkutató szolgálatában.

Fleck Nóra

60. SZÜLETÉS NAPJA ALKALMÁBÓL SZERETETTEL KÖSZÖNTJÜK

Maucha László

okleveles geológust, Társulatunk alapító tagját, aki 1934. december 23-án Budapesten született.

Már diák korában bekapcsolódott a barlangkutatóba. A Vass Imre-barlang egyik felfedezője és legnagyobb részének első bejárója. Az ÉKME Ásvány- és Földtani Tanszéke, majd a VITUKI Jósvalói Kutatóállomásának (ma Papp Ferenc Kutatóállomás) vezetőjeként sok éven át biztosította a magas szintű kutatómunkát: ő alapozta meg a Kutatóállomás, nemkülönben a Papp Ferenc Barlangkutató Csoport (melynek szintén sokáig volt a vezetője, s ma is szellemi irányítója) tudományos hírnevét. Mióta gyermekei iskoláztatása érdekében visszaköltözött Budapestre, azóta a VITUKI központjában folytatja tudományos munkáját. Több mint 60 publikációt tett közzé.

Jelentős eredményei a karsztos beszivárgáshoz, a szivornyás forrásműködéshez, a karszt és a karsztvíz árapályához és a cseppkövek növekedésének vizsgálatához kapcsolódnak. Mint alapító tag, már 1959-ben a választmány tagja; azóta is rendszeresen a vezetés valamelyik posztján találjuk. Ugyancsak hosszú ideje a Karszt- és Barlangkutató szerkesztőbizottságának tagja, ill. szerkesztője. Társulati munkájáért 1975-ben Herman Ottó-érmet kapott, s most végre megkapta a rég megérdemelt Kadić Ottokár-érmet is.

Szeretettel köszöntjük Maucha Lászlót és kívánjuk, hogy még sok évig jó egészségben tevékenykedjék Társulatunkban és a tudományban!

Gádos Miklós

A SZPELEOLÓGUS KÖNYVESPOLCA

Földünk hazai kincsházai. Tanulmányok a magyarországi földtudományi gyűjtemények történetéről.

(Szerkesztette: *Kecskeméti Tibor és Papp Gábor.*) – Studia naturalia 4. Bp. 1994.

A kötetet a természettudományi muzeológia, majd a földtudományi muzeológia fejlődéstörténetét felvázoló tanulmányok indítják széles horizontú nemzetközi, elsősorban európai kitekin-téssel. Ezeket követi a magyar és külföldi anyag gyűjtésére hivatott nagy múltú Magyar Természet-tudományi Múzeum és a Magyar Állami Földtani Intézet gyűjteményének ismertetése. Intézményen-

ként 6–6 nagy terjedelmű tanulmány tárja fel e gyűjteményi „kincsházák” gazdagságát, és nem-egyszer páratlan értékeit. Jelentős teret kapnak az oktatási intézmények: 12 egyetemi és 12 közép-iskolai gyűjteményt ismerhetünk meg, köztük olyanokat is, melyeknek első tárgyai a XVIII. század végéről származnak. Teljes áttekintést kaphatunk a magyar múzeumi hálózat kisebb-nagyobb gyűjteményeiről, közülük nem egy nemzetközi mércével mérve is számottevő értékkel rendelkezik. A szakmúzeumok geogyűjteményei is szerves részei a hazai földtudományi muzeológiának: a bányászat, a földrajz és vízrajz köré csoportosítva kerülnek ezek bemutatásra. Új távlatokat nyújt a gyűjteménytörténet számára a magángyűjtés és a gyűjtemények történetével foglalkozó adattár vagy inkább forrásközlés.

Több tanulmány foglalkozik a történeti Magyarország azon gyűjteményeivel, amelyek meghatározó szerepet játszottak az egész magyar geo-muzeológia kialakulásában és fejlődésében.

Ismertetésre kerülnek a szakanyagokhoz kapcsolódó, azok történetével foglalkozó gyűjtemények, archívumok és adattárak anyagai. Az öt leggazdagabb ilyen gyűjteményt külön dolgozatok mutatják be.

A kötet a Magyar Természettudományi Múzeum könyvtárában (1088 Budapest, Baross u. 13.) kapható. Ára ÁFA-val együtt: 990 Ft.

Székely Kinga

CONTENTS

<i>In memoriam</i>	2	The Hungarian relations of the Király cave, Baden (<i>T. Hazslinszky</i>)	65
STUDIES		NEWS	
<i>S.-E. Lauritzen-Sz. Leél-Őssy</i> : Preliminary age data from certain Baradla dripstones	3	<i>News from abroad, press review</i>	
<i>Dr. H. Kessler</i> : What I could not write in my books	9	The ALCADI '94 Conference in Semriach (<i>Dr. Gy. Dénes</i>)	67
COMMEMORATIONS		Caves and Man – International symposium at the Demenovska dolina (<i>Dr. L. Gaál</i>)	68
<i>K. Székely-T. Hazslinszky</i> : Dr. Hubert Kessler, 1907–1994	17	Cave-enchantment (<i>T. Hazslinszky</i>)	69
Publications by H. Kessler	21	From here and there (<i>K. Székely-T. Hazslinszky</i>)	69
<i>Dr. J. Tardy</i> : Farewell-speech at the catafalque of Dr Hubert Kessler	29	<i>Karst and Cave Research News from Hungary</i>	
<i>Dr. Ó. Rádai</i> : Homage for the memory of Dr. Hubert Kessler	30	Anniversary in Tatabánya (<i>M. Juhász</i>)	71
<i>Dr. Á. Lorberer</i> : Milestone in the history of Hungarian hydrogeological research, the article of Hubert Kessler in 1956 about the recharge of karstic thermal springs	33	Kossuth Lajos anniversary (<i>N. Fleck</i>)	71
<i>I. Kovács</i> : Dr. Hubert Kessler, an example of Hungarian rock-climbers	35	Conference entitled Results of Interactions in Karst-processes (<i>N. Fleck</i>)	72
<i>B. V. Sprinz</i> : Memories of Dr. Dénes Balázs, 1924–1994	37	Practical presentation of the cave rescue team (<i>Dr. Gy. Dénes</i>)	74
Literary products of Dr. Dénes Balázs	47	Training of cave-guides (<i>T. Hazslinszky</i>)	75
<i>Dr. L. Jakucs</i> : Farewell-speech at the catafalque of Dr. Dénes Balázs	59	Frequentation of Hungarian show-caves (<i>T. Hazslinszky</i>)	75
<i>Dr. J. Kubassek</i> : Funeral oration at the burial of Dr. Dénes Balázs	61	Anniversaries (<i>K. Székely-T. Hazslinszky</i>)	75
<i>Dr. S. Somogyi</i> : Farewell speech at the grave of Dr. Dénes Balázs	63	<i>Our Society's life</i>	77
REVIEW		<i>Bookshelf of the speleologist</i>	83
The beginnings of cave-therapy in Hungary (<i>T. Hazslinszky</i>)	65		

Szerkesztő:
MAUCHA LÁSZLÓ

A jelen szám szerkesztési munkáiban részt vettek:
Bártfai Béláné, Fleck Nóra, Hazslinszky Tamás, Izápy Gábor, Izápy Viktor,
dr. Sárváry István, Székely Kinga

Felelős kiadó:
dr. Hevesi Attila

Szerkesztőség:
MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT

1027 Budapest, Fő utca 63.
Telefon és fax: 201-9493.

Nyomdai munkák:
SZÉGEDI SZÍNES NYOMDA
Telefon: 62/499-755

Belső borítón: Balázs Dénes utazásairól: 1. Ha Long-öböl, Vietnam; 2. Exhumált karr a Zjijun-barlang bejárata előtt. Guizhon-karszt, Kína; 3. Shuiceng-kúp-karszt, Guizho, Kína; 4. Fox-gleccser, Dél-Island; 5. Kutató úton (jobbról) Kína egyik barlangjában (Balázs D. felvételei); 6. A limburgi kempingben útban a belgiumi konferenciára, 1992 (Fleck N. felv.).

Hátoldalon: A pucho-gunani kördő egyik tornya, Kína (Balázs D. felvétele).

